

BBC

POZNAJ CUDOWNY ŚWIAT DZIKICH PSZCZÓŁ

Sierpień 8 (69)/2024

Gardeners' World

EDYCJA POLSKA

**Nowe rośliny
Z DARMOWYCH
SADZONEK**

**Narzędzia
ułatwiające
pracę**

**Jak ratować
ROŚLINY
Z WYPRZEDAŻY**

Olśniewające kwiaty

**Jeżówki, dalie,
oraz długo**

**kompozycje z różami
kwitnące byliny**

KOJĄCY CIĘŃ

Monty wyjaśnia,
jakim darem
w ogrodzie jest cień

CIĘCIE JABŁONI

Zastosuj wskazówki
Frances, aby uzyskać
obfite plony

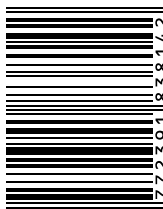
BYLINY XXL

Łukasz prezentuje
10 gatunków, które
robią wrażenie

Sierpień 8/2024

cena 17,90 zł (w tym 8% VAT)

ISSN 2391-8381 Indeks 403636

9 772391 838142

RM350D

NOWOCZESNY ROBOT KOSZĄCY
Z WBUDOWANYM AKUMULATOREM 18V

do **135 min.**
ciągłej pracy na
jednym naładowaniu
akumulatora

Stworzone przez profesjonalistów, z myślą o każdym z nas...

eprasa.pl 4a7617577d

www.makita.pl

Prenumerata

Gardeners' World. Edycja Polska

to wydanie licencyjne największego brytyjskiego magazynu ogrodniczego BBC Gardeners' World Magazine. W polskiej edycji dzielimy się z wami naszymi odkryciami – od inspirujących ogrodów (angielskich i polskich) i zachwycających roślin, po zakupowe wskazówki i podpowiedzi, co zrobić, by ogród był zawsze w kwitnącej formie.

Zamów prenumeratę

Gardeners' World. Edycja Polska

w wersji drukowanej

lub elektronicznej na

www.UlubionyKiosk.pl

Welcome

Magiczna złota poświata powoli wkrada się do ogrodów, podkreślając urodę roślin i muskając dojrzałe owoce. Sierpniowe chłodne poranki i noce przynoszą chwile ukojenia od letnich upałów i zwiastują zbliżający się koniec sezonu.

Powiew chłodniejszego wiatru i skrawek cienia to dary, które zaczynamy doceniać po gorących tygodniach. Choć bez słonecznych miejsc nie doczekamy się soczystych pomidorów, aromatycznych ziół, kolorowych jeżówek czy obficie kwitnących róż, to w ogrodzie nie powinno zabraknąć kojącego cienia. W tym wydaniu Monty przekonuje, jak ważny jest cień dla zdrowia roślin (str. 26) i pokazuje, jak w atrakcyjny sposób obsadza w Longmeadow miejsca pod koronami drzew, ukryte za wysokim murem czy żywopłotem. Paprocie, funkcie lub wdzięczne naparstnice to gatunki, które dają mnóstwo możliwości aranżacyjnych.

W tym numerze mamy też propozycje na słoneczne stanowiska – Sue podpowiada, jak przedłużyć atrakcyjność rabat aż do późnej jesieni i przedstawia swoje ulubione, długo kwitnące rośliny (str. 31). Natomiast Gabrielle prezentuje ciekawą aranżację na taras lub balkon, wykorzystując różnokolorowe i mało wymagające rojniki (str. 24). W grupie roślin, które nie zawiodą aż do pierwszych jesiennych przymrozków znajdują się również dalie – Bożka zaprasza nas do ich niezwykłego świata (str. 39), zauroczona bogactwem form, barw i delikatnością.

Królową lata bez wątpienia jest róża; aby uatrakcyjnić różane zakątki w tym lub w kolejnych sezonach, podsuwamy pomysły na połączenia róż z bylinami (str. 44) – kontrastowe i harmonijne, nastrojowe i przykuwające wzrok.

Jeśli lubisz mocne akcenty, nie zawsze musisz stawiać na wyraziste kolory i dużą liczbę roślin na rabacie – sposobem na wyróżnienie fragmentu ogrodu jest posadzenie jednej, wyjątkowo dużej rośliny. Łukasz zachęca, by bez obawy sięgać po byliny osiagające rozmiary XXL (str. 50), które w ciągu jednego sezonu mogą dorastać nawet do dwóch-trzech metrów. Wystarczy jedna, aby stworzyć scenę jak z bajki.

Małgorzata Wójcik

Redaktor naczelna

malgorzata.wojcik@avt.pl

Polecamy wydanie specjalne naszego magazynu poświęcone uprawom w pojemnikach. Znajdziesz w nim aż 100 gotowych kompozycji w donicach. Skupiamy się na gatunkach ozdobnych, ale nie brakuje pomysłów z wykorzystaniem roślin jadalnych. Przy każdej kompozycji zamieszczamy dokładny opis i listę gatunków oraz odmian, z których została ona stworzona. Prezentujemy aranżacje w różnych stylach, na różne stanowiska i odpowiednie na wiosnę, lato, jesień lub zimą.

Eksperti Gardeners' World

Monty Don

Ogrodnik-samouk, główny prowadzący Gardeners' World. Entuzjasta psów i upraw ekologicznych, z czytelnikami spotyka się w swoim ogrodzie w Longmeadow.

Carol Klein

Ogrodniczka, łączy występy w telewizji z pisaniem i obowiązkami w jej własnym ogrodzie w Glebe Cottage. Inspiruje nas niezwykłą energią i bogatym doświadczeniem.

Alan Titchmarsh

Autor poczytnych poradników i kilku programów telewizyjnych. Dzieli się bogactwem wiedzy o uprawie roślin, dba o swoje grządki w Hampshire.

Rekha Mistry

Ogrodniczka, influencerka i prezenterka. Z zapałem uprawia na działce warzywa, zioła i owoce w zgodzie z naturą. Prezentuje przepisy na dania z ich udziałem.

Adam Frost

Utytułowany architekt krajobrazu, zdobywca wielu nagród na Chelsea Flower Show. Pokazuje, że pielęgnacja ogrodu wcale nie musi być skomplikowana.

SPIS TREŚCI

sierpień 2024

LUBIMY

- 8 Gwiazdy sierpnia
- 20 Jeżówki
- 24 Kompozycje z sukulentów

INSPIRACJE

- 26 Z miłości do cienia
Ogród Monty'ego
- 31 Wielki finał
Rośliny na koniec lata
- 35 Oszczędne ogrodnictwo
Rośliny z wyprzedaży
- 39 Dalia zmienną jest
Najpiękniejsze odmiany
- 44 Kompozycje z różami
Gotowe pomysły na rabaty
- 50 Byliny XXL
Zastosowanie i ciekawe gatunki
- 55 Narzędzia ułatwiające pracę
Przewodnik dla kupujących
- 64 Jadalne kwiaty
Przepisy z nagietkiem
- 66 Rozwiązywanie letnich
problemów
Szkodniki w ogrodzie
- 95 Rozmnażanie roślin
Sadzonki półzdrewniałe
i sadzonki z piętką

WŁASNE UPRAWY

- 60 Uprawiaj i jedz
- 73 Bezproblemowe zbiory

FAUNA W OGRODZIE

- 78 Husarz władca
- 80 Cudowny świat dzikich pszczół

Zrób to sam:

- 84 Oczko wodne dla dzikich zwierząt
- 86 Łąka dla motyli
- 88 Hotel dla owadów
- 90 Donice dla dzikich stworzeń

FELIETON

- 22 Cały Monty
- 23 Rozmowy przy płocie
- 121 Opowieści Titchmarsha

31

Jeśli twój ogród traci blask w środku lata, przywróć mu atrakcyjność, sadząc wyjątkowo urodziwe o tej porze rośliny wybrane przez Sue

66

Cieplejsze miesiące przynoszą ogrodnikom nie tylko przyjemność, ale także mnóstwo szkodników. Pomóż swoim roślinom je pokonać, korzystając z porad Alana

20

Kiedyś uważano, że jeżówki krótko kwitną, ale pogląd ten odszedł już do lamusa – przekonuje Graham

TEMATY Z OKŁADKI

95	80
55	35
	20, 39, 44, 31
	26, 98, 50

Zdjęcie: Aggi Schmid/ Adobestock

44

Róże występują w wielu kolorach, rozmiarach i formach, dlatego łatwo jest je połączyć z innymi roślinami – bylinami lub krzewami

39

Dalie, kojarzone dotychczas z wiejskimi ogrodami, dziś są chętnie sadzone niemal w każdym ogrodzie, a nawet w doniczkach. Bożka przedstawia swoje ulubione odmiany

95

Nick uczy, jak uzyskać nowe rośliny, korzystając z dwóch prostych metod

26

Monty przekonuje, że cień nie jest czynnikiem ograniczającym, ale darem – zapewnia miły chłód, spokój i wprowadza na działkę zróżnicowanie

Plan działań

- 98 Przytnij kordonowe jabłonie
- 102 Nawieź egzotyczne rośliny
- 103 Obsadź wiszący kosz
- 104 Uporządkuj trawnik
- 105 Zadbaj o dalie i róże
- 106 Posadź naparstnice
- 107 Oczyszcz oczko wodne
- 108 Rozmnoż skrzydłokwiaty
- 109 Podziel rojniki
- 110 Zbieraj warzywa
- 111 Obserwuj ogórki
- 112 Wysusz szalotki
- 113 Przytnij dynie i kabaczki
- 114 Wysiej sałaty

pytania i odpowiedzi

- 116 Eksperti radzą czytelnikom

PRENUMERATA s. 72

Lista zakupów

▲ Robot koszący

RM350D to nowoczesny robot koszący wyposażony we wbudowany akumulator 18 V o pojemności 5,0 Ah. Dzięki technologii XPT urządzenie ma wysoką odporność na wilgoć i pył. Robot może pracować ciągle do 135 minut na jednym naładowaniu akumulatora. Czas ładowania akumulatora to zaledwie 40 minut.

www.makita.pl

▼ Zakładka do książki Monstera

Stylowa, elegancka i nietuzinkowa zakładka do książki w klasycznym kolorze złota i pełnym symboliki kształcie liścia monstery. Według wierzeń, roślina ta przynosi szczęście, zapewnia długowieczność i fortunę oraz sprzyja realizacji planów. Wyjątkowy prezent dla wyjątkowej osoby - delikatny, czarujący i ujmujący.

www.empik.com

▼ Ozdoba ogrodowa Mrówka

Duża ozdoba ogrodowa, którą można umieścić na kwietniku lub elewacji. Ta artystyczna mrówka o wymiarach 15 x 12 x 22 cm przyciąga uwagę swoim rozmiarem i urokiem. Została wykonana z odpornej na warunki atmosferyczne stali malowanej proszkowo i starannie wykończona misternymi pociągnięciami pędzla.

www.aurora-garden.pl

▼ Pistolet do łapania owadów

Umożliwi najmłodszym odkrywcom przyrody obserwację much, pajaków, mrówek i wielu innych owadów. Aby powstrzymać małe stworzenia przed ucieczką, należy przekreślić pokrywę pojemnika zbiorczego. Teraz dzieci mogą po cichu obserwować swoje obiekty badawcze, zanim je ponownie uwolnią.

Pistolet do łapania owadów zasilany jest bateriami. Delikatnie wciąga owady, nie wyrządzając im krzywdy.

www.hoplik.pl

▼ Stolik balkonowy Amarillis

Jeśli masz balkon, to masz skarb. Dzięki składanemu stolikowi Amarillis z litego, trwałego drewna akacjowego możesz cieszyć się swoim balkonem, niezależnie od jego rozmiaru. Zawiesz stolik na poręczy i złoż go łatwo, kiedy go już nie używasz. Wymiary blatu: 40 x 40 cm.
www.sfmeble.pl

▼ Drewniany stół ogrodowy z półkami

Stół posiada kilka górnych półek do przechowywania narzędzi ogrodniczych i roślin doniczkowych, a także dużą dolną półkę do przechowywania ziemi lub innych dużych, ciężkich materiałów. Jest wyposażony w ukryty schowek, umożliwiając przechowywanie narzędzi lub nasion. Wykonany w 100% z litego drewna świerkowego, które nie chłonie łatwo wody i nie wypacza się.
www.costway.pl

◀ Spray na komary i kleszcze na bazie roślin

OFF!® Botanicals to repelent na bazie roślin, który skutecznie chroni przed kleszczami do 5 godzin, przed komarami do 6 godzin i przed kuczmanami do 3 godzin. Zawiera olejek z eukaliptusa cytrynowego oraz uwodniony, cyklizowany Citriodiol®.
www.off.com.pl

◀ Koc piknikowy Antiles

Duża mata piknikowa zachęci do spędzania letnich dni na łonie natury. Zaprosz rodzinę lub znajomych na śniadanie, przekąskę na łące lub w ogrodzie. Ten wodoodporny koc piknikowy możesz też zabrać na plażę. Jest trwały i bardzo praktyczny. Po złożeniu zajmuje mało miejsca, a rączka zapewni wygodne przenoszenie. Koc po złożeniu zapinany jest na rzep.
Wymiary: 145 x 180 cm.
www.akcesoria-podrozne.pl

► Płynny nawóz do warzyw i owoców Aniela

Dzięki specjalnej mieszance składników rośliny otrzymują wsparcie w budowaniu odporności na choroby i szkodniki. Nawóz Aniela zawiera ekstrakt z alg morskich, który stymuluje rośliny do prawidłowego i zdrowego wzrostu, a także szereg składników bioaktywnych - aminokwasy, oligosacharydy, polisacharydy. Wspiera odporność na choroby i brak wody. Poprawia jakość, kolor i smak owoców i warzyw.
www.greenthey.com

▼ Mata cieniująca do szklarni

Mata polietylenowa w kolorze zielonym. Pozwala redukować ciepłotę w szklarni do 60%. Brzegi zakończone oczkami, które ułatwiają montaż. Wymiary 150 x 580 cm.
www.guttasklep.pl

Lubimy sierpień

Niektórzy z nas pamiętają świat

z serii książek *Famous Five*, w którym Enid Blyton wyczarowała obraz sierpnia z dzieciństwa: to całe dni spędzane na świeżym powietrzu, kiedy budowało się bazy, jeździło na rowerze po cienistych wiejskich bezdrożach, turlało się po łąkach i bawiło w podchody, dopóki nie przyszedł czas na popołudniowe dyniowe ciasto biszkoptowe. Od tej pory trochę się zmieniło, ale nadal jest to miesiąc leniwego ciepła, wakacji i niewielkiego przestoju w ogrodzie, ale dalej nabierają rozpędu, delikatne rośliny jednoroczne wybuchają kaskadą kolorów i zbliżamy się do rozpoczęcia wczesnojesiennych zbiorów.

TEKST JAMES ALEXANDER-SINCLAIR

**„Sierpień przeminął
w okamgnieniu,
bo nigdy nie
należał do mnie”**

Taylor Swift

GWIAZDA MIESIĄCA

Rudbekia (*Rudbeckia*) Sahara Mix

Masz ochotę na późnoletnią melodię? Proszę bardzo. Ta rudbekia ma nie tylko jeden odcień, ale jest całą ogrodniczą rosyjską ruletką; mieszanką kolorów od siennej wiśni po słonecznożółte kaczątka, od gęstej marmolady po kandyzowaną skórkę mandarynki i od mrożonej sangrii po koktajl Tequila Sunrise z odrobiną różanego sorbetu. To takie ekscytujące, kiedy nie do końca wiesz, co wyjdzie z niewinnej paczki nasion, ale możesz mieć pewność, że cokolwiek to będzie, będzie wyglądać świetnie i pięknie skomponuje się ze wszystkim na twoich ukwieconych rabatach późnym latem.

Siej wiosną. Zwykle jest uprawiana jako roślina jednoroczna, ale może przetrwać w cieplejszych miejscach.

Wysokość x Szerokość 60 cm x 30 cm

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS

TY I ZAPACHU TOŃ

Gdy łagodnie zachodzi sierpniowe słońce i wschodzi księżyc, powinienes usiąść i podziwiać ogród w jego pełnej okazałości. Uracz się po całonocnej harówce szklanką czegoś pysznego i weź głęboki wdech. Co to za urzekający zapach? Lekko słodki i trochę pikantny? Wydobywa się z kępy tytoniu, który sprytnie posadziłeś w doniczce lub na rabacie właśnie na takie okazje.

Tyton (Nicotiana) 'Perfume Lime'

Doskonały dla pszczół i innych zapylaczy. Nasiona wysiej wiosną i rozsądź sadzonki, kiedy tylko się wzmocnią. **W x S** 50 cm x 30 cm

PYTANIE O UBRANIE

Pamiętasz spódnice ra-ra? Być może kojarzysz się z okresem twojej młodości, który lepiej przemilczeć, chociaż Madonna wyglądała w niej świetnie. Niezależnie od punktu widzenia, ta roślina ma w sobie coś więcej niż tylko lekkie podobieństwo do spódnicy: jest okazałą byliną ze środkiem kwiatu w kolorze karmelu otoczonym obwódką falbaniasto-pierzastych płatków. Nazwa ra-ra pochodzi od słowa „hurra” i wywodzi się od cheerleaderek. Teraz już wiesz, kogo winić!

Dzielżan (Helenium) 'Moerheim Beauty'

Urośnie w każdej ziemi, o ile dostanie dużo słońca. Dziel go jesienią lub wiosną. Może wymagać podparcia. **W x S** 1,2 m x 60 cm

ZDJEĆCIA: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM

SREBRNE LISY

Sierpień ubiegłego roku był niezwykle, bo miał aż dwie pełnie księżyca. Tą drugą, pod koniec miesiąca, była Pełnia Niebieskiego Księżyca. Tak się składa, że dzięki światłu księżyca ta konkretna kompozycja błyszczy widmowym blaskiem.

Melianthus major

Zimozielony półkrzew. W zimniejszych regionach może paść ofiarą mrozu, ale zwykle odrasta. Dobrze wygląda w dużych pojemnikach. **W x S** 3 m x 2 m

Mikołajek (Eryngium) 'Silver Ghost'

Jest rośliną dwuletnią, więc w pierwszym roku wytwarza tylko liście, a w drugim kwitnie. Dobrze rośnie w przepuszczalnej ziemi. Nasiona wysiej po kwitnieniu.

W x S 60 cm x 40 cm

SZUMI W TŁUMIE

Trawy zawsze wyglądają atrakcyjnie pod koniec lata. To jest ich moment: do tej pory ukrywały się na tyłach, robiąc za tło dla efektownych bylin. Teraz większość traw zaczyna kwitnąć i rozpycha się łokciami, żeby wyjść na pierwszy plan. Mają mnóstwo kształtów – są jak dzidy, piórka, pióropusze i szczeciny – a wszystkie dodają nie tylko tekstury, ale także wprowadzają ruch w ogrodzie.

Rozplenica wschodnia (*Pennisetum orientale*)

Najlepiej rośnie w pełnym słońcu. Nasiona wysiej wiosną pod szkłem lub podziel starsze kępy. Na początku sezonu zetnij liście z poprzedniego roku. **W x S** 60 cm x 70 cm

SŁODKA KOŃCÓWKA

Niektóre puddingi właśnie tak wyglądają – mówię to z przekonaniem, jako pasjonat, który nigdy nie ominie deserów w menu. Wyobrażam sobie pudding podany w eleganckim szkle, udekorowany posypką z sezonowych płatków. Zdecydowana cierpkość cytryny miesza się z lekką nutą brzoskwi- ni i odrobiną malinowego sosu coulis. Do tego proszę jeszcze podać małe ciasteczko.

Kosmos (*Cosmos*) 'Kiiri'

Jeśli masz szklarnię, to – podobnie jak wszystkie inne kosmosy – wysiej go tak wcześnie, jak to możliwe. W przypadku siewu do gruntu zaczekaj, aż minie niebezpieczeństwo przymrozków. Uszczynkij wierzchołki. **W x S** 1,2 m x 45 cm

ZDJEĆIA: PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

Podlaski Kurnik

**ELEGANCKI, PRAKTYCZNY
i EKOLOGICZNY KURNIK
w Twoim ogrodzie**

www.podlaskikurnik.pl • Dariusz Holiczko • 501 263 253

RÓŻOWA RÓŻNICA

Pierwsza różowa „Anabelka” – jak popularnie nazywa się te hortensje – została wyhodowana w 2006 roku, ale od tego czasu zdążyła się mocno zmienić. Łodygi nowych odmian są coraz sztywniejsze, bo muszą utrzymać coraz większe kwiatostany. U tej odmiany dochodzą już do 20 cm średnicy! Kwiaty rozwijają się od maja do lipca, ale w sierpniu wciąż wyglądają atrakcyjnie, tracą tylko różowe zabarwienie i zaczynają zielenieć – z tęsknoty za przemijającym latem, to pewne.

Hortensja krzewiasta (*Hydrangea arborescens*) SWEET ANNABELLE 'NCHA4'

Może rosnąć w półcieniu lub na słonecznym stanowisku, pod warunkiem, że podłoże będzie stale wilgotne. Kwiatostany rozwijają się na jednorocznych pędach, więc wiosną można ją przyciąć nisko przy ziemi.

W x S 140 cm x 120 cm

TEKST ŁUKASZ SKOP
ZDJĘCIA BOŻKA PIOTROWSKA

BOSKI BUKIET

Gałązki tego dziurawca fantastycznie sprawdzają się w bukietach. Czerwone owoce błyszczą niczym kwiaty, ale są od nich znacznie trwalsze. Przypominają owoce jarzębiny, które aktualnie też już się czerwieni, a skoro tyle wokół owocowej czerwieni, to znak, że lato pędzi już z górki i wkrótce minie pod drodze skradającą się jesień.

Dziurawiec bezwonny (*Hypericum × inodorum*) 'Rheingold'

Znosi pełne zacienienie, ale nie toleruje stale mokrej ziemi. Rozmnażaj latem przez sadzonki półzdrewniałe (instrukcję znajdziesz na stronie 95).
W x S 70 cm x 70 cm

FESTIWAL KOLORÓW

Nie potrafię powstrzymać się przed zasianiem cynii – są tak niezawodne, że zawsze mogę na nie liczyć. Kapryszą tylko, gdy mają bardzo sucho. Nawet pełnokwiatowe odmiany potrafią wtedy wydać mało atrakcyjne kwiaty z pojedynczym wianuszkiem płatków wokół środka. Ale zapyłaczom wcale to nie przeszkadza. Przylatują do nich przede wszystkim przeróżne motyle i trzmiele, co sprawia, że przy cyniach zawsze jest tłoczno i gwarno.

Cynia wytworna (*Zinnia elegans*)

Wysiej w kwietniu do doniczek lub w maju wprost do gruntu. Wycinaj przekwitnięte kwiaty, aby pobudzić rozwój nowych pąków i kwitnienie aż do pierwszych przymrozków.

W x S 60 cm x 50 cm

CZYSTEŻŁOTO

Bylinowe słoneczniki to świetna opcja dla wszystkich, którzy chcą mieć ich piękne kwiaty, ale bez corocznego wysiewu nasion. Ten wytwarza mnóstwo kwiatów o idealnych rozmiarach do letnich bukietów (wspaniale łączą się w nich z wcześniejszym dziurawcem!) i jak to słoneczniki mają w zwyczaju, zawsze patrzy prosto w słońce.

Słonecznik (*Helianthus*) 'Suncatcher Pure Gold'

Stosunkowo niska bylina o słoneczno-żółtych kwiatach i szorstkich liściach. Preferuje słoneczne, ciepłe miejsca. Jego otwarte, proste kwiaty są idealne dla zapylaczy. **W x S** 80 cm x 60 cm

POTĘGA PURPURY

Od zawsze znam je pod inną tradycyjną nazwą – słomianki, bo płatki kocanek rzeczywiście szeleszczą jak słoma. Otwierają się, kiedy jest sucho, a zamykają od najmniejszych kropli deszczu. W pełni rozwinięte kwiaty mają wspaniały zapach, dojrzały i bogaty, który jest kwintesencją obfitości pełni lata.

Kocanki ogrodowe (*Helichrysum bracteatum*)

Doskonałe do zasuszania – kwiaty należy ścinać, gdy są jeszcze w pąkach (otworzą się w trakcie suszenia), a z łodyg oberwać wszystkie liście, które kruszą się po wyschnięciu.

W x S 150 cm x 50 cm

CZAR CZERWIENI

Dzikię krwawniki są białe, a gdzieś tam trafiają się także lekko różowe. Są na tyle wszechobylskie, że nie zawsze zwracamy na nie uwagę. Tymczasem ogrodowe odmiany aż kipią kolorami, nie ustępując odpornością swoim dzikim przodkom. Płaskie kwiatostany są wymarzoną ładowiskiem dla owadów i – podobnie jak kocanki – ładnie się zasuszają.

Krwawnik pospolity (*Achillea millefolium*) 'Sassy Summer Sangria'

Kwitnie od czerwca do września. Gdy ma zbyt dużo cienia i wilgoci, jego łodygi mogą się przewracać, a roślina tracić ładny pokrój – dotyczy to wszystkich krwawników. Kwiatostany należy wtedy ścinać, a roślinę wkrótce zakwitnie ponownie. **W x S** 90 cm x 60 cm

BŁĘKIT OD SERCA

Niebieskie pąki rozplawu rozwiną się lada chwila, a wtedy w środku każdego kwiatu wyraźnie będzie można zauważyć żółte znaczki – wskaźniki dla pszczoł. Kiedy te zrobią już to, co do nich należy, kwiatostan zacznie się zgiąć, aż w końcu zanurkuje pod wodę, gdzie wytworzą się nasiona. Czy można wymarzyć sobie bardziej doskonałą roślinę od rozplawu, który sam chowa swoje przekwitnięte kwiaty?

Rozplaw sercowaty (*Pontederia cordata*)

Kwitnie od lipca do października. Wyrasta z kłączy (które można dzielić wiosną) sadzonych nie głębiej niż 30 cm pod powierzchnią wody. Może stać się inwazyjny, dlatego w większych zbiornikach wodnych najlepiej sadzić go w wydzielonych strefach.

W x S 120 cm x 70 cm

ZAPOZNAJ SIĘ Z NASZĄ PEŁNĄ OFERTĄ
ZADZWOŃ **+ 48 15 812 22 53** | Zamów online na: WWW.SKLEP.WISAN.PL

'Big Kahuna'

Ogniście pomarańczowe płatki rozwidlają się na końcach. Kwiaty mają szeroki, wypukły środek.

Wysokość x szerokość 60 cm x 45 cm

'Green Jewel'

Gęste rzędy wąskich, lekko pofalowanych płatków w kolorze zielonego jabłuszka otaczają intensywnie zielony środek.

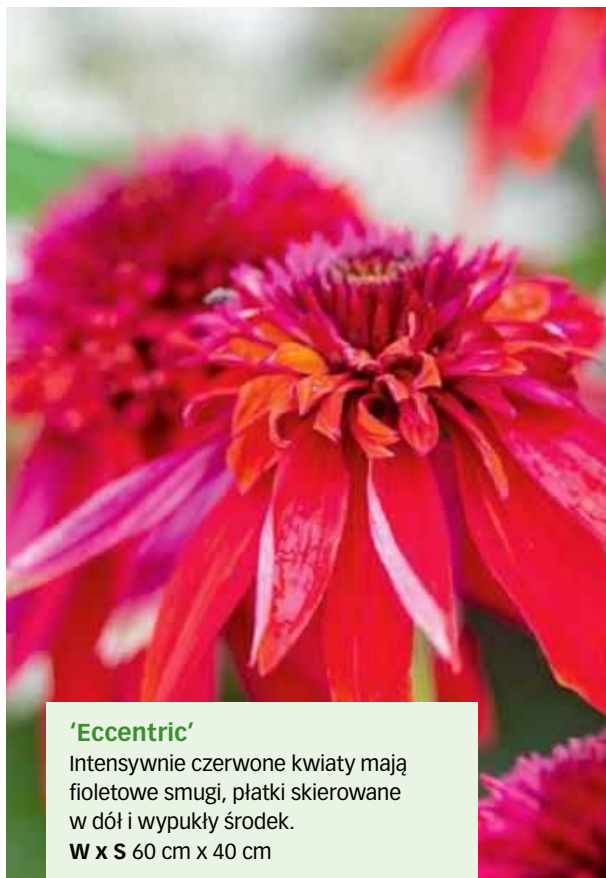
Świetna do wazonu. **W x S** 70 x 50 cm

'Summer Cocktail'

Płatki kwiatów mają początkowo kolor pomarańczowo-żółty, który z upływem czasu nabiera różowych odcieni.

W x S 60 cm x 45 cm

'Eccentric'

Intensywnie czerwone kwiaty mają fioletowe smugi, płatki skierowane w dół i wypukły środek.

W x S 60 cm x 40 cm

Jeżówki

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kwitnienie												
Sadzenie												

Eksperci polecają

Jeżówki

Kiedyś uważano, że jeżówki krótko kwitną, ale pogląd ten odszedł już do lamusa – przekonuje **Graham Rice**

Jeszcze nie tak dawno do wyboru było

zaledwie sześć odmian jeżówek – wszystkie pochodziły od amerykańskiej byliny preriowej o nazwie jeżówka purpurowa (*Echinacea purpurea*); moją ulubioną odmianą była 'Magnus'. Następnie amerykańscy szkółkarze zabrali się do roboty – skrzyżowali jeżówki purpurowe kwitnące na białe oraz fioletowo z kwitnącą na żółto jeżówką żółtą (*E. paradoxa*). W wyniku tego zabiegu uzyskali rośliny o dużych kwiatach i szerokich płatkach typowych dla jeżówki purpurowej w szerokiej gamie soczystych odcieni wprowadzonych przez geny jeżówki żółtej. Na rynku pojawiło się całe mnóstwo nowych odmian jeżówek – większość nie przetrwała pierwszej zimy.

Jeżówka purpurowa to roślina preriowa o palowym systemie korzeniowym, który jest w stanie sięgać głęboko po wodę. Jeżówka żółta to roślina skraju lasu – jej włókniste korzenie uwielbiają głębę żyzną od liści. Po skrzyżowaniu tych dwóch roślin uzyskano rośliny o korzeniach nieprzystosowanych do żadnych z tych warunków. Zimą zabijał je zbyt wysoki poziom wilgoci.

Od tamtej pory minęło jakieś 20 lat, a szkółkarze skupili się nie tylko na udoskonalaniu formy i koloru kwiatów, ale też systemu korzeniowego jeżówek – tak, aby mogły przetrwać mokre zimy. Dzięki temu można już kupić nowe odmiany jeżówki, nie bojąc się, czy dożyją wiosny.

■ **Stanowisko** Wszystkie lubią pełne słońce i żyzną, przepuszczalną glebę. Przyciągają pszczoły, motyle oraz cmy.

■ **Sadzenie** Nie dziel, aby rośliny utworzyły bujne kępy – po podziale rośliny często nie przyjmują się.

■ **Pielęgnacja** Bardzo lubią upalne lato. Mogą wymagać dyskretnego podpierania, zwłaszcza w żyznej glebie. Nie uszczykujemy młodych roślin – niech rozkrzewią się w naturalny sposób. Usuwaamy przekwitłe kwiaty. Jeżówki są całkowicie mrozoodporne.

■ **Gdzie kupić** www.barnesnurseries.co.uk, www.crocus.co.uk, www.hardysplants.co.uk

PowWow Wild Berry

Szerokie, różowe płatki otaczają ciemniejszy środek kwiatu. Roślina o krzaczastym pokroju. Występuje też w wariacie kwitnącym na białe.
W x S 50 cm x 40 cm

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/
echinacea – znajdziesz tam informacje
o innych odmianach jeżówki i ich uprawie

Cały Monty

Nie ograniczaj swoich ogrodniczych ambicji. Bazując na naturalnych warunkach otoczenia, możesz spełnić swoje nawet najbardziej szalone marzenia – twierdzi **Monty**

Naprawdę chciałbym mieć ogród skalny.

Chciałbym w nim zasadzić moje rośliny alpejskie, które zamiast między kamieniami rosną w szerokich, płaskich, glinianych misach. I chciałbym jeszcze mieć dla nich nieogrzewaną szklarnię. Mieliśmy taką w Berryfields – pełno tam było pięknych roślin zanurzonych po szyję w piasku w donicach z terakoty; szklarnia miała wentylację ze wszystkich stron, aby było tam sucho, ale chłodno, bo właśnie takie warunki uwielbiają gatunki alpejskie. Pewnie znalazłbym nawet miejsce i fundusze na taką niewielką szklarenkę – zapewniłbym tym samym moim roślinom lepsze życie. Odkąd jednak skalniak przestał być popularnym elementem ogrodów, rośliny alpejskie nie są w modzie – a ja tęsknię do skałek skalniaków, do naturalnej i architektonicznej atrakcyjności kamieni i kamiennych płyt.

“Ogrody są niczym bez ludzi i im bardziej są osobliwe, tym lepiej”

Był czas, gdy ekstrawagancka twórczość mająca na celu uwydatnienie walorów skał i wody pojawiała się na wystawach na Chelsea; nadal tak bywa, ale ma ona teraz znacznie bardziej artystyczny wydźwięk. Podobnie, jak rośliny alpejskie, skalniaki wyszły z mody. Ale mam już tyle lat, że trendy i mody nie robią na mnie większego wrażenia. Myślcie o mnie, co chcecie, ale chcę mieć ogród skalny.

I naprawdę wydaje mi się, że nie jest to możliwe. Nie chodzi tylko o brak kamienia – godna podziwu jest jego ilość w ogrodach skalnych, jakie podziwiam w Wisley, Edynburgu, Chatsworth, Friar Park i innych miejscach, zwłaszcza, że dowożono go tam pociągami, parowozami i wozami konnymi. Złotą erą skalniaków były czasy wiktoriańskie, gdy przedstawiciele klasy średniej zaczęli masowo interesować się wyprawami w góry i wyjeżdżali tam, gdzie mogli oddawać się swojemu hobby – czyli w spektakularne Alpy.

Ci z nich, którzy zajmowali się botaniką, zauważyli miejscowe rośliny i zaczęli je przywozić do kraju; aby je odpowiednio eksponować, budowali miniaturowe Alpy we własnym ogrodach. W czasach, gdy chcąc podnieść wiadro nad głowę jesteśmy zobligowani zakładać kask i kamizelkę odblaskową, wydaje się to wręcz

heroicznym przedsięwzięciem. Gdybym miał mieć ogród skalny, chciałbym, aby był tego rodzaju przedsięwzięciem. Skromny zbiór kamieni obsadzonych miłymi dla oka roślinami alpejskimi po prostu nie spełni moich marzeń. Ogrody alpejskie, które najbardziej mi się podobają, są niebywale ambitne – podziwiam nie tylko same rośliny, ale też skalę wyobraźni i myśli inżynierskiej ich twórców. Nigdy nie było to dla mnie problemem. Dobrze czuję się z wyśrubowanymi ambicjami. Longmeadow było kiedyś pustym polem i przekształcenie go w ogród pochłonięło łącznie część moich zarobków i większość czasu. Mój instynkt – choć niekoniecznie zawartość portfela – kieruje mnie bardziej ku skali Capability'ego Browna czy Fernando Caruncha, niż skromnego ogródka za domem. Mógłbym pozyskać dobry kamień, choć jego dostawa kosztowałaby pewnie więcej, niż sam materiał i była obciążona poczuć winy z powodu pozostawionego śladu węglowego, który słusznie bierzemy teraz pod uwagę. Ale potrzebowałbym też dźwigów i buldożerów, a realizacja projektu wymagałaby usunięcia wielu rzeczy, które mam teraz w ogrodzie. Byłby to kryzys, trauma i ogrodowa rewolucja w rodzinie Donów.

Prawda jest taka, że to zwykła fantazja. Gdy tworzymy ogród w konkretnym stylu, gdzieś z tyłu głowy pozostają nam inne ogrodnicze możliwości, których tym razem nie realizujemy. Niemniej dokonujemy tych wyborów nawet, gdy nie zdajemy sobie z tego sprawy. Wybór gatunków roślin i sposobu ich uprawy dyktuje nam w znacznej mierze klimat i kultura, a jednak – warto. Całe piękno zakładania ogrodu polega na tym, że można zrobić prawie wszystko, jeśli tylko naprawdę tego chcemy.

Pisałem tu nie raz i nie dwa, że nie należy walczyć z naturą, ale skupiać się na naturalnej synergii człowieka i świata natury, i że nie musi to oznaczać rezygnacji z ekscentryczności czy wręcz ogrodniczej perwersji. Tak naprawdę, gdy napotykam w jakimś ogrodzie coś dziwnego i nieintuicyjnego, zachwycam się ludzką pomysłowością i przekorą. Ogrody są niczym bez ludzi i im bardziej są osobliwe, tym lepiej.

Monty

Rozmowy przy płocie

Partyzantka ogrodnicza – wspierać czy zniechęcać?

Ellen Miles

jest założycielką przedsiębiorstwa społecznego Dream Green i autorką książki *Get Guerrilla Gardening*

Potrzebujemy zdecydowanie więcej przyrody w miastach,

bo jeden na pięciu* Brytyjczyków mieszka w okolicy, gdzie jest jej zwyczajnie za mało. Tymczasem gminy często narzekają, że zakładanie i utrzymywanie terenów zieleni wiąże się z zaporowymi kosztami i wymaga mnóstwa czasu. Zazielenianie pozbawionych życia zakątków miasta przez jego mieszkańców znane jako partyzantka ogrodnicza to opcja, nad którą nie trzeba wiele myśleć – zapewnia lokalnej społeczności kontakt z naturą, nie nadwyrężając ograniczonych zasobów gminy.

„A jeśli ktoś nie wie, co robi?” – to typowe pytanie. A co, jeśli wie? Trzeba zaufać, że mieszkańcy dysponują odpowiednią wiedzą i potencjałem (i nie zachowywać się, jakby lokalne władze nigdy nie popełniały błędów!). Poza tym nigdy nie było łatwiej nauczyć się, jak odpowiednio troszczyć się o zielen w przestrzeni publicznej, niż obecnie. Osoby pragnące zaangażować się w partyzantkę ogrodniczą powinny pamiętać, aby unikać gatunków inwazyjnych, nigdy nie blokować przejść (zamiast tego robić obwódki wokół roślin), a wprowadzając dowolne obiekty (np. stojące lub wiszące donice), traktować bezpieczeństwo jako priorytet – powinno się je też dać łatwo rozmontować. Trzeba zawsze wziąć na siebie odpowiedzialność za dbałość o ten fragment przestrzeni i nie robić nic na terenach prywatnych.

Osobom pragnącym spróbować swoich sił w partyzantce ogrodniczej proponuję zaczynać od drobnych działań: rzucania bomb z nasionami rodzimych roślin łąkowych na puste skraje dróg lub sadzenia roślin cebulowych przy drzewach rosnących wzdłuż dróg – dopiero potem można zabrać się za przekształcanie pustej działki w ogród społeczny. Zanim

zaczнешz działać, zastanów się, czemu ogród ma przede wszystkim służyć. Czy chcesz, aby wspierał bioróżnorodność, upiększał okolicę, poprawiał ludziom formę psychiczną, zmniejszał temperaturę – i poziom zanieczyszczenia, łączył wspólnotę, pozwalał zaoszczędzić – a może wszystkiego po trochu? Znajdź w pobliżu zaniedbany kawałek ziemi i zbiierz grupę utalentowanych ludzi, którzy ci pomogą. Na ten moment partyzantka ogrodnicza działa w szarej strefie prawa. Oficjalna legalizacja i wsparcie pozwoliłyby podnieść poziom zakładanych w ten sposób ogrodów i zmaksymalizować ich dobry wpływ na ludzi i planetę.

„Nigdy nie było łatwiej nauczyć się, jak odpowiednio troszczyć się o zielen w przestrzeni publicznej, niż obecnie”

Chris Worman MBE

reprezentuje Wydział Parków i Terenów Zielonych w gminie South Derbyshire i jest rzecznikiem *National Green Space*

Partyzantka ogrodnicza jest coraz bardziej popularna

i choć niektórzy argumentują, że budzi poczucie lokalnej dumy i upiększa zaniedbane części miast, przysparza też zmartwień władzom lokalnym i bywa źródłem konfliktów. Szczególnie widać to w miastach, w których ogrody prywatne są na wagę złota, a obywatele postrzegają tereny miejskie jako „wspólną przestrzeń” i mając najlepsze intencje starają się poprawiać ich wygląd. Wiążą się z tym jednak problemy.

Żyjemy w czasach sporów sądowych, zatem gdy ktoś wnosi o oficjalne zezwolenie, na czoło wysuwają się kwestie związane z ubezpieczeniami, oceną ryzyka i odpowiedzialnością za utrzymanie. A jeśli ktoś zablokuje ścieżkę, z której korzystają osoby słabowidzące? Lub jeśli kable z Internetem leżą raczej płytko pod ziemią i to dlatego dane miejsce jest puste? Co się stanie, gdy któremuś z „ogrodników” zdarzy się wypadek? Albo gdy zniszczy on chodnik lub przylegającą do niego nieruchomość? Mamy też złożoną kwestię gatunków inwazyjnych, które mogą mieć negatywny wpływ na bioróżnorodność. Dla niektórych to narzekania władz lokalnych, ale to prawdziwe problemy.

Wiele urzędów toleruje partyzantkę ogrodniczą, a nawet sympatyzuje z nią, przysmakując oko, gdy nie ma powodów do niepokoju. Interweniują jednak, jeśli okaże się, że zasadzono niewłaściwe gatunki lub wybrano nieodpowiednią lokalizację, co doprowadza do konfliktu mieszkańców z urzędem. Ostatecznie chodzi o wyważenie wszystkiego i prawidłowość nasadzeń. Nieprawidłowe nasadzenia mogą być usuwane.

Mieszkańcy pragnący upiększyć swoją okolicę mogą angażować się w prowadzenie ogrodów społecznych i dołączać do grup przyjaciół parków, które zapewniają podobne możliwości i czekają na wolontariuszy.

„Chodzi o wyważenie wszystkiego i prawidłowość nasadzeń. Nieprawidłowe nasadzenia mogą być usuwane”

Kompozycja miesiaca

Stwórz piękną kompozycję
z sukulentów, tworząc wieżę
ze stylowych rojników

TEKST GABRIELLE SHAY ZDJĘCIA PAUL DEBOIS

Wieża z sukulentów

Dodaj ogrodowi szczyptę górskiego charakteru dzięki tym odpornym na mróz rojnikom. To rośliny pochodzące z odsłoniętych pasm górskich. Stwórz dla nich idealne siedlisko, układając gliniane doniczki jedna na drugiej w słonecznym miejscu, aby odwzorować ich naturalne środowisko.

Jeśli masz ograniczoną przestrzeń, układanie pięter z pojemników może zwiększyć przestrzeń dostępną do uprawy, ale jeśli użyjesz więcej niż trzech doniczek, zabezpiecz je w środku palikiem, aby się nie przewróciły!

Do sadzenia użyj ilastej ziemi wymieszanej ze żwirem. Rojniki nie lubią żyznego podłoża, w którym szybko tracą blask. Są roślinami monokarpicznymi, co oznacza, że po wytworzeniu oszłamiającego kwiatostanu rozeta zamiera – oddziel rozmnożkę od głównej rozety i posadź ją do doniczki, aby utrzymać roślinę przy życiu.

Napełnij doniczkę częściowo podłożem, zanim dołożysz następną, aby uzyskać wymaganą wysokość. Zostaw miejsce do posadzenia roślin.

**DOBRE
RADY**

Delikatnie ściśnij bryłę korzeniową, aby zmieściła się w przestrzeni pomiędzy doniczkami. Możesz oddzielić rozmnożki i wypełnić nimi szczeliny.

WYKORZYSTALIŚMY

- 1 Proste gliniane doniczki x 3 (różne rozmiary)
- 2 Rojnik pajęczynowaty (*Sempervivum arachnoideum*) x 3
- 3 Rojnik (*Sempervivum*) 'Standard Green' x 6
- 4 Rojnik (*Sempervivum*) 'Red Lion' x 4

Z miłości *do cienia*

Cień nie jest czynnikiem ograniczającym, ale darem;
– zapewnia miły chłód, spokój i wprowadza
na działkę zróżnicowanie. **Monty** opowiada,
dlaczego nie chciałby mieć ogrodu bez cienia

ZDJEĆIA: JASON INGRAM

Z biegiem lat Monty dorobił
się w Longmeadow wielu
dających cień żywopłotów,
krzewów i drzew

*“ Cień dodaje głębi
i uroku wielu roślinom,
a ogrodnikom
zapewnia przyjemność
estetyczną ”*

Naparstnice wprowadzają do ogrodu pastelowe odcienie i łatwo same się rozsiewają

Jednym z najpowszechniej występujących błędnych ogrodniczych przekonań jest twierdzenie, że cień jest gorszy od słońca, że jest problemem, który domaga się rozwiązania. Otóż nie. Cień niezmiennie dodaje głębi i uroku wielu roślinom, a ogrodnikom zapewnia przeżycia natury estetycznej.

Bez dużej ilości cienia w ogrodach byłoby zdecydowanie mniej interesująco. Uwielbiam rośliny, którego go lubią oraz przesuwające się światło wydobywające z nich różne tekstury i głębie w miejscach, które byłyby tylko płaską pustynią, gdyby nieustannie świeciło tam słońce. Cień również prawie zawsze przesuwa się i zmienia intensywność. Wiele liści jedynie filtruje światło, rzucając łagodny, wręcz delikatny cień poprawiający warunki uprawy, ale też wygląd wielu roślin, a nawet najciemniejsza działka za domem może stać się pięknym ogrodem.

Cień i wilgoć

Mamy w Longmeadow trójkątny zakątek ogrodu, który jest z wszystkich stron obrzeżony wysokim żywopłotem. Choć nazywamy go Ogrodem Podmokłym,

jest tam bardziej mokro, niż w pozostałej części ogrodu jedynie przez kilka tygodni w roku, gdy zalewa go powódź. To dlatego, że nasz ogród to płaskie wzniesienie graniczące z łąkami, które od tysięcy lat są regularnie zalewane powodziami. Zatapia je rzeka Arrow, przepływająca 45 metrów od tylnych drzwi do naszego domu, do której spływają deszcze z walijskich wzgórz. Co roku przez kilka tygodni mniej więcej jedna trzecia naszego ogrodu staje się taką zalaną łąką – i pięknie wygląda. Chciałbym, żeby było tak częściej.

Tak naprawdę na skutek obecności pięciometrowych grabów rosnących od południa i zachodu to bardziej ogród „ocieniony” niż „podmokły”. Choć zawsze mniej więcej jedna trzecia ogrodu znajduje się w pełnym słońcu, kluczowe jest to, że latem wszystko to znajduje się w cieniu przez co najmniej połowę dnia – i jest to całkiem dobra proporcja dla większości roślin ceniolubnych.

„Bez dużej ilości cienia w ogrodach byłoby zdecydowanie mniej interesująco”

Biorę pod uwagę nie tylko to, jak długo, ale też o jakiej porze rośliny są ocienione. Na przykład pozwalam jeżyczkom na kontakt ze słońcem wczesnym rankiem i późnym popołudniem, ale trzymam je od niego z dala w południe. Zaskakująco dobrze znoszą spiekotę funkcie, rutewki, rodgersje, rabarbar, galtonie, lilie, kardiokrynium, arcydzięgiel, pierwiosnki, gunnery i paprocie, o ile tylko mają też zapewniony przez kilka godzin dziennie cień. Ogród ewoluował, osiągając stan bieżący w równej mierze dzięki rozrastaniu się żywopłotów, jak i starannym planom. Był to tak naprawdę pierwszy fragment ogrodu, w którym zasadziliśmy rośliny. Pamiętam, jak przyjechaliśmy tu wiosną 1992 roku, jeszcze przed przeprowadzką i zasadziliśmy sadzonki wierzb i pierwiosnki na lekko nachylonym, porośniętym trawą zboczku ciągnącym się aż po okalający działkę płot. Dzieci były małe i gdy skończyliśmy te symboliczne działania ogrodnicze,

Subtelność cienia

Wielkie funkcie uprawiane w zdrowej obfitości lepiej radzą sobie ze ślimakami

Długosz królewski (*Osmunda regalis*) dobrze rośnie w wilgotnym zakątku nad brzegiem wody

zrobiliśmy sobie piknik (na kocu, z herbatą z termosu i babeczkami; psy nie spuszczały z oka okruszków). W ciągu zaledwie paru lat wierzby rozrosły się jak potwory i trzeba było usunąć je za pomocą koparki i frezarki do pni, zaś pierwiosnki wykopaliśmy i przesadziliśmy najpierw do Ogrodu Wiosennego, a potem do zagajnika, gdzie są regularnie dzielone. Tamte psy pogrzebaliśmy w zagajniku już dawno temu, a dzieci oczywiście są już dorosłe.

Potem ogród trochę zdziczał i przez rok czy dwa panowała w nim niezwykle ciesząca oko kontrolowana anarchia. Ale jak wie każdy, kto pozwalał ogrodowi rozwijać się w ten sposób, działka szybko zarasta chwastami i napawa nas poczuciem winy.

Potem założyłem tu przyzmy kompostowe i przez kilka lat się to sprawdzało. Tymczasem moje funkcie w Ogrodzie Wiosennym rozrosły się tak, że nie miały już miejsca i postanowiłem przesadzić je do słabo wykorzystanego i niedocenionego Ogrodu Podmokłego. Przeniosłem przyzmy kompostowe, wykopałem chwasty, zrobiłem ścieżkę i otrzymałem stan bieżący: ogród poświęcony roślinom, które lubią mieć mokre nogi i dzielnie stawiają

czoła chwastom. Jęczyczki cierpiały i mdały w południowym słońcu w Ogrodzie Ozdobnym, więc przesadziłem je i odtąd mają się świetnie. Choć Ogród Ozdobny w lipcu lepiej wyglądał z ich ognistymi odcieniami złota, żółci i pomarańczu, nawet niezbyt intensywne nasłonecznienie w południe redukowało je do bezwładnych, opadłych z sił niedobitków – aby prezentować się z dumą i w pełnej krasie, muszą mieć nogi w wodzie albo cień.

Jęczyczka "The Rocket" to urocza roślina o dużych, zaokrąglonych liściach i czarnych pędach – choć ma tendencję do rozsiewania się bez pamięci. Chyba najlepiej usuwać przekwitłe kwiaty przed zawiązaniem się nasion. Jęczyczka Przewalskiego (*Ligularia przewalskii*) ma mocno wcięte liście i pochodzi z podmokłych łąk Mongolii i Chin. Najlepiej wygląda, gdy poprzetykamy nią rabatę tu i ówdzie – jest wtedy jak spektakularna roślina łąkowa w wysokiej trawie. Kwiaty jęczyczki 'Desdemona' są żółtopomarańczowe i pięknie kontrastują z czarnymi pędami i fioletowym spodem liści. Z jakiegoś powodu ślimaki nagie i skorupowe uwielbiają 'Desdemonę' i atakują ją, zanim ruszą na inne rośliny – w tym funkcie.

■ **Słońce** wstaje od wschodu i zachodzi po zachodniej stronie nieba. To naprawdę podstawowe informacje, ale zdziwilibyście się, ilu ogrodników nie jest w stanie bez zawahania się powiedzieć, jak usytuowany jest ich ogród względem stron świata. Niewiele z nas ma działkę idealnie odzwierciedlającą kompas, ale tworząc nasadzenia trzeba brać codzienną wędrówkę słońca pod uwagę, bez względu na inne uwarunkowania.

■ **Cień** oznacza, że coś blokuje dostęp promieni słonecznych. W rezultacie mamy różne rodzaje oświetlenia, a nie zupełną ciemność. Rośliny o bladych kolorach zwykle lepiej wyglądają w słabym, jasnym świetle poranka – dlatego najlepiej jest je sadzić od wschodu.

■ **Bardziej nasyczone kolory** – fiolety, burgundy i pomarańcze, doskonale wyglądają przy świetle zachodzącego słońca, zatem są odpowiednie na rabatę z wystawą zachodnią. Białe kwiaty najlepiej wykorzystują dostępne światło i przyciągają wieczorne zapylacze takie jak ćmy, dlatego dobrze im od północy.

■ **Choć w teorii mury** z wystawą zachodnią i wschodnią wystawione są na taką samą ilość światła, zawsze znacznie cieplejsze są te od zachodu, bo nagrzewają się przez cały dzień. Dlatego w praktyce to właśnie one zapewniają idealne miejsce dla wszystkich pnączy – od róż po gatunki wydające owoce. Mur z wystawą wschodnią otrzymuje taką samą ilość światła, ale panuje przy nim zupełnie inny mikroklimat. Jest tam bardziej sucho i chłodno – a są to zdecydowanie bardziej wymagające warunki.

Żyzna, wilgotna gleba w Longmeadow odpowiada wymogom mekonopsa (*Meconopsis*)

Wszystkie funkcie są zdrowe, a większość ma grube liście, co sprawia, że ślimakom nie jest tak łatwo je nadgryzać. A jednak parę lat temu, pewnej nocy na początku maja, mieliśmy tu duży przymrozek, po którym, jak zwykle o tej porze roku, przyszedł cudowny, słoneczny poranek. Ta połowa Ogrodu Podmokłego, która rano znajduje się w cieniu, wyszła z tego bez szwanku, ale poranne słońce poparzyło pozostałe rośliny. Wszystkie jakoś z tego wyszły i rosły sobie w najlepsze przez parę miesięcy, ale pod koniec lata zauważyłem, że są entuzjastycznie atakowane przez ślimaki nagie – w przeciwieństwie do roślin, które nie uległy poparzeniu.

Zdrowa odporność

Potwierdziło to moją obserwację, że zdrowe rośliny dają sobie radę z większością chorób i atakami szkodników. I odwrotnie: rośliny chore i osłabione przez zabiegi zmuszające je do nienaturalnego rozrastania się giną jako pierwsze. Zdrową roślinę poznamy po tym, że adaptuje się do panujących warunków, a nie po tym, że osiąga nierealistyczne wyniki.

Nigdy nie podlewam i nie zasilam funkii – ściółkuję je tylko wiosną. Znacznie lepiej tolerują one suszę niż języczki, jednak zimą potrzebują porządnego nawodnienia – i tu w sukurs przychodzą nam podtopienia.

Pióropusznik strusi (*Matteuccia struthiopteris*) stał się u nas w miarę inwazyjnym chwastem – wyrasta prawie wszędzie ze swoich długich, czarnych rozłogów – ale jest niezmiennie atrakcyjny. Niektóre egzemplarze usuwamy i godzimy się z tym, że paproć stała się tem dla innych roślin. Dorosłe rośliny tworzą niewielki pierś – jak miniaturowa paproć drzewiasta – ale są całkowicie mrozoodporne. Są jedynie wrażliwe na wiatr, który potrafi połamać i uszkodzić im liście, jakby podeptał je goniący za piłką pies (i to się zdarzało).

Wiatr jest też wielkim wrogiem moich mekonopsów. Te wyjątkowo piękne rośliny o błękitnych kwiatach powstały jako krzyżówka kwitnących na niebiesko gatunków *Meconopsis*. Przywiozłem sobie sześć dużych (i bardzo drogich) roślin z wystawy kwiatów w Malvern. Próbowaliśmy je już kiedyś uprawiać, bez powodzenia, ale myślę, że ocieniona część Ogrodu Podmokłego będzie dla nich idealna. Sekret polega na tym, aby zapewnić im bardzo żyzną glebę i nie dopuścić do całkowitego jej wyschnięcia – a jednocześnie mekonopsy absolutnie nie mogą stać w wodzie. Tymczasem wiatr oberwał im już wszystkie liście – nowe wyrastają przy wsparciu konstrukcji z gałązek.

Rozumiem, że chciałam tu niekonsekwentnie, rozpieszczając te rośliny, zamiast pozwolić im stać się twardzielami, ale wszyscy popełniamy błędy i ogrodnik też zakochuje się czasem w niektórych

Narecznica czerwonożawijkowa (*Dryopteris erythrosora*) 'Brilliance' swoimi brunatnymi młodymi przyrostami dodaje subtelny koloru

„Zdrowe rośliny lepiej sobie radzą z większością chorób i atakami szkodników”

roślinach bardziej, niż w innych. Róbcie więc to, co radzę, a nie to, co robię!

Zaledwie musnąłem tu temat roślin, które rosną z powodzeniem w cieniu w moim ogrodzie, ale oczywiście takie warunki lubi znacznie więcej gatunków. Mamy duży wybór i każdy znajdzie coś dla siebie, nawet, jeśli ma niepopularne upodobania. Najbardziej chyba lubię właśnie ogrody nieoczywiste, oryginalne.

Na koniec wspomnę jeszcze o jednej z moich ulubionych roślin lata, która idealnie nadaje się do zakątków, w których panuje głęboki cień, a słońce pojawia się tylko na godzinę-dwie późnym popołudniem. To tytoń leśny (*Nicotiana sylvestris*) – wielka roślina jednoroczna. Ładnie kiełkuje z posianych wiosną nasion i dorasta nawet do 150 cm wysokości. Ma ogromne, lepkie liście i duże, długie, trąbkowate, białe kwiaty. Jaśnieją one o zmierzchu, a gdy zapada zmrok, zaczynają uwodząco i intensywnie pachnieć piżmem.

POSŁUCHAJ

jak Monty opowiada, jak odpaść się w obliczu zmian klimatycznych na www.GardenersWorld.com/podcast

Wybór Monty'ego – wilgotny cień

■ Języczki

Pojawiające się latem wysokie, żółto-pomarańczowe kwiatostany dobrze rosną w ocienionych, osłoniętych miejscach, ale cierpią w słońcu południa.

Tu, w Longmeadow, mamy odmianę 'The Rocket' o wąskich kwiatostanach i czarnych pędach, języczkę Przewalskiego (*L. przewalskii*), która w naturze rośnie na podmokłych łąkach i odmianę 'Desdemona' o spektakularnych pomarańczowych kwiatach kontrastujących z fioletowo-czarnymi pędami i liśćmi.

■ Funkie

Odmiany o grubych liściach są mniej atrakcyjne dla ślimaków, a cień chroni liście przed pięknym słońcem, zwłaszcza po przymrozkach.

W Longmeadow mamy egzemplarze gigantycznej odmiany 'Sum and Substance' o wyraźnie widocznym unerwieniu i limonkowozielonych liściach oraz odmianę 'Snowden' o niebieskawozielonych liściach. Mamy też funkcję (*Hosta sieboldiana*) 'Elegans', której sercowate liście są szaro-zielone.

■ Pierwiosnek wianuszkowaty

Pierwiosniki uwielbiają wilgotny cień i kwitną niebawem długo. W tym roku moim ulubieńcem został pierwiosnek wianuszkowaty (*Primula bulleyana*), którego kwiaty wyglądają jak pomarańczowe pomponiki na wysokiej łodydze – to prawdziwa klasa i elegancja. Zebrałem nasioną tej rośliny i posiałem je w gruncie – mam nadzieję, że dzięki temu w przyszłym roku wyrośnie więcej egzemplarzy.

■ Mekonopsy

Błękitne mekonopsy gatunkowe (*Meconopsis*) z Himalajów to rośliny wyjątkowo trudne w uprawie, wymagające gleby o odczynie od obojętnego do kwaśnego. Produkują eleganckie pędy kwiatostanowe od późnej wiosny do wczesnego lata. W końcu uprawiam je w Longmeadow z powodzeniem – myślę, że to zasługa cień, żyznej gleby i wilgotności Ogrodu Podmokłego.

Zawilce japońskie nie tylko pięknie kwitną pod koniec lata; ich liście zakrywają glebę, tłumiąc chwasty

Wielki finał

Jeśli twój ogród traci blask w środku lata, przywróć mu atrakcyjność, sadząc wyjątkowo urodziwe o tej porze rośliny wybrane przez **Sue Kent**

ZDJEŚCIA: JASON INGRAM

Jestem ogrodniczką trzech sezonów, czyli pracuję w ogrodzie od marca do listopada – zimą nie jestem w stanie tego robić, bo gdy mam na sobie płaszcz, nie mogę używać rąk. Tym ważniejsze jest dla mnie jak najdłuższe zachowanie atrakcyjności ogrodu, zwłaszcza od końca lata do jesieni, i dlatego chcę jak najlepiej wykorzystać ostatnie tygodnie pracy na świeżym powietrzu. Wiosną sięję rośliny jednoroczne, aby zapewnić sobie bujne

kompozycje roślinne, ale to wybór bylin naprawdę decyduje o atrakcyjności tych kompozycji w ostatnich miesiącach ogrodniczego roku.

Palikowanie, wykopywanie i przechowywanie roślin przez zimą to dla mnie wyzwania i dlatego, aby ułatwić sobie zadanie, sadzę głównie mrozoodporne byliny o mocnych pędach – lepiej odpowiadają one moim możliwościom, bo do ich pielęgnacji wystarczy nieduży sektor.

Wybór Sue: gwiazdy końca sezonu

Te 10 gatunków pięknie wygląda pod koniec lata, a często jeszcze jesienią. Kup kwitnące sadzonki, aby uzyskać błyskawiczny efekt lub zasadź je jesienią albo wiosną na kolejne lato

1 Hortensja ogrodowa (*Hydrangea macrophylla*)

Mogę śmiało powiedzieć, że są to jedne z moich ulubionych roślin kwitnących pod koniec lata – mam ich w ogrodzie 25. Tolerują słońce i cień, a ich kwiaty z upływem czasu robią się nieco jaśniejsze. Różne odmiany hortensji ogrodowej wyglądają w kompozycjach ogrodowych wręcz zjawiskowo. **Wysokość x szerokość** 1-2 m x 1,5-2,5 m

2 Róża (*Rosa*) 'Mary Delaney'

Muszę podchodzić bardzo blisko do roślin, a róże są kolczaste, dlatego byłam przeszczeniwa, gdy znalazłam praktycznie bezkolcową odmianę 'Mary Delaney', wyprodukowaną przez David Austin Roses. Ta pnąca róża jest blad różowa, pachnie i powtarza kwitnienie, wydając kwiaty jeszcze jesienią, jeśli regularnie usuwamy te przekwitłe. **W x S** 3,75 m x 1,2 m

3 Rozchodnikowiec (*Hylotelephium*) 'Herbstfreude'

Te płaskie, przyciągające motyle jak magnes kwiaty to cuda – potrzebują niewiele uwagi i świetnie rosną w moim nadmorskim ogrodzie w pełnym słońcu, w przepuszczalnej glebie. Kolor kwiatów z czasem zmienia się, dzięki czemu rośliny wyglądają interesująco od lata do zimy, w harmonii z przebarwiającymi się kwiatami hortensji. **W x S** 60 cm x 60 cm

4 Słonecznik (*Helianthus*) 'Lemon Queen'

Uwielbiam lekko zgaszony kolor tego wieloletniego słonecznika.

Jest wysoki, więc w maju dobrze mu zrobi ograniczające wzrost cięcie typu „Chelsea chop”, jeśli tego wymaga stanowisko. Lubi przepuszczalną glebę i słońce, ale może wymagać podlewania.

W x S 2 m x 45 cm

5 Driakiew (*Scabiosa*)

Te delikatne kwiaty to prawdziwa radość. W moim łagodnym, nadmorskim klimacie kwitną od lipca do grudnia, o ile regularnie usuwam przekwitłe kwiaty; nie robi im krzywdy niewielki mróz. Idealne jest dla nich bardzo słoneczne stanowisko, ale dadzą też radę jedynie z południowym słońcem. Świetne na kwiat cięty.

W x S 30-70 cm x 20-40 cm

6 Zawilec chiński (*Anemone hupehensis*)

Dobrze rośnie nad morzem w pełnym słońcu i dzięki niemu nie muszę usuwać chwastów od marca, bo zakrywa je liśćmi. W sierpniu i wrześniu kwitnie – ma kwiaty wielkości spodków, długie, wyprostowane łodygi i daje radę z każdą pogodą. Gdy już się przyjmie, szybko się rozprzestrzenia.

W x S 1-1,5 m x 1,2 m

7 Nerina (*Nerine*)

Liliokształtne, różowe kwiaty neriny to prawdziwy cud. Trudno mi sadzić cebulki, więc to dobrze, że nie trzeba tego robić co roku – wiele nerin nie przemarza u mnie w ogrodzie i z czasem się rozmnażają. Lubią być zasadzone płytko, w przepuszczalnej glebie, ale kwiaty nie powinny się z nią stykać. **W x S** 50 cm x 30 cm

1 Hortensja ogrodowa

2 Róża 'Mary Delaney'

3 Rozchodnikowiec 'Herbstfreude'

4 Słonecznik 'Lemon Queen'

6 Zawilec chiński

5 Driakiew

7 Nerina

8 Rudbekia (*Rudbeckia*)

Gdy rozstawaliśmy się, ojciec często cytował wiersz Johna Gaya *Black-Eyed Susan* [rudbekia to po angielsku „Czarnooka Zuzanna” – red.]: „Żegnamy się tylko po to, żeby znów się spotkać”, zatem w moim ogrodzie nie może zabraknąć rudbekii. Jej nazwa botaniczna to *Rudbeckia hirta* (rudbekia owłosiona), a odmiany o czarnym środku mają większe kwiaty niż te o brązowych środkach (*R. triloba*). W tym roku zakładałam nową rabatę na kwiaty w odcieniach czerwieni i mam nadzieję zasadzić tam rudbekię ‘Cherry Brandy’.

W x S 60 cm x 45 cm

9 Kalina koralowa (*Viburnum opulus*) ‘Xanthocarpum’

Ten krzew jest nieustannie atrakcyjny – ma cudowne

białe kwiaty w czerwcu i lipcu, a potem żółte jagody, które utrzymują się na gałęziach przez dłuższy czas. Toleruje cień i słońce; latami nie wymaga przycinania. Podsadziłam kalinę słonecznikiem ‘Lemon Queen’, uzyskując żółtą kompozycję. **W x S** 3 m x 3 m

10 Rajska jabłoń

Nie ma nic piękniejszego od barw jesiennych liści, chyba, że gdy opadną, na drzewie utrzymują się jeszcze owoce, rozświetlając zimową pustkę. Rajska jabłoń to idealny wybór, a odmiana ‘Indian Magic’ ma wzniesiony pokrój i zielone liście, które przebarwiają się na pomarańczowo. Jej czerwone, lśniąco-żółte owoce cieszą oko przez całą zimę (o ile nie zjedzą ich ptaki).

W x S 5 m x 3 m

8 Rudbekia

9 Kalina koralowa ‘Xanthocarpum’

10 Rajska jabłoń

Zrób tak, żeby było ci wygodnie

Podpowiadam, jak utrzymać kompozycje końca lata w dobrej formie, nawet, jeśli borykasz się z trudnościami wynikającymi z ograniczonej sprawności.

- **Ogranicz** nakład pracy, wybierając rośliny o mocnych bądź licznych pędach, aby nie trzeba było ich palikować.
- **Ułatwiał** sobie życie – unikaj roślin, które trzeba wykopywać

czy zabezpieczać na zimę.

- **Wybieraj** odmiany, które dobrze wyglądają, gdy kończy się sezon, zapewniając ciekawe formy na zimę, a także nasiona i schronienie dla ptaków.

- **Usuwał** przekwitłe kwiaty róż z pewnej odległości za pomocą sekatora o długich rączkach – znajdziesz go online.

- **Rozdrobnił** przekwitłe kwiaty i rozrzuć je po rabacie – szybko rozłożą się, zasilając glebę i mogą zapewnić sadzonki na kolejny rok.

- **Zbierał** nasiona aminku, naparstnicy, miesięcznicy oraz driakwi i siej je, a zakwitną wiosną i wczesnym latem.

- **Panuj** nad chwastami – gdy jest sucho, usuwaj je motyką, a po deszczu wyrwij rękami lub stopami.

- **Po usunięciu** chwastów rozłóż na glebie gazetę, podlej ją i nałóż na nią warstwę ściółki, aby zapobiec pojawieniu się kolejnych chwastów.

Przy cięciu roślin korzystaj z sekatora o długich rączkach, aby uniknąć zadrapań

Uratuj roślinę

... i przy okazji zaoszczędź pieniądze z przewodnikiem **Pippy Greenwood** po zakupach przecenionych roślin

Nie ulega wątpliwości, że dział „wyprzedaż” w centrum ogrodniczym pozwala zaoszczędzić pieniądze, lecz warto poświęcić trochę czasu na dokładne przyjrzenie się przecenionym egzemplarzom. Wiele powszechnych problemów trapiących rośliny niekoniecznie prowadzi do trwałych szkód, lecz mogą one wywołać podobne objawy, co niektóre poważne choroby. Dlatego podzielę się z tobą poradami, jak kupować przecenione rośliny, tak byś mógł być pewny, że ta „promocja” rzeczywiście się opłaca.

Po przyniesieniu rośliny do domu będziesz musiał się nią zaopiekować. Spójrz na swój zakup w sposób racjonalny – bez pośpiechu, kierując się zarówno rozumem, jak i sercem. Jeszcze nie spotkałam ogrodnika, który nie posiadałby dużych pokładów współczucia oraz skłonności do kochania i otaczania opieką... lecz w trakcie polowania na okazje musisz być także nieco bardziej stanowczy!

Ekspertka w dziedzinie szkodników i chorób **Pippa Greenwood** regularnie gości w programie radia BBC Radio 4 *Gardener's Question Time*.
@pippa.greenwood

Działy wyprzedaży w centrach ogrodniczych są zwykle pełne roślin, które wyglądają na osłabione, lecz bardzo łatwo da się je odratować

Zabiedzona roślina... opłacalna inwestycja?

O czym należy pamiętać podczas kupowania przecenionych roślin do ratowania

Czego unikać

Unikaj drzew lub krzewów, które były już wielokrotnie przycinane i utraciły swój kształt. Jeśli roślina była często przycinana możemy wywnioskować, że już od dawna stopniowo zamierała i być może jest już poważnie chora, a nie jedynie zaniedbana.

Ponadto trzymaj się z daleka od roślin zaatakowanych przez szkodniki – zwłaszcza na korzeniach. Ściągnięcie jednego ślimaka to jedno, ale już egzemplarz pokryty przedziorkami chmielowcami lub czerwcami, albo zainfekowany przez innego rodzaju szkodnika lub chorobę może okazać się problemem zbyt trudnym do rozwiązania. O tym, czy na korzeniach rośliny żerują szkodniki, dowiesz się dopiero po ich przejrzeniu, dlatego ostrożnie wyjmij roślinę z doniczki. Wpatruj kremowobiałych larw opuchlaka truskawkowca. Na końcu sprawdź, czy korzenie są gąbczaste i przybrały brunatny kolor – wskazywałoby to na infekcję lub też przelanie lub przesuszenie bryły korzeniowej. Nie szkodzi, jeśli w złym stanie jest tylko niewielka część korzeni, nie powinna to być jednak większość.

Nie kupuj rośliny, która spośród wszystkich przecenionych egzemplarzy ma najbardziej przerośnięte korzenie

Oceń i rozpoznaj problem

Sprawdź liście, łodygi i korzenie. Liście są czasami pozawijane, lecz nie widać na nich żadnych szkodników, ponieważ zdążyły się już przemieścić gdzie indziej. Jednak objawy, takie jak wżery widoczne na obrzeżach liści (pozostawione przez dorosłe opuchlaki truskawkowce) wskazują na to, że w podłożu znajdują się ich larwy lub jaja.

Jesienią często znajdziemy przecenione byliny zielne, które zaczęły zamierać na zimę. Jeśli ich korzenie są w dobrym stanie, a szyjka korzeniowa (część rośliny, z której wiosną wyrastają nowe przyrosty) jest jędrna i zdrowa, to roślina zachowuje się tak, jak powinna o tej porze roku i wiosną świetnie sobie poradzi.

Wybierz roślinę o zdrowej szyjce korzeniowej, gdzie podłoże sięga do zdrowych przyrostów

Odpowiednia roślina, odpowiednie światło

Czasami roślina wygląda na chorą, ponieważ nie zapewniono jej odpowiedniej ilości światła – może się to objawiać poparzeniami na liściach paproci lub żółknącymi, bladnącymi albo przebarwionymi liśćmi na innych roślinach, które umieszczono na zbyt jasnym stanowisku. Z kolei niedobór światła powoduje, że rośliny wiotczą i bladną.

Podobne objawy mogą się również rozwinąć u roślin domowych, dlatego powtórzę raz jeszcze: poczytaj o wymaganiach poszczególnych roślin i umieść je w odpowiednim miejscu.

Nie zregenerują się natychmiastowo, a brązowe i poparzone liście nie staną się na powrót zielone, lecz szybko zauważysz poprawę.

Rośliny mogły otrzymać zbyt dużo lub za mało światła słonecznego, co spowodowało, że wyglądają na osłabione

Kwarantanna

Jeśli planujesz zakup drzewek lub krzewów, dobrym pomysłem będzie poddanie ich kilkutygodniowej kwarantannie. Będziesz mieć czas na to, by zaobserwować czy stan rośliny – po tym, jak otoczyłeś ją opieką – się poprawia (lub nie). Jest to z reguły zalecane w przypadku wszystkich nowych roślin, nie tylko tych z promocji, i pozwala zmniejszyć ryzyko przenoszenia się szkodników i chorób do twojego ogrodu. Im mniejszy masz ogród, tym trudniej to zrobić, jednak postaraj się umieścić je jak najdalej od głównej jego części. Pielęgnuj je i obserwuj rozwój sytuacji.

Odizoluj nowo zakupione egzemplarze od reszty roślin – ułatwi ci to również monitorowanie ich wzrostu

Kiedy przesadzić

Bardzo często rośliny na „półce promocyjnej” po prostu straciły swoją vitalność. Pomyśl o ich doniczkach jak o tymczasowym lokum – wszyscy z czasem potrzebujemy więcej miejsca. Nawet jeśli były regularnie podlewane w centrum ogrodu, może się zdarzyć, że jest im za ciasno i zużyły już wszystkie substancje odżywcze z podłoża. Problem może się pogorszyć po przesadzeniu roślin do podłoża bez torfu, gdyż ich potrzeba częstszego podlewania może doprowadzić do wypłukania większości zawartego w podłożu nawozu.

W okresie kwarantanny przesadź swojego roślinnego pacjenta do nowej doniczki – wystarczy o rozmiar lub dwa większej. Korzenie skorzystają ze składników odżywczych obecnych w nowym podłożu i będzie ci łatwiej zadbać o równomierne nawodnienie podłoża. Jeśli zaobserwujesz obumarłe lub gąbczaste korzenie, przed przesadzeniem roślin do nowej doniczki usuń je z pomocą ostrych nożyczek lub sekatora. Jeśli musisz usunąć sporą część korzeni, może się okazać, że dotychczasowa doniczka oraz świeże podłoże w zupełności wystarczą.

Podlewanie i drenaż

Dowiedz się, jakie są potrzeby twojej rośliny dotyczące podlewania, aby utrzymać ją w dobrej kondycji. Może wyglądać na chorą, ponieważ otrzymywała za dużo lub za mało wody. Większość roślin lubi stabilne warunki wzrostu, więc postaraj się im je zapewnić – jeśli odkryjesz, że potrzebują one przepuszczalnego podłoża, upewnij się, że je otrzymają.

Jeśli musiałeś usunąć sporo liści, roślina będzie tracić i potrzebować mniej wody, dlatego uważaj, aby jej nie przelać. Jeśli nie masz co do tego pewności, utrzymuj podłoże jedynie lekko wilgotne.

Czasami objawy przelania rośliny są podobne do przesuszenia

Stosuj nawozy z umiarem, nawet te o spowolnionym działaniu

Pomyśl, zanim zastosujesz nawóz

Lepiej nie podawać osłabionej roślinie zbyt dużo pokarmu w postaci nawozu – idę o zakład, że kiedy jesteś chory, jesz o wiele mniej. Nawóz zawarty w nowym podłożu powinien wystarczyć na początek, a kiedy roślina zacznie odżywać, możesz zasilić ją niewielką ilością dodatkowego nawozu. Jeśli

zrobisz to zbyt późno w sezonie, pobudzisz roślinę do wypuszczania nowych przyrostów, co może i brzmie dobrze, ale najprawdopodobniej zostaną one uszkodzone przez mróz. Kiedy nadejdzie odpowiedni czas, zacznij od podania roślinom nawozu o wysokiej zawartości fosforu, aby wspomóc wzrost korzeni.

Usuń martwe części rośliny, takie jak przekwitłe kwiaty

Przytnij i powycinaj

Martwe lub obumierające części rośliny nie przynoszą jej żadnych korzyści i mogą doprowadzić do rozwoju chorób, takich jak szara pleśń oraz gruzełek cynobrowy, dlatego je wytnij. Skrót zainfekowane części rośliny aż do zdrowej, zdrewniałej tkanki oraz zdrowego pąka skierowanego na zewnątrz – dzięki temu nowe pędy

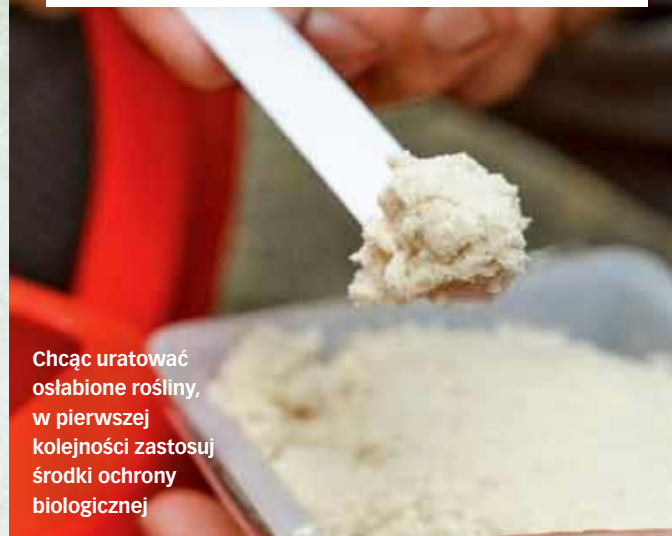
powinny być zdrowe i rosnąć w odpowiednim kierunku. Zrób to od razu po zakupie, bez względu na to, czy jest to odpowiednia pora na przycinanie.

Wytnij również zainfekowane lub martwe liście. Efekt końcowy może tymczasowo wydawać się gorszy, lecz bądź pewien, że postępujesz właściwie.

Uporaj się ze szkodnikami

Jeśli pomimo przeprowadzonej przez ciebie kontroli po jakimś czasie zauważysz na roślinie szkodniki, pamiętaj, że jest wiele środków biologicznej ochrony roślin. Nicienie to mikroskopijne organizmy, które pomagają zwalczać szkodniki bez konieczności stosowania substancji chemicznych. Są nieszkodliwe dla zwierząt domowych, dzikich stworzeń i ludzi.

Naturalne rozwiązania tego typu możesz zastosować do zwalczania innych szkodników, na przykład przędziorka chmielowca, wełnowca, mączlika, opuchlaka truskawkowca, ziemiorek, czerwców, mszyc, ślimaków i innych.

Chcąc uratować osłabione rośliny, w pierwszej kolejności zastosuj środki ochrony biologicznej

Dalia

zmienną jest

Dalie, zwane georginiami, przeżywają teraz swój renesans. Kojarzone dotychczas z wiejskimi ogrodami, dziś są chętnie sadzone niemal w każdym ogrodzie, a nawet w doniczkach. Pasują do różnych stylów ogrodowych - znakomicie wyglądają zarówno w ogrodach historycznych, jak i rustykalnych, w tradycyjnych przydomowych ogródkach i w nowoczesnych założeniach, a nawet w zieleni miejskiej. Słyną z ośniewającej palety kolorów, bogactwa form, różnych wielkości kwiatów oraz długiego okresu kwitnienia, który trwa od początku lata aż do jesiennych przymrozków.

TEKST I ZDJĘCIA BOŻKA PIOTROWSKA

Większość uprawianych obecnie odmian dalii to mieszańce dali szkarłatnej (*Dahlia coccinea*)

i dali zmiennej (*Dahlia pinnata*) określane wspólną nazwą dalia ogrodowa. Hodowcy stworzyli tysiące odmian, które zachwycają swoją różnorodnością – mamy odmiany osiągające 20 cm i dochodzące do 2 m wysokości. Średnica kwiatów oscyluje między 5 cm aż po wielkość dużego talerza obiadowego. Oprócz kwiatów, niektóre odmiany wyróżniają się również oryginalną barwą liści. To wszystko czyni dalie rośliną niemal doskonałą. Czy ma więc jakieś wady?

W Polsce dalie uprawiane są sezonowo z uwagi na ich brak odporności na mróz. To właściwie największy problem, ponieważ jesienią trzeba wykopać bulwy i bezpiecznie przechować w odpowiednich warunkach do wiosny, a później na nowo je posadzić, a to bywa kłopotliwe. Obok całego zamieszania z wykopywaniem bulw, możemy jeszcze pomarudzić, że w bogatej gamie kolorystycznej nie widać kwiatów czysto niebieskich. Istnieją tylko te w liliowo-niebieskawych odcieniach, ale jest szansa, że jeśli geny dali pozwolą, to hodowcy w końcu wyselekcjonują zupełnie wyjątkową, bo kwitnącą na niebiesko dalie.

Dalia pochodzi z Meksyku, a do Europy sprowadzili ją w XVII wieku Hiszpanie. Przywieziona przez nich dalia olbrzymia (*Dahlia imperialis*) miała lekko fioletowe, pojedyncze kwiaty i była bardzo wysoka. Z kolei druga z nowoodkrytych – dalia szkarłatna – była niższa i miała czerwone kwiaty. W wyniku skrzyżowania tych i innych sprowadzonych z Ameryki Środkowej gatunków powstały dalie o różnorodnym i zmiennym wyglądzie. Dalia była znana i uprawiana już przez Azteków ze względu na piękne kwiaty, właściwości lecznicze oraz jadalne bulwy. Swoją współczesną nazwę otrzymała na cześć szwedzkiego botanika Andersa Dahla.

Podział dali na grupy według typu kwiatostanu

Ogrodnicy wyhodowali mnóstwo odmian ozdobnych o kwiatostanach pojedynczych, półpełnych i pełnych. Kwiaty dali zebrane są w koszyczki na szczytach pędów i zbudowane z umieszczonych w centrum kwiatów rurkowatych oraz ułożonych wokół nich kwiatów języczkowych, które nazywamy płatkami. Typową budowę koszyczka kwiatowego najwyraźniej widać u dali pojedynczych, natomiast u form pełnych kwiaty rurkowate w większości przekształcone są w dekoracyjne i okazałe płatki.

► **Dalie dekoracyjne i talerzowe** – kwiaty duże, pełne bez wyraźnego środka. Płatki gładkie, ułożone promieniście, stopniowo zmniejszają się w kierunku środka, np. 'Cafe au Lait', 'Otto's Thrill', 'Tartan', 'Labyrinth', 'Lilac Time', 'Glorie van Noordwijk'.

'Tahiti Sunrise'

▲ **Dalie półkaktusowe** – koszyczek podobny do kwiatów kaktusowych, ale płatki są nieco szersze i zwinęte do połowy długości, co wprowadza równowagę między ostrością dali kaktusowych a miękkością innych odmian. np. 'Chat Noir', 'My Love', 'Park Princess', 'Tahiti Sunrise'. Dalie półkaktusowe i kaktusowe dobrze znoszą ulewne deszcze i wiatr dzięki wąskim i niepodatnym na obciążenie wodą płatkom.

Dalie kaktusowe – koszyczek zwarty, pełny, uformowany na kształt gwiazdy. Płatki są igielkowate, długie i szpiczaste; przypominają kolce, np. dalia 'Bora Bora', 'Friquole', 'Star's Favorite', 'Pinelands Flames'.

'Glorie van Noordwijk'

▼ **Dalie pomponowe** – kwiat mały, zwarty i kulisty lub lekko spłaszczony na czubku o średnicy do 5 cm. Płatki ciasno zwinęte w rulon tworzą spiralny, geometryczny układ, a przy tym kwiatostan ma frywolność pompona, np. 'Orange', 'Tam Tam', 'Franz Kafka', 'Bantling', 'Snowflake'

'Snowflake'

▼ **Dalie kuliste** – regularny kulisty kwiat, nieco większy niż u dali pomponowych, o średnicy 6-10 cm, wypełniony ściśle płatkami wygiętymi łódeczkowato na całej długości, np. 'Deepest Yellow', 'Marble Ball', 'Wizard of Oz', 'Linda's Baby', 'Demon'. Dalie kuliste i pomponowe są idealne do tworzenia akcentów na rabatach oraz do donic i bukietów

'Demon'

ZDJEŃ: OLGA / ADOBESTOCK

▲ **Dalie anemonowe** - kwiaty pełne, płatki zewnętrzne spłaszczone, otaczają wianuszek poduszeczkę krótszych i zwiniętych płatków rurkowych najczęściej w żółtym kolorze, np. 'Rosita', 'The Phantom', 'Polka'.

▼ **Dalie kołnierzykowe** - kwiat o średnicy 6-8 cm złożony z dwóch okółków płatków. Zewnętrzny okółek jest okazały i barwny, a wewnętrzny tworzy kołnierzyk z krótszych i węższych płatków otaczających zazwyczaj żółty środek, np. 'Bumble Rumble', 'La Gioconda', 'Night Butterfly', 'Pooh', 'Olivia'.

ZDJEŃCIE ELKE HÖTZEL / ADOBESTOCK

► **Dalie peoniowe** - kwiaty duże, półpełne, złożone z wielu warstw szerokich i prawie płaskich płatków ułożonych promieniście wokół środka, np. 'Twynning's After Eight', 'Bishop of Llandaff', 'Fascination'.

Dalie o pojedynczych kwiatach - kwiaty o średnicy poniżej 10 cm z jednym rzędem płatków nachodzący na siebie lub nie, np. 'Sunshine', 'Magenta Star', 'Twynning's After Eight'.

▼ **Dalie storczykowe** - kwiaty pojedyncze, niewielkie, z długimi, szpiczastymi, rurkowatymi płatkami ułożonymi w gwiaździste kręgi, przypominają wyglądem orchidee, np. 'Honka Surprise', 'Verrone's Obsidian'.

ZDJEŃCIE LOIS GORE / ADOBESTOCK

◀ **Dalie Mignon** - kwiaty drobne, pojedyncze, o średnicy poniżej 5 cm, z zaokrąglonymi brzegami płatków, np. 'Scura', 'G.F. Hemerik'.

▼ **Dalie grzybieniate** - kwiaty pełne, duże, przypominające lilie wodne, o gęsto ułożonych płatkach, np. 'Crème de Cassis', 'Priceless Pink', 'Twilight Time'.

Gdzie posadzić dalie?

Dalie kochają słońce. Sadzimy je na ciepłych i osłoniętych od wiatru stanowiskach, w przepuszczalnym, lekkim i żyznym podłożu. Gleby ciężkie oraz gliniaste trzeba rozluźnić i spulchnić. Dalie gniją i obumierają na stale mokrych stanowiskach. Karpy sadzi się na miejsca docelowe w maju, gdy minie ryzyko wiosennych przymrozków. Przed wysadzeniem do gruntu można je podpendzić w pojemnikach, żeby zakwitły wcześniej. Podczas sadzenia dołek warto zasilić kompostem. Dalie to żarłoczne rośliny, które szczególnie w czasie kwitnienia wymagają nawożenia, a przez cały sezon systematycznego podlewania. Po pierwszym jesiennym przymrozkowi bulwy dalii należy wykopnąć, oczyścić z ziemi, podsuszyć i przechowywać w suchym i chłodnym pomieszczeniu ułożone w przewiewnych pojemnikach i przykryte suchymi liśćmi, wiórami lub słomą do wiosny. Po zimowym spoczynku karpy można podzielić na części, usuwając przy tym suche lub zgniłe fragmenty. Dalie najłatwiej rozmnożyć wiosną przez podział bulw i sadzonkowanie. Dla lubiących wyzwania istnieje też metoda rozmnażania przez wysiew nasion. Dotyczy to głównie dalii niskich o kwiatach małych i pojedynczych, które chętnie zawiązują nasiona.

ZDJEŃCIE OLGA / ADOBESTOCK

Zdrowa karpa dalii powinna mieć jędrne, nieuszkodzone bulwy

Pielęgnacja dalii od wiosny do jesieni

Podlewanie – w czasie suszy i w okresie intensywnego kwitnienia dalie potrzebują dużej ilości wody. W zależności od gleby warto je podlewać co 3-5 dni. Świeżo posadzone, nagie bulwy podlewa się oszczędnie, aby uniknąć gnicia.

Palikowanie – kruche łodygi dalii wymagają solidnej podpórki, szczególnie ważne jest to u odmian wysokich oraz odmian o ciężkich kwiatach. Tyczki wbija się w ziemię już podczas sadzenia bulw i w miarę wzrostu przywiązuje pędy piętrowo do podpór. Dodatkowo z trzech stron rośliny można umieścić cieńsze podpory owinięte sznurkiem, na którym będą się wspierać pędy boczne.

Ściółkowanie – gdy dalia osiągnie wysokość 20-30 cm warto rozłożyć wokół niej warstwę ściółki z suchej słomy lub skoszonej trawy. Ściółka zapobiegnie wysuszeniu gleby i uniemożliwi wzrost chwastom.

Usuwanie przekwitłych kwiatostanów – jest kluczem do długiego i obfitego kwitnienia. Dzięki ogławianiu dalie nie zawiążą nasion i będą zachęczone do wydawania nowych kwiatów.

Zbieranie kwiatów – dalie cudownie wyglądają w bukietach. Wieczór lub wczesny ranek to najlepsza pora na zrywanie kwiatów. Odcinamy pędy kwiatowe ukośnie ostrym nożem, przy czym długość łodygi powinna być proporcjonalna do wielkości kwiatu.

Szkodniki i choroby

Chociaż dalie należą do roślin łatwych w uprawie, to ich bujne liście i kwiaty mogą przyciągać wiele szkodników, w tym mszyce, przędziorki czy skorki. Naziemne części rośliny, zarówno liście, jak i kwiaty, bywają też przysmakiem dla ślimaków. Z tego powodu większość cennych odmian z mojej kolekcji uprawiam w pojemnikach. To utrudnia ślimakom ich niszczytelką działalność.

W niesprzyjających warunkach uprawy, np. w deszczowe lato, dalie narażone są na choroby grzybowe, bakteryjne czy wirusowe, które objawiają się więdnieniem, deformacjami, zniekształceniami liści i innych części oraz różnorodnymi przebarwieniami. Do najczęstszych chorób atakujących dalie należą mączniak prawdziwy i rzekomy, szara pleśń, wirus mozaiki oraz zgnilizna korzeni.

Dalia 'Dad's Favorite' – liście i płatki nadgryzione przez ślimaki, dodatkowo widoczne zniekształcenie liści

Kwiaty dla zapylaczy

Z punktu widzenia pszczoł i owadów zapylających grupa dalii pełnych, dekoracyjnych, pomponowych i wszystkich bez wyraźnej obecności kwiatów rurkowatych i dostępności do nich jest bezużyteczna. Okazałe kwiaty z tych grup są niewątpliwie są dekoracyjne, więc absolutnie nie należy z nich rezygnować, jednak nie są przydatne zapylaczom, ponieważ dodatkowe, gęste płatki blokują dostęp do nektaru. Warto więc posadzić obok nich dalie, których kwiaty stanowią cenne źródło nektaru. W ogrodach przyjaznych zapylaczom sadzimy dalie pojedyncze, anemonowe, peoniowe, kołnierzykowe i dalie Mignon. Najlepiej w towarzystwie innych roślin o kwiatach bogatych w nektar i pyłek, aby zapewnić owadom różnorodny wybór. Dzięki temu, że kwitną aż do pierwszych przymrozków, dalie będą stołówką dla pszczoł, motyli, bzygów i innych owadów.

Dalie o ciemnych liściach

Nowe mieszańce potrafią zaskoczyć nie tylko wyrafinowanymi kwiatami, ale również oryginalną barwą liści. W zależności od odmiany ich pierzaste ulistnienie przyjmuje szmaragdowozieloną, zielono-brązową, ciemnopurpurową, czekoladową lub niemal czarną barwę, która tworzy kontrast z jasnymi i kolorowymi kwiatami. Eleganckie, ciemne liście stanowią stonowane tło, wydobywając piękno kwiatów i przy okazji dodają rabatom nutkę tajemniczości i elegancji. Ciemnolistne odmiany można efektownie aranżować z roślinami o jasnozielonym ubarwieniu. Odmiany o ciemnych liściach są bardziej odporne na szkodniki i choroby, uszkodzenia mechaniczne oraz na trudne warunki pogodowe, takie jak ulewne deszcze czy wiatry, ze względu na wysokie stężenie w liściach związków fenolowych. Należą do nich m. in. odmiany z serii BISHOP – 'Bishop of Auckland', 'Bishop of Oxford', a także 'Waltzing Matilda', 'Wishes N Dreams', 'Yellow Hammer', 'Joe Swift', 'Twynning's After Eight'.

Dalie w donicach

W małych ogrodach lub gdy brakuje miejsca w gruncie, z powodzeniem można uprawiać dalie w donicach. Co więcej, zakwitają wtedy szybciej. W doniczkach znakomicie sprawdzają się odmiany niskie o zwartym pokroju dorastające do 30-60 cm wysokości, np. doniczkowe dalie karłowe z serii GALLERY – 'Gallery Monet', 'Gallery Pablo', 'Gallery Leonardo', dalie z serii IMPRESSION – 'Melody' i 'Happy Single' oraz 'Sharkley', 'Babydoll', 'Dahlietta'. Doskonałym towarzystwem będą kwitnące rośliny jednoroczne jak nemezia, bakopa, werbena, kleome, tytoń ozdobny, a także rośliny o dekoracyjnych liściach jak żurawki, kocanki czy trawy ozdobne. W pojemnikach można też uprawiać pojedynczo odmiany wysokie. Ważna w tym przypadku jest odpowiednio duża i stabilna donica oraz podpory dla wysokich pędów.

Niskie odmiany dali można uprawiać w donicach na tarasie lub balkonie

Kompozycje z różami na rabaty

Róże występują w wielu kolorach, rozmiarach i formach, dlatego łatwo jest je połączyć z innymi roślinami. Chociaż można je sadzić samodzielnie, to są świetnym towarzystwem dla bylin oraz krzewów na rabacie mieszanej, gdzie możesz umieścić gatunki w kontrastujących ze sobą lub harmonijnie dobranych barwach i formach tak, by robiły jeszcze większe wrażenie. Nawet jeśli połączysz różę tylko z jedną rośliną innego gatunku, poprawisz wygląd nijakiego zakątka w ogrodzie i przedłużysz sezon kwitnienia.

Inspirujące iglice

Naparstnice wprowadzają kontrastujący z różami kształt – ich kwiatostany niczym iglice wznoszą się nad eleganckimi kwiatami róż. Średniej wysokości róża damasceńska wprowadza na rabatę odcienie różu, a nad nimi góruje biel naparstnic. *Ridolfia* wnosi dodatkową wysokość oraz różniącą się od reszty jaskrawą zielenią.

Elementy kompozycji Róża damasceńska, naparstnice o białych kwiatkach (wypróbuj naparstnicę purpurową, *Digitalis purpurea* f. *albiflora*) oraz *ridolfia* (*Ridolfia segetum*)

Szczyt dekoracyjności Od lipca do sierpnia

Kolorowe charaktery

Posadź rośliny reprezentujące różne odcienie jednego koloru lub będące w kolorach sąsiadujących ze sobą na kole barw. Tutaj karmazynowe koszyczki kwiatowe ostrożeń łąkowego podkreślają ciemnoróżową barwę róży 'De Rescht', podczas gdy orliki w kolorach czerwonym i fioletowym – 'Ruby Port' i 'Blue Barlow' – wprowadzają na rabatę imponującą paletę odcieni.

Elementy kompozycji Róża (*Rosa*) 'De Rescht', ostrożeń łąkowy (*Cirsium rivulare*), orlik (*Aquilegia vulgaris*) 'Ruby Port' i 'Blue Barlow'.

Szczyt dekoracyjności Od czerwca do sierpnia

Zastrzyk energii

Czysta biel róży 'Kew Gardens' wprowadza świeżość do tego zestawu z soczyście zielonym wilczomlecem Martina, który jest mało wymagającą rośliną o zwartym pokroju, a ze swoimi jaskrawo zielonymi liśćmi i kwiatami z czerwonym środkiem jest dobrym kompanem dla róż.

Elementy kompozycji Róża (*Rosa*) 'Kew Gardens' i wilczomlec Martina (*Euphorbia x martini*)

Szczyt dekoracyjności
Od czerwca do sierpnia

Wysokich lotów

Farbownik lazurowy wspaniale uświetni rozpoczęcie sezonu różanego. Od późnej wiosny do początku lata jego wznoszące się na trochę ponad metr nad ziemią wiechowate, ciemnoniebieskie kwiatostany będą wspaniałym uzupełnieniem różowych kwiatów róż.

Elementy kompozycji Farbownik lazurowy (*Anchusa azurea*) 'Lodden Royalist' i róża (*Rosa*) 'Gertrude Jekyll'.

Szczyt dekoracyjności

Od czerwca do sierpnia

Wymieszane

Róże o zwartym pokroju, takie jak odmiana 'Charlotte', są idealne na rabatę mieszaną, na której posadzano je różowymi, mrozoodpornymi bodziszkami – kwiaty tych drugich są uzupełnieniem żółtych kwiatów róż.

Elementy kompozycji Róża (*Rosa*) 'Charlotte', mrozoodporne bodziszki, naparstnica purpurowa oraz przywrotnik miękki (*Alchemilla mollis*).

Szczyt dekoracyjności

Od czerwca do sierpnia

Przebojowa harmonia

Wykorzystaj podobne kolory do osiągnięcia harmonijnego efektu. Róża (*Rosa*) 'Princess Anne' ma kwiaty, które na początku kwitnienia mają kolor ciemnoróżowy, niemal wpadający w czerwień, po czym uzyskują barwę głębokiego różu, który perfekcyjnie pasuje do jasno- i ciemnoróżowych kwiatostanów kłosowca.

Elementy kompozycji Róża (*Rosa*) 'Princess Anne' i kłosowiec (*Agastache*) 'Cotton Candy'.

Szczyt dekoracyjności Od czerwca do września

Wśród paproci

Stwórz elegancki układ, w którym róża 'Buff Beauty' o kremowych kwiatach posadzone są paprociami o atrakcyjnym ulistnieniu.

To połączenie będzie dobrym wyborem na miejsce w półcieniu, gdyż paprocie bardzo dobrze się w nim czują. 'Buff Beauty' również poradzi sobie z odrobiną cienia, chociaż będzie wymagać minimum czterech godzin pełnego słońca w ciągu dnia.

Elementy kompozycji Róża (*Rosa*) 'Buff Beauty' i paprocie.

Szczyt dekoracyjności Od lipca do września

Z klasą

Róż i fiolet to klasyczne zestawienie na ogrodowych rabatach. Fioletowe, mrozoodporne bodziszki to dobry wybór na towarzyszy róż, ponieważ wiele ich odmian kwitnie przez całe lato.

Elementy kompozycji Róża (*Rosa*) 'Emily Brontë' i bodziszek wspaniały (*Geranium x magnificum*) 'Rosemoor'

Szczyt dekoracyjności

Od czerwca do sierpnia

Olśniewający duet

Stwórz dynamiczny zestaw kolorystyczny złożony z róży krzaczastej 'The Poet's Wife' o zwartym pokroju i żółtych kwiatach oraz fioletowych bylin, takich jak szalwie, które będą kwitły przez długi okres. Podłużne, kłosowe kwiatostany tych drugich wprowadzają wyraźny kontrast oraz silny akcent wertykalny. Natomiast ta odmiana róży charakteryzuje się intensywnym, owocowym aromatem.

Elementy kompozycji Róża (*Rosa*) 'The Poet's Wife' oraz szalwia omszona (*Salvia nemorosa*) 'Ostfriesland'.

Szczyt dekoracyjności Od lipca do września

Poczuj zapach

Otocz róże roślinami o łagodnych barwach, aby nadać rabatom nieco mniej formalny charakter i przy okazji wypełnić ogród aromatem. Róża 'Scepter'd Isle' ma zapach mirry, a kocimiętka ma pikantny zapach, przypominający miętę. Kocimiętka kwitnie przez całe lato, lubią ją pszczoły, a jej odcienie fioletu pasują do różowych kwiatów róży.

Elementy kompozycji Róża (*Rosa*) 'Scepter'd Isle', kocimiętka Faassena (*Nepeta x faassenii*) oraz rdest zmienny (*Persicaria polymorpha*) o białych kwiatostanach.

Szczyt dekoracyjności Od czerwca do września

Dla ochłody

Biel i zieleń tworzą eleganckie połączenie, które nigdy nie wyjdzie z mody.

To zestawienie powtarzającej kwitnienie róży o podwójnych kwiatach z przywrotnikiem miękkim, rozpościerającym się pod nią niczym seledynowa mgiełka, będzie pięknie wyglądało przez całe lato.

Elementy kompozycji Róża (*Rosa*) 'Winchester Cathedral' i przywrotnik miękki (*Alchemilla mollis*).

Szczyt dekoracyjności
Od czerwca do września

Byliny **XXL**

Czy w czasach, kiedy wszystko – od tabliczek czekolady, przez mikroprocesory, aż po mieszkania w blokach, a także przydomowe ogródki – ulega miniaturyzacji, wielkie byliny także odchodzą do lamusa? Potrzebują dużo miejsca, bo robią duże wrażenie. Zróbmy im hałas! – przekonuje Łukasz Skop

Z wyborem miejsca dla wysokich roślin jest jak z robieniem grupowej fotografii: najwyżsi muszą stanąć z tyłu, żeby wszystkich było dobrze widać. Im więcej uczestników wydarzenia, tym bardziej trzeba się natrudzić: ktoś pewnie będzie stał na palcach, ktoś inny wyciągnie szyję lub przykucnie z przodu; trzeba się będzie przytulić lub oprzeć na ramieniu osoby stojącej obok, aż w końcu wszyscy idealnie się dopasują i po kilku nieudanych strzałach w końcu wyjdzie ten jeden celny, który stworzy pamiątkę na lata. Podobnie jest z wysokimi bylinami, chociaż przesadne przytulanie ich do siebie, żeby zmieściły się na jednej rabacie, może nie wyjść im na dobre. Rośliny, a w szczególności okazałe kwitnące byliny, potrzebują dla siebie odpowiednio dużo miejsca, żeby móc w pełni zaistnieć. Ściśnięte na siłę nie tylko nie będą miały pola do popisu i utworzenia solidnych kęp, ale będą również walczyć o dostęp do światła, a że zwykle rosną bardzo szybko, to w efekcie staną się słabe, chwiejne i zaczną się przewracać jeszcze zanim zakwitną, a to już nie jest przepis na dobrą rabatę.

Wysokim bylinom z pewnością nie można odmówić jednego: są niebywale

dramatyczne i potrafią zrobić z siebie przedstawienie. Może nie brzmiałoby to najlepiej, gdyby to samo powiedzieć o ludziach, ale w przypadku roślin to wielka zaleta. Ponieważ wyróżniają się z tłumu innych gatunków wysokim wzrostem (lub wielkimi liśćmi), można je wykorzystać na różne sposoby. Ten najbardziej oczywisty i przydatny, to stworzenie z nich tła dla innych, niższych gatunków. Na rabacie założonej przy ogrodzeniu, którą oglądamy od przodu i może trochę po skosie, najwyższe byliny najczęściej są sadzone najbliżej granicy działki. Mogą skutecznie zasłonić nieatrakcyjną siatkę lub stary płot, ale nie zasłonią gatunków rosnących przed nimi, których wysokość będzie się stopniowo zmniejszała aż do przodu rabaty, czyli tam, gdzie najwygodniej i najbliżej da się podejść. Inne zastosowanie wysokich bylin to posadzenie ich w samym środku rabat założonych nie przy ogrodzeniu, ale na trawniku. Takie rabaty mogą przypominać wulkaniczne wyspy wynurzające się z trawnikowego oceanu. Są dobrym sposobem na zróżnicowanie płaskiej działki i podzielenie jej na strefy. Rolę gór będą w nich pełnić właśnie wysokie byliny.

Malwy to jedno z najbardziej widowiskowych roślin – są wysokie i kolorowe, a w dobrych warunkach żyją kilka lat. Łatwo się też rozsiewają

“Wielkie byliny są niezwykle różnorodne, a każda zasługuje na wyjątkowe traktowanie”

Łukasz poleca: spektakularne byliny

❶ **Gunnera olbrzymia** (*Gunnera manicata*)

W x S 300 x 420 cm

Marzenie wielu ogrodników – majestatyczna gunnera wytwarza liście o średnicy do 120 cm! Wymaga stale wilgotnego, próchniczego i żyznego podłoża oraz półcienia. Dobrze rośnie przy zbiornikach wodnych. Na zimę należy ścinać jej liście i osłonić nimi kępę oraz dodatkowo zabezpieczyć roślinę solidnym stroiszem. Wymagająca, ale oszałamiająca rozmiarem.

❷ **Rudbekia naga** (*Rudbeckia laciniata*) 'Goldball'

W x S 210 x 90 cm

Możesz ją pamiętać z wiejskich ogródków. Jest wysoka i chwiejna, dlatego zawsze wymaga podparcia, ale poza tym mało wymagająca, odporna na szkodniki i choroby. Doskonała

do bukietów. Rozmnażaj wiosną przez wykopanie i podział rozrośniętych kęp.

❸ **Bokkonia sercowata** (*Macleaya cordata*)

W x S 250 x 150 cm

Roślina o wielu twarzach. Wiosną zwraca uwagę niebiesko-zielonkawymi liśćmi, które od spodu przybierają rdzawe zabarwienie. Wytwarza puszyste cynamonowe kwiatostany, będące ozdobą rabat do końca lata. Dolne liście z czasem żółkną i opadają, dlatego warto ją otoczyć niższymi gatunkami, które to zamaskują.

❹ **Sadziec plamisty** (*Eupatorium maculatum*) 'Atropurpureum'

W x S 250 x 120 cm

Latem rozwija gęste, puszyste, purpuroworóżowe kwiatostany, uwielbiane przez wszystkich

zapylacze. Po przekwitnięciu zamieniają się w beżowe, jeszcze bardziej puszyste nasienne. Świetnie wygląda w połączeniu z wysokimi trawami ozdobnymi. Uda się w pełnym słońcu i w półcieniu. Znosi wilgotne, gliniaste gleby.

❺ **Ketmia bagienna** (*Hibiscus moscheutos*)

W x S 210 x 120 cm

W Polsce raczej nie osiągnie swojej maksymalnej wysokości (przeważnie zbliża się do jednego metra), ale nie przeszkadza jej to rozwijać olbrzymich – do 30 cm średnicy – kwiatów. Popularnie nazywa się ją hibiskusem bylinowym. Wiosną późno zaczyna wzrost, ale kwitnie do pierwszych jesiennych przymrozków, a jej kwiaty rozwijają się przez całe lato.

6

8

7

9

10

6 Oman wielki (*Inula helenium*)

W x S 180 x 90 cm

Ma mięsiste, jadalne korzenie, bogate w inulinę (cukier, który występuje też w bulwach topinamburu). Kwitnie od początku lipca – żółte kwiaty przyciągają motyle. Przekwitnięte kwiatostany ładnie brązowieją. Łatwo sam się rozsiewa. Może wymagać podparcia.

7 Fenkuł włoski (*Foeniculum vulgare*) 'Purpureum'

W x S 180 x 45 cm

Doskonały wypełniacz pustych miejsc i tło dla gatunków o okazałych kwiatkach. Ta odmiana wytwarza brązowe młode liście (doskonałe do bukietów!)

i złote kwiatostany. Cała roślina wydziela anyżowy zapach, charakterystyczny dla kopru włoskiego. Dobrze znosi suszę i głęboko sięga korzeniami. Nie wymaga podpierania.

8 Pustynnik (*Eremurus x isabellinus*) 'Cleopatra'

W x S 200 x 40 cm

Wyrasta co roku ze zgrubiałych kłacz, które wyglądają jak duża ośmiornica. Wymaga miejsc ciepłych i słonecznych. Nie znosi nadmiaru wody – wymaga piaszczystej lub żwirowej, przepuszczalnej ziemi. Kępy trawiastych liści szybko żółkną po przekwitnięciu strzelistych kwiatostanów, które przyciągają owady zapylające.

9 Rutewka Delavay'a (*Thalictrum delavayi*)

W x S 150 x 60 cm

Jest wysoka, ale ma w sobie niezwykłą lekkość. Tworzy chmurę lawendowo-fioletowych kwiatów z żółtymi pylnikami, wyniesioną ponad koronkowe liście. Wspaniale wygląda podświetlona wieczornym słońcem. Dzięki ażurowej budowie nie zasłania innych roślin. Półcień i sporo wilgoci – tego potrzebuje najbardziej.

10 Chaber wielkogłówny (*Centaurea macrocephala*)

W x S 120 x 60 cm

W rodzinie chabrów ma wyjątkowe, bo żółte kwiaty – wyglądają jak puchate czapki. Każdy rozwija się na pojedynczej, sztywnej łodydze. Z czasem tworzy duże kępy. Najlepiej rośnie w pełnym słońcu.

Z kolorowych pędów derenia można wypleść podpórki dla wysokich bylin

Giętka rudbekia opiera się o płot – to częsty widok w wiejskich ogrodach

Solidne wsparcie

Siłą rzeczy w obu przypadkach te najwyższe rośliny nie będą widoczne w całości – prawdę mówiąc będzie im widać głównie głowy, czyli same kwiaty. Na długich i szerokich rabatach, gdzie roślin jest naprawdę sporo, warto już na etapie sadzenia pomyśleć, w jaki sposób i kotędy będzie się można także i do tych roślin dostać. Może to być wąska i kręta ścieżka, tylko na tyle szeroka, żeby móc się nią precyzyjnie; prawie niewidoczna, ale jednak obecna. Taka ścieżka umożliwi szybką interwencję, kiedy trzeba będzie coś podeprzeć lub uchronić przed szkodnikami, a przy tym nic nie zostanie podeptane ani połamane.

Długie łodygi wysokich bylin to ich duża zaleta – dzięki nim nadają się też do dużych bukietów. Ale jeśli rzecz dotyczy gatunków, które produkują okazałe kwiaty, warto zawnoczyć pomyśleć o zapewnieniu im odpowiedniego wsparcia. Często widuję sytuacje, w których okazała kwitnąca kępa zostaje obwiązana sznurkiem, aby się nie rozłożyła na boki. Najczęściej wygląda to jak spóźniony ratunek – roślina traci ładny pokrój, bo pędy są stłoczone i ściśnięte. Najlepszym rozwiązaniem, które zapobiegnie takiej sytuacji, jest zapewnienie wsparcia w momencie, kiedy roślina osiągnęła nie więcej niż połowę swojej docelowej wysokości i nie wytworzyła jeszcze pąków kwiatowych. Trzeba wówczas dać jej dyskretne podpórki po bokach kępy – mogą to być na przykład metalowe półobwódki – lub zrobić kratownię

z giętkich, długich gałęzi, przez którą pędy będą mogły przerosnąć. Doskonale nadają się do tego proste, dwuletnie pędy leszczyny lub wierzy albo kolorowe pędy derenia. Innym rozwiązaniem jest otoczenie wysokich bylin niższymi gatunkami o sztywnych i mocnych pędach, które zapewnią im naturalne oparcie. Jeden warunek – trzeba je posadzić dość blisko siebie, aby te wysokie nie położyły się na swoich sąsiadach co sprawi, że i jedne, i drugie stracą swój atrakcyjny wygląd.

Duży rozmiar jest jedną z tych cech, która pozwala zgrupować przeróżne gatunki w jeden zbiór, ale nie mówi nic więcej o jego elementach. Tym samym, wśród wysokich bylin mogą się znaleźć na przykład pustynniki – ogromne strzeliste kwiatostany wyrastające z niezbyt dużych kęp liści oraz gunnera, najbardziej gigantyczny wśród gigantów. Są gatunki, takie jak bokkonia, która jest świetnym liściastym wypełniaczem, ale nie ma atrakcyjnych kwiatów oraz sadzic, do którego motyle zlatują się jak na ucztę Lukullusa. Krótko mówiąc, wielkie byliny są niezwykle różnorodne, a każda zasługuje na wyjątkowe traktowanie, bo warunki, jakich potrzebują, mogą być zgoła różne.

Wielkie wrażenie

Sadzenie dużych roślin trzeba sobie dobrze zaplanować, i tyczy się to nie tylko drzew czy krzewów, ale również bylin w rozmiarze XXL. Takie gatunki potrzebują czasu, żeby

się rozrosnąć i osiągnąć pełnię swoich możliwości, a co za tym idzie, trudniej je później przesadzić, bo będzie się to wiązało nie tylko z dużą pracą, ale też z zaczynaniem wszystkiego od początku. Nie są to w końcu małe kępki, jak rośliny skalne, które da się wykopać, podzielić i przenieść w kilka chwil. Ale będę się sprzeczał z każdym, kto powie, że przez to trudno znaleźć dla nich miejsce, a już na pewno, że nie zmieszczą się w małym ogrodzie. Owszem – kto dysponuje małą i ciasną przestrzenią i chce ją wypełnić wieloma gatunkami, ten pewnie nie sięgnie po takie olbrzymy, które zagarną dla siebie większość miejsca. Niemniej, duże rośliny na małej przestrzeni potrafią wywołać duże wrażenie i widok jednego czy dwóch, ale za to potężnych okazów (zamiast wielu małych roślin) może być tym, co sprawi, że ciasny ogródek będzie wyglądać wspólnie, a przy tym będzie przy nim mniej pracy. „Bezobsługowe” ogrody to w końcu jeden z celów, do których dąży teraz wielu ogrodników. Specjalnie ujmuję to w cudzysłów, bo owa bezobsługowość budzi trochę mój wewnętrzny sprzeciw – radość z ogrodnictwa jest nierozdzielnie związana z czasem, który poświęcamy roślinom i jest tym większa, im więcej im go dajemy. To nagroda, duma i satysfakcja płynące z dobrze wykonanej pracy i jeśli w świecie roślin jest coś, co potrafi nam jej dostarczyć całe tony, to są to właśnie te wielkie, majestatyczne i godne podziwu byliny.

PRZEWODNIK DLA KUPUJĄCYCH

Narzędzia ułatwiające pracę w ogrodzie

Właściwy dobór narzędzi i uprawa roślin wyżej niż poziom gruntu sprawiają, że ogrodnictwo staje się prostsze

Pokonaj wyzwania związane z ograniczoną sprawnością, unikaj kontuzji mięśni i jeszcze bardziej ciesz się ogrodnictwem dzięki przewodnikowi Kay Maguire po narzędziach ułatwiających pracę w ogrodzie

Wiemy, że ogrodnictwo ma korzystny wpływ na nasze psychiczne i fizyczne samopoczucie, a przebywanie na świeżym powietrzu w ogrodzie i blisko natury jest czymś, czym każdy powinien móc się cieszyć. Dla osób mniej sprawnych fizycznie lub o ograniczonej mobilności praca w ogrodzie jest często jeszcze bardziej korzystna. Na szczęście dzięki rosnącej świadomości dotyczącej potrzeby dostępności i sprytnym innowacjom w projek-

towaniu narzędzi nikt nie musi już mieć poczucia, że ogrodnictwo jest nie dla niego.

Wielu ogrodników samodzielnie dostosowuje do swoich potrzeb tradycyjne narzędzia ogrodowe, ale teraz dostępne są także różne starannie przemyślane zestawy, które zostały zaprojektowane specjalnie po to, aby ułatwić życie w ogrodzie. Od podwyższonych donic i wózków ogrodowych po wyjątkowo lekkie, ergonomiczne narzędzia – teraz do każdego zadania znajdzie się sprzęt, który je ułatwi.

W tym przewodniku podpowiadamy na co zwrócić uwagę przy wyborze narzędzi oraz proponujemy kilka prostych zmian, które możesz wprowadzić w ogrodzie, aby łatwiej było się nim zajmować. Wybraliśmy również najlepsze narzędzia do czynności, które ogrodnicy wykonują na co dzień, takich jak sadzenie, przycinanie i podlewanie.

W tym przewodniku podpowiadamy na co zwrócić uwagę przy wyborze narzędzi oraz proponujemy kilka prostych zmian, które możesz wprowadzić w ogrodzie, aby łatwiej było się nim zajmować. Wybraliśmy również najlepsze narzędzia do czynności, które ogrodnicy wykonują na co dzień, takich jak sadzenie, przycinanie i podlewanie.

► Nożyce do ziół i warzyw

www.gardena.com

Nożyce GripCut firmy Gardena umożliwiają jednoczesne cięcie i przytrzymywanie roślin jedną ręką, dzięki wbudowanej funkcji chwytania. Wystarczy mieć jedną wolną rękę, aby coś zebrać i włożyć do koszyka. Chwytnak można zdjąć i wyczyścić w zmywarce. Narzędzie jest wykonane ze stali nierdzewnej i posiada miękkie ręczki.

◀ Lekki szpadeł

www.wilkinsonsword-tools.co.uk

Ergonomiczny, aluminiowy trzonek i gumowy uchwyt sprawiają, że ten super lekki szpadeł łatwo używać i trzymać. Ostra, ząbkowana krawędź ostrza ze stali nierdzewnej z łatwością radzi sobie nawet ze zbitą ziemią, umożliwiając kopanie przy mniejszym wysiłku.

◀ Dodatkowa ręczka

www.peta-uk.com

Dodatkowa ręczka Easi-Grip umożliwia korzystanie ze starszych, tradycyjnych narzędzi. Regulowane stalowe klipsy pozwalają na przymocowanie ergonomicznego uchwytu do mniejszych narzędzi, dzięki czemu można ich używać pod naturalnym kątem bez uczucia dyskomfortu. Przymocuj dwie ręczki do narzędzi o długich trzonkach, takich jak grabie czy motyka, a wyeliminujesz potrzebę zginania i skręcania ciała. W sprzedaży dostępne są również doczepiane obejmy łokciowe.

► Grabie z chwytakiem

www.townandco.com

Te grabie pomagają usuwać liście i skoszoną trawę z trawnika i ścieżek bez konieczności schylania się. Są lekkie i mają zęby z twardego plastiku, które zbierają resztki i wzruszają powierzchnię. Obsługuje się je za pomocą ręczki połączonej z chwytakiem, który zgarnie i przytrzyma duże sterty liści, aż wrzucisz je do taczki.

▼ Lekkie nożyce jednoręczne

www.wilkinsonsword-tools.co.uk

Te ważące zaledwie 235 g nożyce z miękkimi uchwytami są o 30% lżejsze niż standardowe nożyce i można je obsługiwać jedną ręką. Ostrza ze stali węglowej obracają się o 360 stopni, dzięki czemu łatwo nimi przyciąć krawędzie trawnika i topiary.

▲ Składany kłęcznik i siedzisko w jednym

www.amazon.co.uk

Doskonały do sadzenia, pielienia i przycinania. Ten wszechstronny kłęcznik można łatwo zmienić w siedzisko, aby złagodzić ból pleców podczas pracy. Nóżki pełnią także funkcję uchwytów, które ułatwiają wstawianie i kłęknięcie. Wykonane z lekkich żelaznych rurek nóżki, dzięki sprężynom, składają się również na płasko, co ułatwia przenoszenie i przechowywanie.

◀ Zestaw małych narzędzi do sadzenia

www.roamwildproducts.co.uk

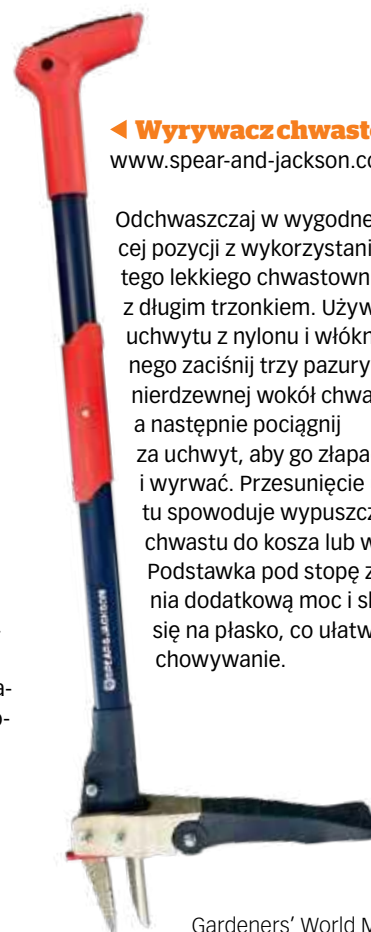
Łopatka i widelki w zestawie – zapewniają podparcie dla ramion oraz mają uchwyty, które można trzymać tradycyjnie, odwrotnie lub pionowo. Zaprojektowana z myślą o łatwości użytkowania łopatka ma ząbkowaną krawędź, rozwidloną końcówkę do odchwaszczania i przeciśnięcie do sznurka, a widelki mają specjalnie naostrzone zęby, które zapobiegają przyklejaniu się ziemi.

◀ Wyrwacz chwastów

www.spear-and-jackson.com

Odchwaszczaj w wygodnej stojącej pozycji z wykorzystaniem tego lekkiego chwastownika z długim trzonkiem. Używając uchwytu z nylonu i włókna szklanego zaciśnij trzy pazury ze stali nierdzewnej wokół chwastu, a następnie pociągnij za uchwyt, aby go złapać i wyrwać. Przesunięcie uchwytu spowoduje wypuszczenie chwastu do kosza lub wiadra. Podstawka pod stopę zapewnia dodatkową moc i składa się na płasko, co ułatwia przechowywanie.

► Teleskopowy zbierak do owoców

www.darlac.com

To lekkie narzędzie o zasięgu od 1,8 do 3 m ma aluminiowy trzonek i podwójny chwytak, który trzyma gałąź po odcięciu, dzięki czemu można z łatwością pracować jedną ręką. Teleskopowy trzonek obraca się o 180 stopni, co ułatwia pracę w trudno dostępnych miejscach.

MĄDRE ZMIANY

Jeśli masz trudność z poruszaniem się, rozważ dostosowanie ogrodu do twojej sytuacji lub przemysli na nowo sposób w jaki wykonujesz zadania

■ **Upewnij się**, że ścieżki są gładkie, równe i wystarczająco szerokie, aby można było łatwo poruszać się po nich ze wsparciem i przenosić narzędzia.

■ **Grządki i rabaty** powinny być na tyle płytke, aby można było do nich łatwo sięgnąć, kiedy chcesz wyrwać chwasty, coś przyciąć i zebrać plony. Wysokie grządki powinny mieć szerokość około 1 m, ponieważ zasięg ramiona wynosi przeciętnie 50 cm.

■ **Spróbuj** ogrodnictwa w systemie bez kopania i rozłóż grubą warstwę ściółki na rabatach. Następnie po prostu pozwól dżdżownicom i innym organizmom glebowym wykonać pracę za Ciebie.

■ **Podlewanie** stanie się łatwiejsze, jeśli rozstawiś w ogrodzie beczki na wodę, aby zbiornik zawsze był pod ręką.

■ **Wyściółkuj** donice i rabaty 5-centymetrową warstwą żwiru, kompostu lub kory, aby ograniczyć rozwój chwastów i zmniejszyć straty wilgoci.

■ **Uprawiaj** rośliny wymagające mało pielęgnacji, podlewania i przycinania oraz zasłaniające gołą ziemię.

◀ Sadzarka do cebul z długą rączką

www.tooled-up.com

Zamiast kopać dołek i schylać się podczas sadzenia, po prostu wbij sadzarkę Fiskars Xact z długim trzonkiem w ziemię, pociągnij uchwyt i włóż cebulkę do rury. Cebule o średnicy do 5 cm można umieścić na idealną głębokość 15 cm.

► Uniwersalny zestaw nawadniający

www.amazon.co.uk

Ten poręczny zestaw nawadniający zawierający wszystko, czego potrzebujesz do podlewania ogrodu o powierzchni 10 m². Eliminuje potrzebę podlewania wężem lub konewką i może dostarczać wodę bezpośrednio do gleby, zmniejszając jej straty. Elastyczny wąż transportuje wodę z kranu na rabaty i rozprowadza ją za pomocą regulowanych kroplozników. W zestawie znajduje się dziesięć kroplozników, ale można je łatwo połączyć z innymi zestawami, aby nawodnić większy obszar.

NA STRONIE

www.GardenersWorld.com/reviews znajdziesz inne przewodniki dla kupujących, recenzje i wiele więcej

WYBÓR WŁAŚCIWYCH NARZĘDZI

Jeśli twoja sprawność lub możliwości ruchowe są ograniczone, istnieje wiele narzędzi, które ułatwią ci pracę w ogrodzie. Zwróć uwagę na następujące kwestie:

■ **Aluminiowe narzędzia** są znacznie lżejsze, więc można nimi pracować dłużej, niż narzędziami wykonanymi ze stali.

■ **Ergonomiczne ręczki** i trzonki narzędzi, takich jak łopaty, widły i motyki pomagają zmniejszyć obciążenie pleców.

■ Łopatki, widelki, grabki i inne **ręczne narzędzia z długimi trzonkami** ograniczają konieczność schylania się.

■ **Rączki z dodatkową żebrowaną lub gumowaną powłoką** zapewniają pewny uchwyt podczas pracy. Niektóre narzędzia zostały zaprojektowane tak, aby można je było trzymać na wiele różnych sposobów, dzięki

czemu możesz wybrać ten, który najbardziej ci odpowiada.

■ **Plastikowe konewki** są lżejsze od metalowych, a te z uchwytem na górze łatwiej się nosi. Rozciągliwe, tekstylne węże ogrodowe ważą mniej niż plastikowe, a użycie lancy zamiast pistoletu ułatwi podlewanie trudno dostępnych koszy, donic i zakątków. Co więcej, system automatycznego nawadniania na rabatach zrobi to za ciebie.

■ **Podwyższone donice** zmniejszają potrzebę schylania się i klękania, a pojemniki na kółkach są łatwiejsze do przesuwania.

■ **Narzędzia do cięcia** z długimi rączkami umożliwiają przycinanie bez nadwyrężania ciała. Modele wyposażone w chwytak zapobiegają spadaniu odciętych gałęzi na ziemię, dzięki czemu pozwalają na cięcie jedną ręką. Sekatory i nożyce z mechanizmem zapadkowym

rozkładają cięcie na kilka etapów i wymagają znacznie mniej wysiłku niż tradycyjne narzędzia do przycinania.

■ **Lekkie przewodowe lub bezprzewodowe kosiarki** łatwiej się pcha niż te napędzane benzyną. Robot koszący wykona całą pracę za ciebie i można go zainstalować za niewielką opłatą.

■ **Kłęczniki** pomagają odciążyć stawy podczas pracy przy ziemi, a w razie potrzeby można je również wykorzystać do odpoczynku. Uchwyty ułatwiają wstawianie i klękanie.

■ **Noszenie narzędzi na pasku** wokół bioder sprawi, że będziesz mieć wszystko przy sobie i wolne ręce. Do przenoszenia większych narzędzi, do przycinania gałęzi i do odchwaszczania zamiast tradycyjnej taczki wybierz wózek ogrodowy, którym łatwiej się manewruje i który można obsługiwać tylko jedną ręką.

REKLAMA

polecane
przez
Związek
Szkółkarzy
Polskich

- 2 872 odmian i gatunków dostępnych na polskim rynku
- 107 aranżacji – do odtwarzania w Twoim ogrodzie
- Ochrona Biologiczna – zalecenia i sprawdzone rozwiązania
- rośliny przyjazne owadom
- QR do www.e-katalogroslin.pl, zaawansowane wyszukiwanie

Premiera na
ZIELEŃ TO ŻYCIE
5 – 7 września 2024

www.zielentozycie.pl
/wydawnictwa

Mało miejsca, dużo smaku

Sierpień jest doskonałą porą na wykorzystanie obfitych zbiorów pomidorów – docień ich smak w pysznej tarcie pomidorowej z tymiankiem i ricottą według przepisu **Rukmini Iyer**

Pomidory należą do roślin, z których jak dotąd otrzymuję najlepsze zbiory w ogrodzie – moje wysoko rosnące odmiany posadzone przy płocie o wystawie południowej dostarczają niemalże niekończących się plonów. Moja młodsza córka garściami zajada pomidorki koktajlowe i jeśli już uda nam się siłą kilka jej odebrać, lądują w sałatkach z burrata, ostrą papryczką Aleppo i miętą, w jednogarnkowych potrawach curry z bakłażanem, czarnuszką i nasionami kopru włoskiego lub w prostej, lecz pysznej tarcie z pomidorami, tymiankiem i ricottą – przepis na nią znajdziesz na następnej stronie.

W tym miesiącu mamy też pełnię sezonu na kukurydzę, ziemniaki, fasolę wielokwiatową, fasolę szparagową i – jeśli nie dorwały ich ślimaki – truskawki. Jedna z moich przyjaciółek odniosła w tym roku sukces w uprawie tych ostatnich, sadząc je w pobliżu ścieżek, którymi lubią się przechadzać jej kury, co oznacza brak strat powodowanych przez ślimaki. Miejmy tylko nadzieję, że kury nie najdzie ochota na podskubywanie samych truskawek. Do owoców, które w tym miesiącu nie staną się łupem ślimaków należą śliwki i brzoskwinie – można je uprawiać nawet w najmniejszej przestrzeni.

ZDJĘCIA: DAVID LOFTUS

„Jedna z moich przyjaciółek odniosła w tym roku sukces w uprawie truskawek, sadząc je w pobliżu ścieżek, którymi lubią się przechadzać jej kury, co oznacza brak strat powodowanych przez ślimaki”

Tarta z pomidorami i ricotta

Idealna do zjedzenia na świeżym powietrzu, w połączeniu z lampką rosé i lekką sałatką. Nie musisz podpiekać pomidorów, jednak ja uwielbiam to, w jaki sposób tych kilka minut w piekarniku pogłębia ich smak.

LICZBA PORCJI: 4

PRZYGOTOWANIE: 15 min

PRZYZRĄDZANIE: 50 min

SKŁADNIKI

- 250 g pomidorków koktajlowych, przekrojonych na pół
- 2 łyżki oliwy
- ½ łyżeczki soli morskiej w płatkach
- 2 ząbki czosnku, starte
- garść gałązek tymianku
- 320 g gotowego ciasta francuskiego, schłodzonego
- 250 g ricotty
- 4 jaja od kur z wolnego wybiegu
- otarta skórka z 1 cytryny

PRZEPIS

1. Nagrzij piekarnik do 180°C (200°C z termoobiegiem). Umieść połówki pomidorków na blasze do pieczenia, która jest na tyle duża, aby móc je rozłożyć w jednej warstwie. Następnie wymieszaj je z oliwą, ½ łyżeczki soli oraz startym czosnkiem i ułóż przekrojoną stroną do góry. Rozsyp na nich większość tymianku, wstaw do piekarnika i piecz przez 20 minut.
2. Kiedy pomidorki się upieką, wyłóż schłodzonym ciastem małą, głęboką foremkę do pieczenia – ciasto powinno również pokryć boki, tak by mogło pomieścić nadzienie.
3. Wymieszaj ze sobą ricottę, jajka, skórkę z cytryny, 1 łyżeczkę soli oraz czosnek, po czym przelej otrzymaną miksturę na ciasto. Poukładaj na wierzchu upieczone pomidorki, posyp je pozostałym tymiankiem, po czym wstaw tartę do piekarnika i piecz przez 30 minut – po tym czasie ciasto powinno być wypieczone, a środek nadzienia tylko lekko drzeć po poruszeniu foremką.
4. Po wyjęciu z piekarnika pozostaw tartę w foremce na 10 minut, aby lekko przestygła, po czym podawaj na ciepło lub w temperaturze pokojowej.

Inne smaki z ogrodu

Chroń maliny przed ptakami, przykrywając rośliny siatką lub uprawiając je w klatce

Kiedy znudzi ci się już **kukurydza** w postaci ugotowanej i podawanej z solonym masłem, spróbuj, jak pysznie smakują kolby podpieczone na grillu lub w piekarniku, a następnie skropione sokiem z limonki i posypane pokruszoną fetą. A jeśli masz ochotę na coś bardziej wyszukanego, wypróbuj przepis Thomasa Kellera na kremową kukurydzę (smakuje jak dobrze przyrządzony chowder z kukurydzą).

Jeśli posiadasz frytkownicę beztłuszczową, nie rozczarujesz się chrupiącymi, rozgniecionymi **ziemniakami** – wystarczy je podgotować, rozgnieść widelcem, polać oliwą, umieścić we frytkownicy, a następnie posypać solą i wreszcie delektować się ich chrupkością. Podobny rezultat otrzymasz w piekarniku, chociaż ziemniaki będą z wyglądu mniej „szkliste”.

Maliny doskonale komponują się z czekoladą – w upalne, letnie dni spróbuj zamrozić świeże owoce w płaskich pojemnikach, a potem podać je polane ciepłym sosem z białej czekolady. Jestem wielką fanką ciasta czekoladowego z malinami Nigelli Lawson – jest hitem sezonu oraz moim sprawdzonym deserem, który podaję, gdy odwiedzają mnie przyjaciele.

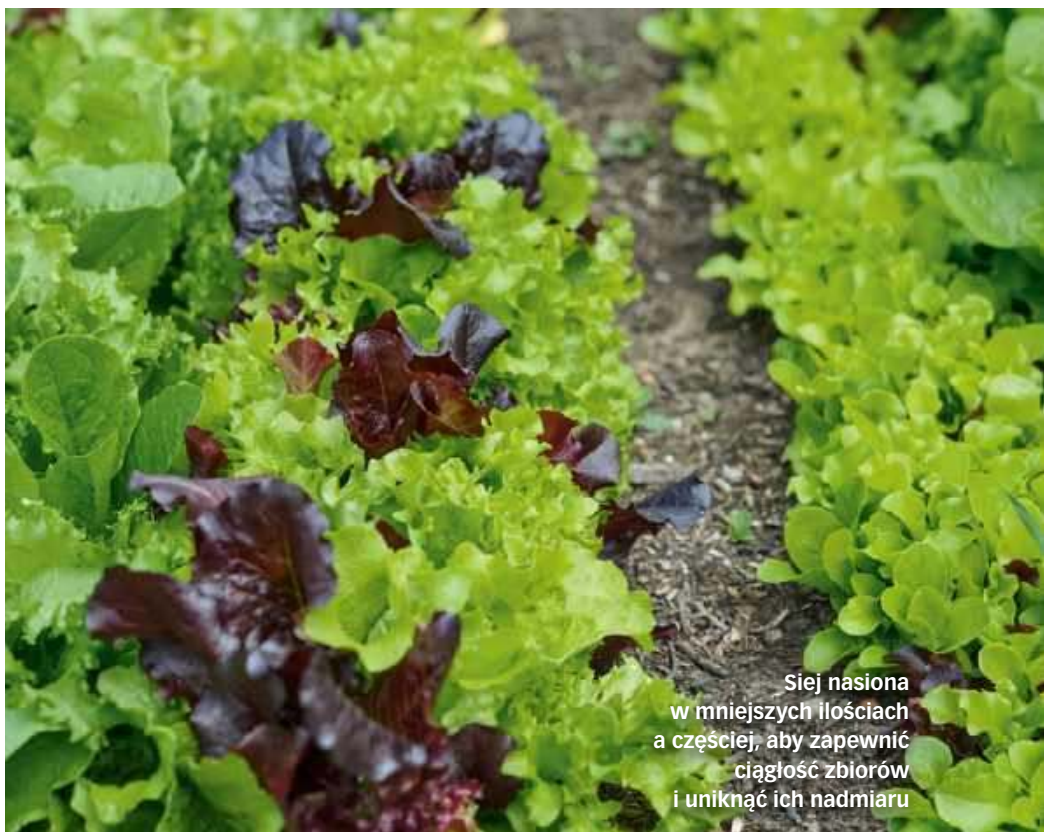
Od czego zacząć

Sierpień to doskonały moment na wysiew sałat na cięte listki, które będziesz mógł zbierać aż do jesieni. Pamiętaj tylko, aby w okresach suszy podlewać młode siewki.

■ **Orientalne warzywa liściowe** Wysiewaj nasiona co dwa tygodnie do pojemników, aby zapewnić ciągły zbiór listków. Ja rozrzucałm nasiona rzadko po wilgotnym podłożu, po czym lekko przysypuję dodatkowym podłożem, ale możesz je także wysiewać w rzędy co 10 cm.

■ **Rukola** Siej rzadko do pojemników lub w rzędach na zewnątrz, oddalonych od siebie o 15 cm. Przysyp lekko ziemią i dociśnij.

■ **Cykorja** Podobnie jak w przypadku rukoli, siej rzadko w rzędach do gruntu, oddalonych od siebie o 30 cm. Chcąc uprawiać cykorię na cięte listki, w miarę wzrostu siewek przerywaj je, pozostawiając rośliny w odległości co 5 cm.

Siej nasiona w mniejszych ilościach a częściej, aby zapewnić ciągłość zbiorów i uniknąć ich nadmiaru

Małgorzata Kalemba-Drożdż – dr biochemii, autorka bloga „Trochę Inna Cukiernia” i książek: *Jadalne kwiaty*, *Pyszne chwasty*, *Skarby ogrodu*, *Smakowite drzewa*. Laureatka AIG Prix Międzynarodowej Akademii Gastronomicznej.

Różne oblicza nagietków

Nagietek lekarski (*Calendula officinalis*) ma przynajmniej 500-letnią historię użytkowania kulinarnego, choć obecnie jest częściej wykorzystywany jako surowiec kosmetyczny i leczniczy. W tych celach używa się głównie maceratów olejowych lub wyciągów alkoholowych z kwiatów. Nagietek działa przeciwpalnie, przeciwbakteryjnie i przyspiesza gojenie ran. Ponieważ oprócz steroli, trójterpenów, seskwiterpenów, flawonoidów i polifenoli nagietki zawierają bardzo dużą ilość karotenoidów: luteiny, flawoksantyny, auroksantyny, a także karotenów, od wieków były używane

w Europie do barwienia żywności na żółto, a ze względu na łatwy dostęp nazywane były szafranem ubogich.

Dla smaku i koloru

Warto pamiętać, że karotenoidy dobrze rozpuszczają się w tłuszczach, a kiepsko w wodzie, więc nagietki najlepiej barwią tłuste potrawy. Zarówno ze względu na swój kolor, jak i pikantny smak, były używane do zaprawiania serów, puddingów, winnych kordialów, pierogów, duszonego szpinaku, potrawek drobiowych i zup. Nagietki świetnie pasują też do potraw jajecznych i sałatek. Do za-

stosowań kosmetycznych i leczniczych, jak i nadania pikantnego smaku stosuje się całe koszyczki kwiatowe nagietka, natomiast do bezpośredniego spożycia lepiej użyć samych płatków (w rzeczywistości są to kwiaty jęczyczkowe, podczas gdy środek kwiatostanu zajmują kwiaty rurkowate). Płatki nagietka nie mają intensywnego smaku, ale ślicznie wyglądają i oprócz sporej porcji luteiny dostarczają przyjemnych doznań estetycznych. Poza sezonem można używać suszonych płatków. Jadalne są również młode liście nagietków, które są zasobne w beta-karoten i witaminę C.

Nagietkowy sos słodko-kwaśny

SKŁADNIKI

- 1 marchewka
- 1 cebula
- 1 czerwona papryka
- 1 mała puszka pędów bambusa w plastrach
- 1 puszka ananasa w plastrach
- 2 szklanki soku z pomarańczy
- 1 mały słoik przecieru pomidorowego (80 g)
- 1-2 łyżeczki cukru
- 1-2 łyżki octu ryżowego lub jabłkowego
- 1 łyżka skrobi ziemniaczanej lub kukurydzianej
- 5-6 kwiatów nagietka
- 1-2 cm kawałek młodego imbiru
- 300 g fileta z kurczaka, indyka lub krewetek
- 1 mała papryczka chilli
- Zioła prowansalskie
- 1 łyżka oleju
- Sól

PRZEPIS

Marchewkę pokrój w cienkie słupki, ananasa na małe kawałki, paprykę w paski, a cebulę w piórka. Imbir zetrzyj na tarce. Z nagietków oderwij płatki. Wybrane mięso pokrój na małe kawałki i usmaż na oleju. Sok pomarańczowy zmieszaj z przecierem pomidorowym i zagotuj ze środkami nagietków; dodaj ocet i cukier. Wyłóż koszyczki nagietków, a potem do sosu dodaj wszystkie warzywa i owoce. Dodaj przyprawy, podsmażone mięso i skoryguj smak – sos powinien być słodki, kwaśny i ostry. Skrobię ziemniaczaną rozmieszaj w niewielkiej ilości wody lub soku i dolej do sosu, dokładnie zamieszaj i zagotuj, żeby sos zgęstniał. Na koniec dodaj płatki nagietków. Podawaj z ryżem.

Nagietkowa panna cotta

SKŁADNIKI

- 400 ml śmietanki kremówki
- 4 łyżeczki żelatyny
- 100 ml mleka
- 4 łyżki cukru
- 1 łyżeczka ekstraktu waniliowego lub pomarańczowego
- Płatki nagietków i chabrów do dekoracji
- Świeże owoce w całości lub zmiksowane

PRZEPIS

Żelatynę zalej zimnym mlekiem i poczekaj, aż spęcznieje. Rozpuść ją bardzo ostrożnie nad ogniem lub w kąpieli wodnej. Dodaj cukier i ekstrakt. Wymieszaj dokładnie rozpuszczoną żelatynę ze śmietanką i przelej do silikonowych foremek lub miseczek. Wstaw do lodówki do stężenia, najlepiej na całą noc. Panna cottę wyjmij z foremek. Przyspieszysz ten etap przez wstawienie foremek na kilka sekund do gorącej wody. Deser udekoruj płatkami nagietków i chabrów. Podawaj ze świeżymi owocami lub sosem ze zmiksowanych owoców.

Letnia sałatka z płatkami nagietka

SKŁADNIKI

- Po kilka liści: salaty strzępiastej, cykorii, rukoli, roszponki
- Garść pomidorków koktajlowych
- 1 dojrzałe awokado
- Oliwki nadziewane migdałami
- Pestki słonecznika, pestki dyni
- Mozzarella w kulkach
- Oliwa extra virgin
- Sok z cytryny
- Liście bazylii, oregano i tymianku
- Sól
- Płatki z kilku nagietków

PRZEPIS

Nasiona słonecznika namocz przez noc. Pestki dyni upraż na suchej patelni. Liście salaty umyj, osusz i poszarp na małe kawałki. Pomidorki przekrój na pół lub na ćwiartki. Awokado obierz ze skórki i pokrój. Zmieszaj wszystkie składniki sałatki, polej oliwą, skrop sokiem z cytryny, dopraw ziołami i solą. Posyp obficie płatkami nagietków i innymi jadalnymi kwiatami np. fiołkami rogatymi.

*“Ważne, aby mieć ogród, w którym
nagły wzrost populacji niektórych
szkodników będzie tymczasowy,
dzięki interwencji innych stworzeń,
które się nimi żywią”*

CZĘŚĆ 2

Rozwiązywanie letnich problemów

SZKODNIKI W OGRODZIE

Cieplejsze miesiące przynoszą ogrodnikom nie tylko przyjemność,
ale także mnóstwo szkodników. Pomóż swoim roślinom je pokonać,
korzystając z porad **Alana Titchmarsha**

ZDJĘCIA: SUNAKRI / ADOBESTOCK

Jeśli pozwolisz swojemu
ogrodowi na osiągnięcie
zdrowej równowagi
pomiędzy drapieżnikami
i ofiarami, to mszyce szybko
przyciągną biedronki, które
utrzymają je w ryzach

Choć łatwo można popaść w zamartwianie się szkodnikami, to – bądźmy szczerzy – trudno jest pogodzić ekologiczne podejście do ogrodu z przyjaźnią do dzikiej przyrody, gdy szkodniki robią wszystko, co w ich mocy, aby zniszczyć rośliny.

W poprzednim miesiącu opowiadałem o sposobach na zmniejszenie skutków chorób roślin, natomiast w tym miesiącu zajmuję się szkodnikami roślin: nie ptakami i ssakami, ale bezkręgowcami – owadami i ślimakami – które mogą być jednymi z najbardziej nieproszonych gości odwiedzających ogród.

Ale bądźmy realistami. Nigdy nie pozbędziesz się ich całkowicie, a w ogrodzie ekologicznym, czy ci się to podoba, czy nie, są częścią łańcucha pokarmowego. Nawet znienawidzone przez wszystkich osy (głównie dlatego, że żądają) przyczyniają się do zwalczania szkodników, ponieważ żywią się małymi owadami, takimi jak mszyce, a także słodkim nektarem i spadzią.

Nauczenie się bardziej luźnego podejścia do szkodników nie tylko pomoże obniżyć ciśnienie. Gdy łańcuch pokarmowy ustabilizuje się w swoim naturalnym cyklu, zauważysz mniej zmasowanych ataków, ponieważ naturalni wrogowie niektórych owadów roślinożernych lub wysysających soki zwiększą swoją liczebność. Powstrzymuje je przed tym stosowanie nieselektywnych środków owadobójczych i chemicznych preparatów.

Nawet środki, które zwalczają jedynie zielone i czarne mszyce, usuwają też ogniwa łańcucha pokarmowego, od których zależne są cenne drapieżniki, przez co nawet takie chemikalia zakłócają naturalny porządek rzeczy. Ważne, aby mieć ogród, w którym nagły wzrost populacji niektórych szkodników będzie tymczasowy, dzięki interwencji innych stworzeń, które żywią się tym, co uważamy za złoczyńców – szkodnikami roślin.

Czym są szkodniki roślin?

Stworzenia, których naprawdę nienawidzimy, to te, które żywią się roślinami na kilka sposobów. Mszyce (zielone i czarne) wysysają soki, przez co mogą przenosić wirusy, które powodują utratę wigoru oraz zniekształcenie liści i łodyg. Podobnie jak mączliki, wydzielają także spadź, która powoduje sklejanie się liści i rozwój grzybów sadzakowych. Pokrywają liście czarnym nalotem, który nie tylko wygląda nieestetycznie, ale także zmniejsza wigor roślin, ponieważ odcina część światła docierającego do liści i utrudnia fotosyntezę – proces, w którym roślina wytwarza cukry.

Są też szkodniki gryzące – gąsienice i ślimaki – które faktycznie wygryzają dziury

Czarne mszyce uwielbiają żerować na wysianym wczesną wiosną bobie, więc jesienny siew może im zapobiec

“Gdy łańcuch pokarmowy ustabilizuje się w swoim naturalnym cyklu, zauważysz mniej zmasowanych ataków szkodników”

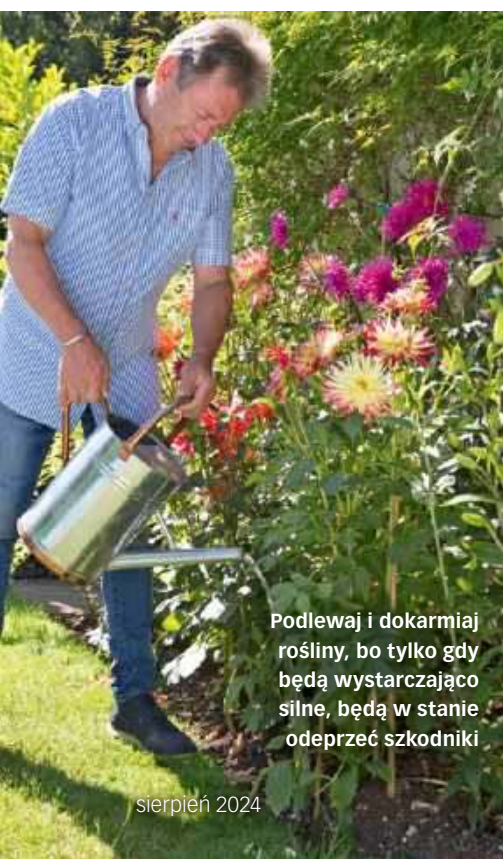

Rośliny o pojedynczych kwiatach, takie jak jeżówki, przyciągają pszczoły, motyle i pożyteczne drapieżniki żywiące się szkodnikami

ZDJEĆIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/IAN REDDING

Miedziana taśma skutecznie zniechęca ślimaki, które u Alana uwielbiają żerować na funkiach

Podlewaj i dokarmiaj rośliny, bo tylko gdy będą wystarczająco silne, będą w stanie odeprzeć szkodniki

Drzewa i krzewy tworzą ogród przyjazny dla ptaków, które z kolei zjadają wiele szkodników

w liściach. Gąsienice mają narządy gębowe, którymi odcinają fragmenty tkanki, podczas gdy ślimaki mają tarkę, którą wręcz wyrrywają dziury. Najbardziej precyzyjne ze wszystkich szkodników gryzących są pszczoły miesierkowate, które budują gniazda z kawałków liści. Niewiele możesz z nimi zrobić, więc równie dobrze możesz się z tym pogodzić i podziwiać ich fach. I tak rzadko wyrządzają tyle szkód, żeby osłabić krzew róży.

Tak więc zarządzasz ogrodem, który jest domem dla roślin i dzikiej przyrody, którą kochasz - ptaków, pszczoł, biedronek, ważek i motyli - ale który jest też otwarty na wszystkie inne formy życia, dla których rośliny są pożywieniem. Co zrobisz?

Na początek przestań przyskać środkami chemicznymi, które zakłócają naturalną równowagę w twoim ogrodzie.

Dobrze uprawiaj swoje rośliny. Te, które rosną w żyznej glebie i którym nie brakuje

Częściowo zagłębione w ziemi pułapki piwne zwabią ślimaki, które do nich wpadną

Zmyj mszyce mocnym strumieniem wody lub zgnieć je palcami

„Gęsto tkana siatka rozciągnięta nad grządką zatrzyma motyle, które nie będą mogły dostać się do liści”

składników odżywczych i wody, znacznie łatwiej odpierają ataki niż te, które są słabe, wątłe lub walczą w spieczonej, ubogiej i niedostatecznej nawilżonej ziemi.

Kupuj nowe rośliny z renomowanego źródła i zanim zabierzesz je do domu sprawdź, czy są wolne od szkodników.

Dokarmiaj ptaki przez cały rok i upewnij się, że mają osłonę z liści krzewów, żywopłotów i topiarów. Modraszki i inne ptaki żywiące się mszycami i gąsienicami pomogą ci w zwalczaniu szkodników. Szpaki i kosy będą zjadać larwy z trawnika, a dzięcioły zielone będą ucztować na mrówkach, które doprowadzają cię do szaleństwa, tworząc kopce ziemi, szczególnie wiosną.

Zalewanie mrowisk wodą z węża pomoże je przegonić, podobnie jak zamiatanie ich przy suchej pogodzie. To samo zrób z wyschniętymi odchodami dżdżownic - to lepsze rozwiązanie niż zrobienie z nich mokrych placzków w czasie koszenia trawnika, które będą idealną wylęgarnią dla sadzonek chwastów.

Mieszaj rośliny - zwłaszcza w warzywniku lub na działce - tak, aby nie było dużej koncentracji jednego gatunku w jednym miejscu. Można to uznać za sposób na dezorientację wroga.

Uprawiaj rośliny o pojedynczych kwiatkach zamiast pełnych. Mają nektar i pyłek, które przyciągają owady żerujące na mniejszych szkodnikach roślin oraz przywabiają wiele motyli i pożytecznych pszczoł.

Szkodniki, takie jak zielone mszyce i gąsienice (a także larwy poskrzypki liliowej) można w regularnych odstępach czasu zmywać mocnym strumieniem wody z węża. Widziałem, że poleca się cotygodniowe wypadki z myjką ciśnieniową do ogrodu, żeby zmyć cmę bukszpanową, ale sprawdź, czy siła natrysku nie spowoduje оголоcenia bukszpanów z liści.

Gąsienice bielinka rzepnika i bielinka kapustnika potrafią szybko zmienić liście kapusty, kalafiora i innych roślin kapustnych w koronkę, ale jeśli po posadzeniu roślin na grządce

rozciągniesz nad nimi gęsto tkaną siatkę, motyle nie będą mogły dostać się do liści i problem zostanie zlikwidowany w zarodku. Nie będziesz musiał martwić się o osad z środków chemicznych na plonach, które zamierzasz zjeść. Taką samą siatkę zastosuj po wysianiu marchwi - polysznica marchwianka nie będzie w stanie złożyć jaj na korzeniach.

Te rozwiązania zapewniają skuteczną ochronę mechaniczną - a nie chemiczną - i można je łatwo wdrożyć i są stosunkowo tanie. Zapewnią ci również spokój ducha, ponieważ są przyjazne dla środowiska.

Ochrona biologiczna polega na wykorzystaniu jednego organizmu w celu zwalczania drugiego, dlatego wielu ogrodników obawia się jej stosowania, ponieważ zakłóca to naturalną równowagę. Mimo to, błęskotki żywiące się mączlikami w szklarni i pożyteczne roztozcy żerujące na przedziorkach są przydatnymi pomocnikami. Pamiętaj jednak, że na twojej działce musi być pewna liczba szkodników - czyli ich pożywienie - aby zapewnić ich przetrwanie.

Dostępne są również środki ochrony biologicznej zwalczające nagie ślimaki, zwłaszcza na grządkach warzywnych, ale aby były skuteczne, musi być wystarczająco ciepło, co najmniej 5°C. Wiele produktów ma rzekomo odstraszać ślimaki, ale według mnie niewiele z nich jest naprawdę skutecznych. Puste kubeczki po jogurtach wypełnione piwem sprawdzają się jako pułapki. U mnie sprawdziły się też miedziane obręcze zakładane na wyłaniające się z ziemi funkcie, ale z mojego doświadczenia wynika, że produkty na bazie wełny, ostrego żwiru i tym podobne są średnio skuteczne.

Najlepszym rozwiązaniem jest wyjście wieczorem i ręczne zbieranie szkodników, a następnie pozbycie się ich według własnego uznania - pamiętaj jednak, że ślimaki instynktownie wracają do domu!

Aksamitki pomagają odstraszyć szkodniki i rozweselają warzywnik

Uprawa współrzędna

Posadzenie jednej rośliny blisko drugiej w celu odstraszenia określonego szkodnika może być zaskakująco skuteczne, prawdopodobnie dlatego, że dezorientuje wroga.

Zauważyłem, że uprawa aksamitki lub bazylii w tym samym podłożu lub na tej samej grządce, w której uprawiam pomidory, naprawdę działa odstraszaście na mączliki.

Sadź cebulę i marchew w naprzemiennych rzędach – ich zapach może odstraszyć połyśnicę marchwiankę i śmietkę cebulaną.

Mówi się, że połyśnicę marchwiankę odstrasza także pietruszka, a pomidory odstrasza poskrzypkę szparagową. Do odstraszania połyśnicy i bielinków zaleca się także uprawę szalwii.

Prawie wszystkie polecane uprawy współrzędne polegają na zmyleniu szkodnika danej uprawy zapachem innej rośliny. Innymi słowy, pomieszaj trochę rzędy warzyw, a szansa, że twoje plony przetrwają ataki szkodników, znacznie się zwiększy.

Przed wszystkim bądź realistą i pamiętaj, że nigdy nie

będziesz mieć ogrodu całkowicie wolnego od szkodników. Naucz się cieszyć ze stosunkowo czystych upraw i roślin, które ładnie rosną, bo takie będą w stanie odeprzeć ataki bez dużych zniszczeń. W naturze chodzi o równowagę i to – a nie absolutna doskonałość – jest celem, do którego powinni dążyć dobrzy ogrodnicy.

W prenumeracie
20%
taniej

Prenumerata

oszczędzasz 20% • cieszysz się darmową dostawą • subskrypcję online dostajesz GRATIS!

Zaprenumeruj Gardeners' World, a zawsze dostaniesz najnowszy numer wprost do Twojej skrzynki!
Cena rocznej prenumeraty drukowanej (10 numerów) wynosi 143,20 zł.

Zamów prenumeratę na www.UlubionyKiosk.pl

Bezproblemowe zbiory

W pełni lata zbiór i przetwarzanie plonów zajmuje pierwsze miejsce na liście rzeczy do zrobienia, lecz wciąż jest wiele prostych sposobów na przedłużenie zbiorów i przygotowanie się na następny rok, zachęca **Jack Wallington**

Jednym z problemów w ogrodnictwie, o którym niewiele osób lubi rozmawiać, są zbiory. Oczywiście uwielbiam zbierać plony, ale radość może się zamienić w obowiązek, gdy wszystko dojrzewa na raz. Nawet najbardziej entuzjastyczny miłośnik groszku będzie zmęczony podjadaniem latem nadmiaru tego warzywa.

Może to brzmieć jak świętokradztwo, ale uważam, że należy wziąć pod uwagę czas potrzebny na zbiory i przetworzenie plonów, ponieważ często może to zająć więcej czasu niż zasiew i uprawa. Muszę realistycznie podejść do tego, co dam radę zrobić, pracując na pełny etat, jednocześnie niczego nie marnując.

Dlatego też postawiłem na wybór gatunków łatwych do zbioru; dających plony nadające się do spożycia prosto z rośliny, przy mniejszym wysiłku związanym z myciem, łuskaniem i obieraniem.

Zioła doskonale się do tego nadają. Rosną równomiernie przez całe lato i pozwalają na zbiór stosownie do potrzeb. Można je skubać, rwać lub siekać bezpośrednio do potrawy. Są łatwe w przechowywaniu przez całą zimę, wystarczy je zamrozić lub rozłożyć na tacy do wyschnięcia.

Zbiory

Bazyli w gruncie nieraz kaprysi, ponieważ potrzebuje ciepła. W naszym tunelu foliowym jest szczęśliwa jak dziecko. Mam trzydzieści sztuk zielonej odmiany 'Sweet' i fioletowej 'Dark Opal', które wysiałem na początku maja. Nie widzę różnicy w smaku, po prostu lubię uprawiać różnokolorowe odmiany, chociaż fioletowa bazylia może być trudniejsza, w uprawie ponieważ bywa wrażliwa w stadium sadzonki. Na mojej starej działce warzywniej w Londynie nie miałem miejsca do uprawy pod osłonami, co sprawiało, że była to najlepsza bazylia, jaką kiedykolwiek uprawiałem.

Lebiodka, popularnie zwana oregano kreteńskim (*Origanum onites*) to wieloletnie zioło spokrewnione z bazylią, przypominające ją w smaku. Jej małe liście można stosować do sałatek lub aromatyzowania sosów, do makaronów, curry i innych potraw. Gdy jej potrzebuję, odcinam dużą garść tuż nad dolnymi liśćmi, gdzie wkrótce wyrosną nowe pędy.

Uprawiam dwa rodzaje **rumianku**, jednoroczny rumianek pospolity (*Matricaria recutita*), który używam do naparów, i wieloletni rumian rzymski (*Chamaemelum nobile*), która wygląda i pachnie tak samo, ale moim zdaniem smakuje jak gumowe opony. Kiedyś robiłem napar z tego drugiego rumianku, a teraz uprawiam tylko ten jednoroczny. Niektóre okazy zostawiam do samosiewu. Zrywam kwiaty i używam od razu do naparu lub suszę na tacy na później.

3
sposoby na
nadmiar plonów

sałatki z cukinii
mrożenie malin
odłożenie grochu
do siewu

POWYŻEJ
Do przygotowania sadzonek
zetnij łodygi dłuższe, niż
potrzebujesz, a następnie
przytnij je w pomieszczeniu
za pomocą ostrych, czystych
nożyczek lub sekatora

PO LEWEJ Częste zbiory
ziół pozwalają uzupełnić
zapasy i pomagają
zachować zwarty
wzrost roślin

Sadzenie

Spokojniejszy sierpień wykorzystuję na pobieranie sadzonek ziół. Dopóki trzymam je w wilgotnym i jasnym, lecz zacienionym miejscu, szybko ukorzeniają się w letnim cieple.

Pobierz sadzonki **szałwii, tymianku, estragonu, rozmarynu i kocanek włoskich**, stosując tę samą podstawową metodę. Przytnij łodygi do długości 10-20 cm, najlepiej bez kwiatów (choć nigdy nie stwierdziłem, żeby to miało jakiegokolwiek znaczenie). Ostrożnie usuń liście dolnej części pędu i posadź sadzonki w doniczce z podłożem bez torfu. Podlej doniczkę, a następnie umieść ją z dala od słońca w ciepłym miejscu, na przykład na zacienionym patio lub pod stołem.

Aby utrzymać wilgotność, możesz przykryć doniczki przezroczystymi plastikowymi torebkami. Jeśli sadzonki więdną, być może są zbyt małe. Będziesz wiedział, że się ukorzeniły, gdy zaczną wypuszczać nowe liście, lecz poczekaj jeszcze kilka tygodni, zanim posadzisz je do osobnych doniczek.

Jeśli tak jak ja wysiewasz nową partię **sałat** na początku każdego letniego miesiąca, aby zappełnić wolne miejsca, dodatkowo podlewaj je podczas sadzenia, ponieważ sierpień może być gorący i suchy.

„Jeśli nie chcesz w tym roku uprawiać już warzyw, posadź rośliny okrywowe”

5

wieloletnich ziół
do wysiania

Rozmaryn, majeranek,
fenkuł, szalwia,
szczypiorek

Rzadko kiedy sieje się
teraz groszek, ale
zimujące odmiany mogą
zapewnić wcześniejsze
zbiory w przyszłym roku

Siew do gruntu

W miarę upływu lata niektóre grządki będą pustoszały, na przykład po wykopaniu ziemniaków. Jeśli nie chcesz w tym roku uprawiać już warzyw w tym miejscu, świetnie sprawdzą się rośliny okrywowe. Robią dokładnie to, co mówi ich nazwa: okrywają ziemię, zapobiegając kiełkowaniu chwastów. Przekop je motyką lub widłami i zostaw do rozłożenia w ziemi lub wynieś na kompostownik. To wyeliminuje problem odchwaszczania pustego terenu.

Facelia to najlepsza roślina okrywowa. Kwitnie w ciągu zaledwie sześciu tygodni i jest piękną, błękitno fioletową rośliną jednoroczną. Tworzy niesamowity dywan, który przyciągnie wszystkie pszczoły do twojego ogrodu. Wysyp nasiona na całą grządkę w ilości 1 g na metr kwadratowy – warto je zważyć za pierwszym razem, aby sprawdzić ile to jest.

Rzodkiew japońska to jedna z moich nowych ulubionych rzodkwi. Jest ogromna i smakuje jak soczysta, łagodna rzodkiewka. Wysiewamy ją na głębokość 1 cm w rzędach oddalonych od siebie o 30 cm, później przerzedzamy sadzonki, zostawiając 15 cm odstępy.

Jeśli w ostatnim tygodniu sierpnia nie jest zbyt gorąco, eksperymentuję z wysiewem do gruntu zimującego **groszku** 'Meteor', na głębokość 5 cm, w odstępach co 10 cm, w rzędach oddalonych od siebie o 30 cm. Może się wydawać, że to za wcześnie – zwykle siałem go na południu na początku października – ale na zboczu naszego wzgórza w Yorkshire jesień przychodzi wcześniej.

Kolorowa facelia, przyciągająca
ogromną liczbę pszczół, jest
jedną z najpiękniejszych roślin
okrywowych

PO LEWEJ Przygotowanie gnojówki z pokrzywy to łatwy sposób na bezpłatny nawóz do upraw. Należy jednak trzymać ją z dala od bezpośredniego światła słonecznego, aby zmniejszyć parowanie

PONIŻEJ Czosnek musi dobrze wyschnąć przed przechowywaniem; najlepiej w ciepłym, zadaszonym i przewiewnym miejscu

Prace

Czosnek sadzę w październiku, co na południu oznacza, że jest gotowy do zbioru na początku lata, ale ponieważ na naszej działce w Yorkshire wiosna nadchodzi około miesiąc później, zbiory opóźniają się do końca lipca lub sierpnia.

Uprawiamy niestrzałąkujący **czosnek** 'Picardy Wight' – dzięki czemu nadaje się do przechowywania – lecz wymaga wcześniejszego wysuszenia. W słoneczny dzień **wykop czosnek z ziemi widłami** i zostaw aż do wyschnięcia ziemi wokół korzeni. To ułatwi delikatne usunięcie szczotką suchych grudek, nie uszkadzając korzeni i liści. Później, tego samego dnia, osłoń czosnek przed deszczem i przenieś na półkę w szklarni lub do tunelu foliowego, albo nawet na parapet. Po kilku tygodniach korzenie wyschną, a liście staną się suche jak papier. Następnie przechowuj w chłodnym, ciemnym i suchym miejscu.

Wciąż możesz robić gnojówkę z pokrzywy: napełnij wiadro liśćmi i pędami, umieść kamień lub cegłę na pokrzywach, aby je dociażyć, a potem zalej wodą. Po dwóch tygodniach nawóz będzie gotowy do rozcielenia w konewce – w przybliżeniu 1 część nawozu na 20 części wody. Rośliny liściaste, takie jak kapustne, boćwina i warzywa sałatkowe, będą wdzięczne za ten bogaty w azot nawóz, który pomoże im wytworzyć bujne liście.

ZDJEŚCIA: NEIL HEPWORTH

ODWIEDŹ

www.GardenersWorld.com/grow-veg
po więcej oszczędzających czas porad
na temat uprawy własnych roślin

Poznaj dzikie zwierzęta

Sierpień może okazać się miesiącem długich, słonecznych dni lub ciągłych opadów deszczu, miesiącem pełnym motyli, albo „pomyślną porą dla żab”. Oba gatunki ucierpiały z powodu suszy w 2022 roku, dlatego mieszanaka słońca i deszczu

byłaby dla nich teraz korzystna.

Co takiego pod koniec lata możesz zrobić dla dzikich stworzeń w ogrodzie? Może posadysz krzew lub wykopiesz oczko wodne, albo przygotujesz miejsce w cieniu, w którym wszyscy będą mogli odetchnąć od upału. Jeśli uprawiasz rodzime gatunki krzewów, takie jak leszczyna, głóg i kalina koralowa, zapewnisz pokarm gąsienicom ciem, a przy okazji i ptakom, i jeżom, które się nimi żywią. Jeśli uprawiasz pojedyncze, otwarte kwiaty pamiętaj, aby je porządnie podlewać – zapewnisz nektar dla wygłodniałych pszczoł.

TEKST KATE BRADBURY

Możesz spotkać...

Husarza władcę (*Anax imperator*)

Brytyjska największa ważka, husarz władca, zasiedla duże stawy i jeziora, a także kanały wodne i czasami wody płynące. Występuje powszechnie w ogrodach. Samce są jasnoniebieskie i mają zielony odwłok, natomiast samice są całe zielone. Oboje mają zielononiebieskie oczy i czarny pasek biegnący wzdłuż grzbietu. Latają dość wysoko, łapiąc swoje ofiary, takie jak motyle lub mniejsze ważki i można je czasami zobaczyć, jak zjadają ich skrzydła.

Ważki te latają od czerwca do sierpnia, a samica składa jaja pośród roślinności wodnej. W przeciwieństwie do innych gatunków ważek, u których samiec trzyma się samicy, podczas gdy ta składa jaja, samica husarza władcy robi to w samotności. Nimfy żyją pod wodą do dwóch lat, odżywiając się kijankami i larwami innych owadów wodnych, po czym wspinają się na wysokie łodygi, aby przeobrazić się w swoją dojrzałą postać.

Ciągle w ruchu – jerzyki osiągają maksymalną prędkość 110 km/h

Wypatruj też...

■ Jerzyków krzyczących na pożegnanie – właśnie wyruszają w długą podróż do Afryki, gdzie spędzą zimę. Kiedy już odlecą, powieś dla nich budkę lęgową, będzie gotowa na ich powrót wiosną przyszłego roku.

■ Koników polnych, które będą przebywać wśród wysokich traw. Wsłuchaj się w charakterystyczne cykanie, za pomocą którego samce próbują zwabić samice i wstrzymaj się z koszeniem trawy do jesieni.

■ Makatek zbójnic, które czasami zakładają gniazda w hotelach dla owadów. Te pszczoły samotnice „gręplują” rośliny takie, jak czyściec welnisty, aby z zebranych włosków roślinnych zbudować miękkie gniazdo dla młodych. Uprawiaj czyściec welnisty i komonice zwyczajną, aby zwabić je do swojego ogrodu.

“W przeciwieństwie do innych gatunków ważek, samica husarza władcy składa jaja samotnie”

Samica husarza
władcy składająca
jaja pośród
roślinności wodnej

Cudowny świat dzikich pszczoł

Na pytanie: jakie jest twoje ulubione krajowe
dzikie zwierzę, często można usłyszeć
odpowiedź: wilk, ryś, wiewiórka, orzeł...
Ale ja z dumą odpowiadam, że to trzmiel,
czule nazywany przeze mnie bombusem,
od łacińskiej nazwy rodzajowej

TEKST I ZDJĘCIA JOANNA ROCZYŃSKA

Joanna Roczyńska
– pasjonatka dzikich
pszczoł, a zwłaszcza
puchatych trzmieli.
Prowadzi kanał *Dzikie
Pszczoły* na YouTube
i współtworzy portal
DzicyZapylacze.pl

Trzmiel ogrodowy
(*Bombus hortorum*)

O owadach rzadko myślimy w kategoriach pełnoprawnych zwierząt; wydaje nam się, że to miano przysługuje istotom zdecydowanie bardziej okazałym. A jednak trzmiele również należą do królestwa zwierząt, tak jak i inne pszczoły dziko żyjące w Polsce, czy na świecie. Być może znawcy ogrodowej uskrzydłonej fauny mają świadomość, że pszczoła miodna to nie jedyny gatunek pszczoły zalatujący na ich kwiatne rabaty. Z pewnością niektórzy znają już takie gatunki, jak murarka ogrodowa czy trzmiel ziemny. Jednak bogactwo i różnorodność pszczół są o wiele, wiele większe.

W Polsce występuje blisko 490 gatunków pszczół dziko żyjących, a w skali świata to oszałamiająca liczba sięgająca 20 000. Nie tylko liczba gatunków jest spektakularna; wrażenie z pewnością robi też niesamowita różnorodność, którą można zaobserwować w tym pszczelim świecie. I tak w Kostaryce żyją pszczoły sępowe, które dzięki bakteriom jelitowym podobnym do tych, które znajdziemy u hien, są zdolne do trawienia padliny. W Australii występują pszczoły z gatunku *Amegilla cingulata*, które mają niebieski kolor. Ale czy musimy aż tak daleko udawać się w poszukiwaniu interesujących gatunków? Również w Polsce mamy wyjątkowe i ciekawe pod wieloma aspektami pszczoły. Nasze krajowe gatunki należą do sześciu rodzin: smuklikowate, pszczolinkowate, miesierkowate, spójnicowate, pszczołowate i lepiarkowate.

Poszczególne gatunki pszczół mogą się różnić na wiele sposobów. Jedną z łatwiejszych cech do obserwacji jest ich wielkość. Powracające do naszego kraju i coraz częściej obserwowane zadrzechnia czarnoroga (*Xylocopa valga*) i zadrzechnia fioletowa (*X. violacea*) mogą mierzyć nawet ponad 2,5 cm. Trzmiel czarny (*Bombus rupestris*) osiąga podobną wielkość. Ale już pszczoły z rodzaju samotka czy rożyca mierzą raptem około 0,5 cm.

Zadrzechnia
(*Xylocopa* sp.)

Pszczolinka brunetka
(*Andrena pilipes*)
na większości ciała nie
ma włosków. Te na nogach
służą jej do transportu pyłku

Rożyca błękitnawa (*Ceratina cyanea*)
to malutka pszczoła z błękitnymi
oczami. Gdy przysiadzie na palcu,
można zobaczyć, jakie to maleństwo

Łysy czy futerkiem?

Kolejną cechą, która łatwo wpada w oko, jest owłosienie ciała. I tu prym wiodą trzmiele, których ciało jest w całości pokryte futerkiem, chyba że nadgryziony zębem czasu trzmiel po prostu wyłysieje. A jakże, pszczoły również się starzeją! Włoski tracą jaskrawe kolory i blakną, skrzydła bywają wystrzępione, a część włosków, np. na plecach, ulega wytarciu i trzmiel świeci łysiną. Pamiętam kolegę, który – zaczynając dopiero przygodę z pszczolami – zakrzyknął znad jakiegoś kwiatu: spójrzcie, jaki dziwny trzmiel, co to za gatunek?! Być może miał poczucie, że jakieś wielkie odkrycie stanie się jego udziałem. Ale znalazł okaz, który u schyłku sezonu stracił tylko wszystkie włoski i był całkiem łysy, co w przypadku trzmieli jest dość osobliwym widokiem. Trzmiel nie zdawał sobie sprawy z debat na temat upływają-

cego czasu i przemijania, które toczyły się nad jego łysym ciałem i pożywił się dalej z nieznanym spokojem.

Jednak brak włosków to nie tylko oznaka upływającego czasu, ale cecha osobnicza niektórych pszczół. Na przykład te z rodzaju koczownica nie mają ich w ogóle. Obecność owłosienia u pszczół jest istotna i może pełnić różne funkcje. Na włoskach często osiada pyłek kwiatowy, który jest następnie przez pszczołę zczesywany czy to do koszyczków (to struktury, które posiadają pszczoły miodne i trzmiele, znajdują się one na gołeniacz trzeciej pary nóg i służą do transportu pyłku), czy to na włoski porastające odnóża lub wewnętrzną stronę odwłoka, a następnie transportowane do gniazda. Koczownice są pszczolami pasożytniczymi i korzystają z pokarmu, który został zgromadzony przez inne gatunki pszczół, więc natura w ogóle nie wyposaża ich we włoski.

Smuklik złotawy – warto wypatrywać go w ogrodach, gdyż jest tam częstym gościem

Brazowe, żółte, czerwone, złote...

Kolorystyka pszczół jest również bardzo różnorodna i obejmuje bogatą paletę barw. Są gatunki, których żółto-czarne paski sprawiają, że bliżej im wyglądem do osy niż do pszczoły. Pojawiająca się wczesną wiosną pszczolinka ruda (*Andrena fulva*), jak wskazuje nazwa gatunkowa, jest pokryta lśniącem rudym futerkiem, a smuklik złotawy (*Halictus subaureatus*) lśni niczym klejnot, gdy promienie słońca zagrają na jego ciele. Jego zielonkawe oczy sprawiają, że mamy poczucie spotkania z niezwykle rzadkim okazem. Choć smuklik złotawy ma niecały centymetr długości i wydaje się być trudnym do zauważenia gatunkiem, występuje dość pospolicie. Kiedy pierwszy raz go spotkamy, szybko nauczymy się go dostrzegać w ogrodzie, gdzie bywa częstym gościem.

Sposób na życie

Nasze pszczele skojarzenia powstawały głównie w oparciu o wiedzę, jaką mamy o pszczole miodnej. Czyli: pszczoły żyją w ulach w pszczelich rodzinach, w których obowiązuje podział ze względu na rolę, które pszczoły pełnią. Wyróżniamy królową, robotnice, które w zależności od wieku czy też etapu rozwoju rodziny podejmują konkretne działania wewnątrz lub na zewnątrz ula (zbierają np. pokarm dla larw). Istnieją też trutnie, czyli pszczeli panowie, którzy żyją tylko marzeniem o przekazaniu dalej puli swoich genów. Tak, w wielkim uproszczeniu, działa rodzina pszczół miodnych, która jest przykładem gatunku pszczół społecznych. Okazuje się jednak, że wśród pszczół jest to dość rzadki sposób na życie. W Polsce społecznymi pszczołami, które tworzą rodziny podobne do ro-

dzin pszczoły miodnej, są jedynie trzmiele. A co z pozostałym gatunkami?

Większość krajowych gatunków to tzw. pszczoły samotne. Jeden osobnik (samica) samodzielnie zakłada gniazdo oraz dba o potomstwo, prowiantując komórki lęgowe pyłkiem i nektarem. Te pszczoły solistki w większości wypadków (nie licząc niektórych gatunków tzw. prymitywnie społecznych) są zdane na siebie i same zmagają się z przeciwnościami. Trudności generuje nie tylko np. niekorzystna pogoda – deszcz, wiatr czy niska temperatura. Rośliny, z powodu zimna lub deszczu, chronią swoje cenne zasoby, składając płatki kwiatów. Z każdej strony czyhają też drapieżcy – pająki, ptaki lub inni antagoniści. Co zaskakujące, również pszczoła pszczole może zgotować ciężki los.

Oprócz pszczół społecznych i samotnych, są też pszczoły pasożytnicze. Okazuje się, że z owych blisko 500 gatunków pszczół ponad 100 to pszczoły pasożytnicze. Są one zwane pszczołami-kukułkami. Ich ewolucja podążyła ścieżką, na której w pewnym momencie uznały: po cóż się trudzić zbierając pokarm i zakładając gniazdo, jeżeli ktoś tę żmudną pracę może wykonać za mnie? Dlatego pszczoły te czekają aż gatunek, z którym są związane, opuści gniazdo, np. w celu zdobycia pokarmu, następnie tam wkraczają i składają własne jajo. W następnym etapie rozwoju, czyli larwalnym, pasożyt zje zgromadzony pokarm, a także jajo lub larwę. I to wszystko dzieje się w – wydawałoby się – idealnym świecie pszczół!

Świat dzikich zapylaczy, a zwłaszcza dzikich pszczół, jest tajemniczy, zaskakujący, piękny, barwny i ciekawy. Z pewnością warto lepiej go poznać, bo to, co znamy, możemy mądrze chronić. A dziś świat owadów, a także pszczół, jest zagrożony w swej równowadze. Nasz ogród może stać się dla pszczół przyjaznym miejscem, gdzie znajdą nie tylko pokarm, ale też korzystne warunki do gniazdowania. Pomagając zapylaczom, pomagamy sobie!

Murarka muszlówka (*Osmia aurulenta*) to wyjątkowa pszczoła, która zakłada gniazda w opuszczonych muszlach ślimaków

Zrób małe oczko wodne dla dzikich zwierząt

Wszyscy dzielimy ogrody z całą gamą dzikich zwierząt, które pojawiają się w nich naturalny sposób, na skutek naszych ogrodniczych działań. Ale zakładając zbiornik wodny, niezależnie od jego wielkości, masz szansę stworzyć naprawdę przydatne siedlisko dla wszelkiego rodzaju dzikich stworzeń, a także atrakcyjny i relaksujący element ogrodu.

Podstawą oczka wodnego wypełnionego dziką przyrodą jest równowaga – odpowiednie połączenie roślin wodnych i otwartej przestrzeni, płytkich błotnistych miejsc i głębokiej wody, ofiar i drapieżników. Im większe stworzysz zróżnicowanie, tym większa będzie różnorodność roślin i dzikich zwierząt. Gdy zbiornik zacznie przywabić dzikie stworzenia, szybko się przekonasz, że i dla ciebie stanie się sercem ogrodu. Ale nie martw się o jego pielęgnację – kiedy już osiedlą się dzikie zwierzęta, możesz w zasadzie zostawić go samemu sobie, pamiętając tylko o niewielkich jesiennych porządkach i wiosennym odświeżeniu.

Oczko dla dzikich zwierząt w tym projekcie ma średnicę zaledwie 2 m, ale przyciąga szeroką gamę dzikich zwierząt. Powstało pod koniec wiosny, a późnym latem tętniło już życiem – żabami, traszkami, ważkami i świteziankami.

Potrzebujesz

- Szpadla
- Szczotki
- Piasku budowlanego
- Wykładziny do oczka wodnego
- Folię do oczka wodnego (o wymiarach ok. długość oczka x dwukrotna głębokość)
- Węża ogrodowego
- Kamieni (na plażę)
- Głazów (na wyspy)
- Kamieni do wykończenia krawędzi
- Mocnych nożyczek
- Różnych roślin wodnych i koszyków do sadzenia

1 Podczas kopania dołka staraj się uzyskać kształt miski z łagodnie opadającymi płycznami, które stworzą półki na rośliny. Pomyśl o kształcie przypominającym muszlę ślimaka, z półkami rozmieszczonymi wokół krawędzi, aż do najgłębszego otworu pośrodku. Usuń wszystkie kamienie lub korzenie, które mogłyby przebić wykładzinę.

2 Niezwykle ważna jest amortyzacja wykładziny, co pozwoli uniknąć przebić. Jeśli kopiesz dołek w istniejącej rabacie, tak jak w naszym przypadku, szczególnie ważna jest ochrona przed kamieniami lub wystającymi korzeniami roślin pozostawionych w glebie. Rozłóż 3-centymetrową warstwę wilgotnego piasku budowlanego, który jest dość tani i łatwo dopasowuje się do konturów zbiornika.

3 Drugą warstwą ochronną jest wytrzymała sztuczna wykładzina, która jest lekka i łatwa do rozłożenia. Dodaliśmy tę dodatkową warstwę ze względu na kamienistą glebę w ogrodzie, a wykładzina stanowi również dobrą barierę dla korzeni. Dopasuj ją do konturów zbiornika za pomocą szczotki i przytrzymaj kilkoma cegłami.

4 Rozkładanie folii jest niewygodne – wymaga współpracy dwóch osób. Rozłóż folię na całej szerokości dołka przed opuszczeniem jej na docelowe miejsce. Alternatywnie przytrzymaj zwiniętą folię cegłami po jednej stronie dołka, a następnie ostrożnie rozwiń, dopasowując ją do konturów.

5 Czas na najprzyjemniejszą część pracy. Puść wodę z węża i wykorzystując jej ciężar uformuj folię na wszystkich konturach, jednocześnie składając ją w duże, płaskie fałdy w miejscach, w których folia się marszczy. Najłatwiej jest to zrobić ze środka zbiornika (na boso, aby chronić folię!), ale możesz pochylić się z krawędzi, jeśli jest za zimno.

6 Żaby, małe zwierzęta i ptaki lubią wygrzewać się i kąpać w słoneczne dni, więc łagodnie opadająca kamienista „plaża” jest dla nich idealnym miejscem – zapewnia łatwy dostęp do wody i umożliwia wyjście z niej. Użyliśmy tłuczni, kamieni i żwiru oraz częściowo zanurzyliśmy w wodzie skałę, tworząc z niej wyspę, optukując wszystko najpierw, aby pozbyć się kurzu.

7 Oblóż oczko dookoła kamieniami, aby się nie kołysały; upewnij się, że są stabilnie ułożone na folii i ziemi, która się pod nią znajduje. W ten sposób nie trzeba ich osadzać na cementcie – po prostu ustal w domu zasadę, żeby nikt po nich nie chodził! Po wykonaniu krawędzi odetnij nadmiar folii.

8 Delikatnie ustaw koszyczki z roślinami na półkach. Po dodaniu roślin woda w zbiorniku będzie mętna przez mniej więcej tydzień i prawdopodobnie zmieni kolor na zielony w wyniku wprowadzenia do niej składników odżywczych. Wyklaruje się, gdy zapanuje równowaga. Aby umieścić w oczku na przykład lilie wodną, przewiąż sznurek przez koszyk, a jego drugi koniec przywiąż do kija.

Założ łąkę kwietną dla motyli

Rośliny łąkowe często kiełkują lepiej, gdy wysiejemy je do doniczek modułowych zamiast bezpośrednio do gleby, gdzie muszą konkurować z trawą. Posiej nasiona jesienią lub wiosną i zasadź je pod chmurką, gdy będą już odpowiednio duże. Wybierz gatunki przyjazne dla motyli, takie jak chaber łąkowy czy driakiew.

Potrzebujesz

- Wielodoniczek
- Beztorfowego podłoża do wysiewu
- Nasion roślin łąkowych przyjaznych motylom
- Sita
- Konewki z sitkiem

DOBRA RADA

Nie masz miejsca na łąkę?
Po prostu zasadź te kwiaty
wśród swoich roślin
na rabacie.

1 Nasyp podłoża do wielodoniczek i posiej nasiona – jeśli to możliwe, wkładając po jednym do każdej komórki.

2 Zakryj nasiona cienką warstwą przesianego podłoża. Oznacz wielodoniczkę, aby pamiętać, jaka roślina w niej rośnie.

3 Podlej delikatnie i wstaw do zimnego inspektu, aby nasiona wykiełkowały. Przesadzaj sadzonki do coraz większych doniczek, a na końcu zasadź je w ogrodzie.

Zbuduj hotel dla owadów

Twój ogród zapewnia różnorodne siedliska, dzięki czemu przyciąga różne owady i inne niewielkie stworzenia. Oczka wodne, sterty drewna i pryzmy kompostowe dają im schronienie, pożywienie i przestrzeń do hibernacji, ale jeśli chcesz pomóc naturze jeszcze bardziej, zrób prosty hotel dla owadów. Gdy zawieszysz go na płocie, gałęzi, pergoli czy szopie, szybko zamieszkają w nim pożyteczne istoty, takie jak pająki, biedronki i pszczoły samotnice.

Potrzebujesz

- Kawałka miękkiego drewna, z którego zrobisz sześć części domku (cztery o wymiarach 10 x 15 cm i dwie o wymiarach 10 x 10 cm)
- Gwoździ
- Piły do drewna i młotka
- Gałązek, kawałków bambusa i innych łodyg z pustym środkiem
- Większych gałęzi z wywierconymi na końcach otworami (opcjonalnie)

1 Z kawałka drewna zrób boki i dach domku (potrzebujesz czterech części o wymiarach 10 x 15 cm) oraz podstawę i półkę (dwie części o wymiarach 10 x 10 cm). Ustaw podstawę pionowo i gwoździami przybij do niej boki hotelu, zachowując kąty proste.

2 Przybij półkę ok. 5 cm poniżej górnej krawędzi ścian bocznych. Zamocuj daszek tak, aby o kilka centymetrów wstawał poza boki domku.

3 Potnij gałązki i puste pędy bambusa oraz bylin rabatowych na krótsze kawałki. Włóż je do hotelu. Jeśli chcesz, dodaj kawałki grubszych gałęzi z wydrążonymi na końcu otworami.

4 Zrób kilka takich hoteli i rozmieść je w różnych miejscach w ogrodzie – zamocuj je na pergolach i płocie. Osłonięte zakamarki są do tego idealne, ale nie chowaj hotelików za bardzo, bo owady ich nie znajdą.

Sadzając w pojemniku,
najwyższe rośliny umieścić
z tyłu, a niższe z przodu

Donice dla dzikich stworzeń

TEKST HELEN RICHES ZDJĘCIA SARAH CUTTLE

Tego lata przyciągnij pożyteczne zapylacze i naturalne drapieżniki do swojego ogrodu dzięki pojemnikom stworzonym według naszych prostych wskazówek

Latem możesz pomóc wspierać dziką przyrodę w swoim ogrodzie, uprawiając wiele roślin zapewniających obfitość pożywienia, siedlisk i kryjówek. Wielkość twojej działki nie ma znaczenia, ponieważ szereg roślin może rosnąć razem w doniczkach i na rabatach.

Postępuj zgodnie z naszymi prostymi przepisami, a na letnie miesiące przyciągniesz do swojego ogrodu całą masę stworzeń, w tym ćmy, nietoperze, pszczoły, ptaki, motyle, żaby i inne. Nawet ogrodnik nie oprze się urokowi naszych przyjaznych naturze donic!

Po wybraniu roślin i pojemników, ale przed posadzeniem, znajdź najlepsze miejsce, w którym kompozycje będą stały przez całe lato. Takie rośliny jak tytoń ozdobny i mięta, sadzone dla ciem i nietoperzy, wolą rozproszony cień, a idealne dla pszczoł skrotki o prostych i otwartych kwiatkach, najlepiej czują się w pełnym słońcu.

Idealnym rozwiązaniem dla żab będzie zagłębione w ziemi oczko wodne z minipomostem i otoczone dzikimi roślinami. Pamiętaj również, że często możesz ponownie wykorzystać stare doniczki, wymieniając podstawki lub przemalowując je, jeśli jest to konieczne.

Korowód stokrotek

Skrzynia w stylu vintage w wiejskim ogrodzie to doskonały wybór dla tej pięknej mieszanki stokrotek ze słonecznymi, żółtymi środkami. Taka mieszanka przyciągnie pszczoły, ćmy i motyle, i ciebie też. Wszystkie trzy skrotki dobrze radzą sobie od połowy do późnego lata, zapewniając bogate źródło pyłku i nektaru dla żerujących owadów, w odpowiednim momencie ich cyklu życiowego.

Gdy jesienią w doniczkę zrobi się zbyt ciasno, przesadź jeżówki do gruntu lub do nowej donicy. Pamiętaj, żeby zostawić

główki z nasionami dla szczygłów, które będą się nimi delectować zimą.

WYKORZYSTALIŚMY

- 1 Jeżówkę purpurową (*Echinacea purpurea*) 'White Swan' x 1
- 2 Przymiotno sine (*Erigeron glaucus*) 'Sea Breeze' x 3
- 3 Oman wąskolistny (*Inula ensifolia*) x 1
- 4 Drewnianą skrzynię o wymiarach 28 cm x 50 cm x 30 cm, wyłożoną torbą do uprawy warzyw z recyklingu – ze strony www.kingofcrates.co.uk

Odcienie nocy

Wygodne jako podręczny zapas mięty i werbeny cytrynowej do kulinariów, jednocześnie urzekające wieczornym zapachem tytoniu, to małe, pachnące korytko, ustawione na półcienistym parapecie będzie przyciągać ćmy. Te owady są nie tylko ważnymi zapylaczami,

lecz również smaczkową przekąską dla nietoperzy.

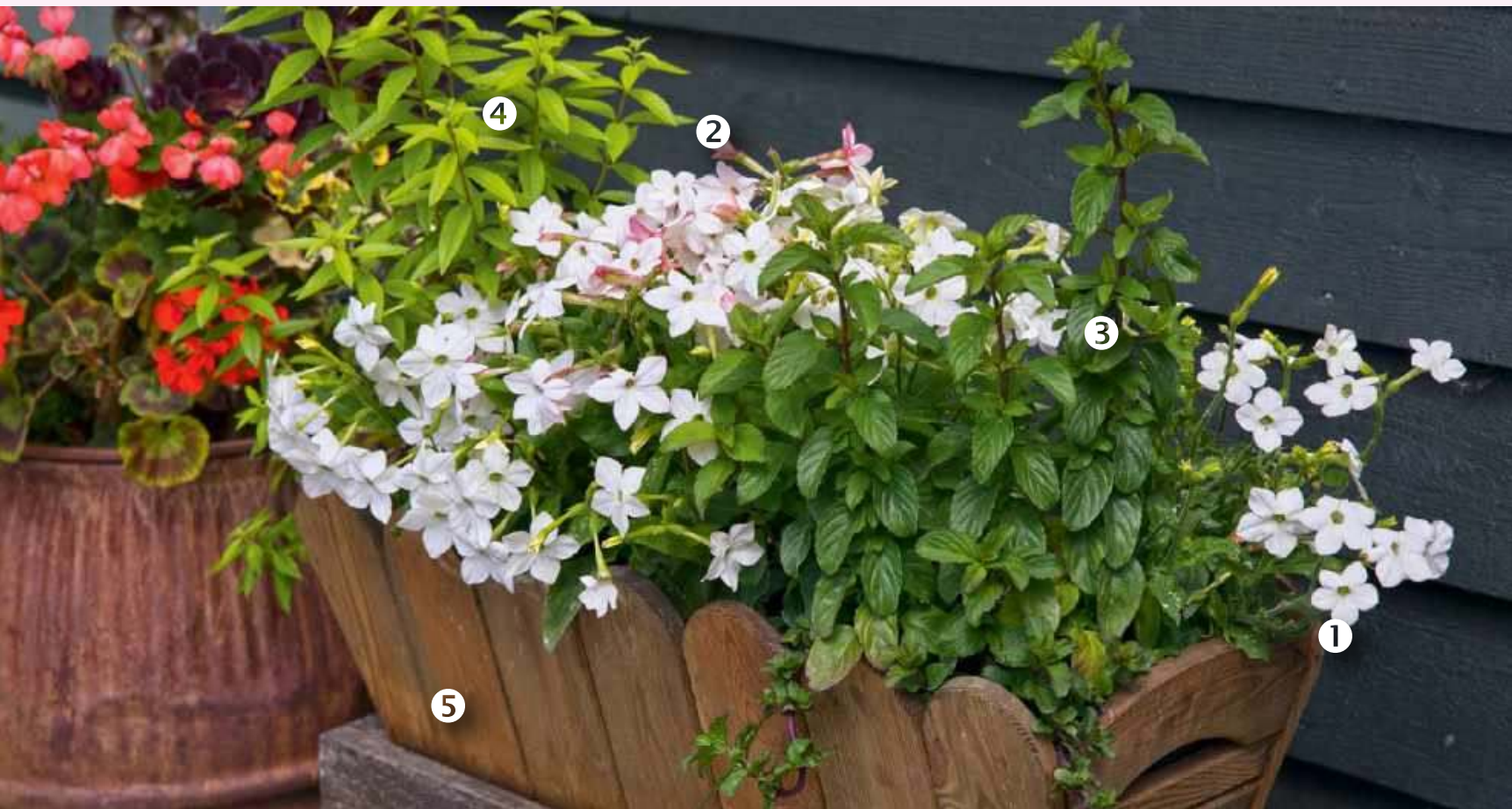
Po jednym sezonie mięta może zdominować pojemnik, więc usuń przekwitnięty tytoń ozdobny, posadź werbenę w słonecznym miejscu w ogrodzie i pozwól, aby mięta się rozrosła.

WYKORZYSTALIŚMY

- ❶ Tytoń Cuba White x 3
- ❷ Tytoń Havana Appleblossom x 1
- ❸ Miętę bazyliową (*Mentha x piperita citrata*) x 1
- ❹ Werbenę cytrynową (*Aloysia citrodora*) x 1
- ❺ Drewniane korytko

(20 cm x 65 cm x 25 cm)

– podobne znajdziesz na www.etsy.co.uk

Jak stworzyć kompozycję dla nocnych owadów

1 Wylóż korytko starym workiem z recyklingu i wytnij w nim kilka otworów drenażowych na dnie. Następnie napełnij je do połowy uniwersalnym beztorfowym podłożem. Możesz dodać trochę nawozu o powolnym uwalnianiu składników.

2 Wyjmij rośliny z doniczek i zacznij układać je w korytku, aby uzyskać przyjemny i zrównoważony efekt. Tytoń umieść z tyłu, tak aby mięta znalazła się zarówno z przodu, jak i po bokach.

3 Poluzuj korzenie przed posadzeniem roślin w ostatecznym miejscu, aby zachęcić je do rozrostu i uniknąć przyrastania do doniczki. Umieść je w korytku i zasyp podłożem, aby wypełnić wszelkie luki. Lekko ugnieć ziemię wokół każdej rośliny.

4 Dobrze podlej i nie dopuszczaj do nadmiernej wyschnięcia. Uszczekuj tytoń, aby pobudzić krzaczasty wzrost i usuwaj przekwitłe kwiaty – jest dość łatwy w utrzymaniu. Pamiętaj o przycięciu werbeny i mięty.

Lądowisko

Zarówno krwawniki, jak i rozchodniki mają płaskie kwiatostany, które są idealnymi lądowiskami dla bzygów i motyli. Złocień maruna również przyciągnie wiele owadów zapylających na tę stylową kompozycję w ładnej donicy.

W maju przytnij rozchodnik, aby uzyskać bardziej krzacasty okaz, a pod koniec sezonu przytnij marunę, żeby się zbyt nie rozsiewała. Gdy rośliny zbyt mocno się rozrosną, podziel je i przesadź do nowych donic lub do gruntu na rabacie.

WYKORZYSTALIŚMY

- ❶ Krwawnik (*Achillea*) 'Desert Eve Red' x 1
- ❷ Krwawnik pospolity (*Achillea millefolium*) 'Summer Fruits Lemon' x 1
- ❸ Rozchodnik karpacki (*Hylotelephium*) 'Herbstfreude' x 1
- ❹ Złocień maruna (*Tanacetum parthenium*) x 1
- ❺ Drewnianą donicę w stylu wersalskim (30 cm x 35 cm x 35 cm) – do nabycia na stronie www.dunelm.co.uk

“Płaskie kwiatostany są idealnym lądowiskiem dla motyli”

Dobre rady na utrzymanie roślin w dobrej kondycji

- ✓ Podlewaj regularnie. Ziemia w pojemnikach szybko wysycha, szczególnie podczas upałów.
- ✓ Usuwanie przekwitniętych kwiatostanów wydłuża okres kwitnienia i poprawia zdrowotność roślin.
- ✓ Pozwól, aby niektóre rośliny wytworzyły nasiona, którymi później będą cieszyć się ptaki.
- ✓ Aby utrzymać czystość wody w oczku, usuń martwe łodygi.
- ✓ Po sezonie lub dwóch posadź w gruncie przerośnięte rośliny.

Czarodziejskie oczko

To miniooczko daje wiele korzyści dzikiej przyrodzie. Jest poidłem dla jeży i innych stworzeń, ale może także przyciągać żaby i małe zwierzęta wodne. Również kwiaty dostarczają nektaru i pyłku ważkom, pszczołom i pozostałym owadom.

Wybraliśmy szeroką, glazurowaną misę, na tyle głęboką, żeby ukryć pod wodą doniczki z roślinami. Najlepiej postawić

ją w lekkim cieniu. Wywłócznik kłosowy (*Myriophyllum spicatum*), roślina dotleniająca, pomoże w utrzymaniu czystości wody. Jeśli oczko zacznie zarastać rdestnicą, usuń ją, okręcając wokół pątyka.

Większość tych roślin jest dość żywotna, lecz w razie potrzeby można je przyciąć. Nie pozwól, aby skrzyp przerósł doniczkę, ponieważ może stać się uciążliwy.

WYKORZYSTALIŚMY

Oczko

- 1 Rozplaw sercowaty (*Pontederia cordata*) x 1
- 2 Wywłócznik kłosowy (*Myriophyllum spicatum*) x 1
- 3 Knieć błotną (*Caltha palustris*) x 1
- 4 Skrzyp zimowy (*Equisetum hyemale*) x 1
- 5 Anemopsis kalifornijski (*Anemopsis californica*) x 1
- 6 Kawalek drewna na rampę

- 7 Starą glinianą misę (25 cm x 50 cm) – ze strony www.baileyengland.co.uk

Przy brzegu

- 8 Krwawnicę pospolitą (*Lythrum salicaria*) x 2
- 9 Pstrolistkę sercowatą (*Houttuynia cordata*) 'Variegata' x 1
- 10 Kosmos krwistoczerwony (*Cosmos atrosanguineus*) x 1

Jak stworzyć miniooczko dla dzikich stworzeń

1 Umieść rozplaw sercowaty w wodzie z tyłu, a inne rośliny wodne z przodu. Rośliny przybrzeżne posadź w gruncie wokół krawędzi oczka, tak aby wysoka, fioletowa krwawnica znajdowała się z tyłu, pozostawiając łatwy dostęp z przodu.

2 Wywłócznik kłosowy nada teksturę, dostarczy tlen do wody i, co najważniejsze, zapewni kryjówkę dla dzikich zwierząt. Po prostu umieść pęczki wywłócznika w wodzie. Nigdy nie pozwalaj, aby wypełnił więcej niż 30% oczka.

3 Rampa zrobiona z kawałka drewna, obciążonego kamieniem, pozwoli małym stworzeniom bezpiecznie wchodzić i wychodzić z wody. Brzegi oczka będą przydatne jako kryjówka przed drapieżnikami.

4 Wykorzystaj zebraną deszczówkę do napełnienia swojego miniooczka i dolewaj wody w czasie upałów. Nie bądź zbyt skrupulatny. Podczas wiosennych porządków zostaw trochę błota na dnie – może stać się schronieniem dla różnych małych stworzeń.

Sadzonki półzdrewniałe i sadzonki z piętką

Nick Bailey uczy, jak uzyskać nowe rośliny, korzystając z dwóch prostych metod

Pobieranie sadzonek półzdrewniałych z krzewów, żywopłotów lub pnączy późnym latem lub wczesną jesienią jest prawdopodobnie najprostszym sposobem rozmnażania roślin. Cały proces jest szybki, łatwy i przeważnie kończy się sukcesem. Pozwala także dużo zaoszczędzić. Wyprodukowanie trzydziestu roślin na żywopłot będzie kosztować grosze, ale zakup trzydziestu roślin może kosztować nawet 1000 złotych!

Wykonanie tej czynności teraz, gdy rośliny są w fazie aktywnego wzrostu, będzie oznaczało, że sadzonki szybko wypuszczą nowe korzenie i pędy jeszcze przed jesienią. W ciągu ostatnich 30 lat uzyskałem w ten prosty sposób tysiące nowych roślin.

ZDJĘCIA: NEIL HERWORTH

Rozmnażanie przez sadzonki półzdrewniałe

Wypróbuj tę prostą metodę na różnego rodzaju pnączach i krzewach, takich jak zimozielona trzmielina. Sadzonki ukorzenia się w niecałe dwa miesiące

1 Pobierz materiał na sadzonki z krzewu, żywopłotu lub pnącza, najlepiej wcześniej rano. Wybierz pęd, który wyrósł w tym roku na zdrowej roślinie. Włóż go do zwilżonej plastikowej torebki, aby ograniczyć utratę wody.

2 Skróć pędy na długość 10-15 cm, ucinając je tuż pod węzłem liściowym. Następnie odetnij liście z dolnych dwóch trzecich pędu, pozostawiając maksymalnie sześć liści na górnej części. W przypadku krzewów o większych liściach, takich jak głógownik, przetnij górne liście na pół, aby sadzonki wolniej wysychały.

3 Przygotuj mieszankę ziemi bez torfu i perlitu lub żwiru ogrodniczego w proporcji 50:50, aby zapewnić utrzymanie odpowiedniej wilgotności oraz dobry drenaż. Weź doniczkę o średnicy 9 lub 12 cm i napełnij ją przygotowanym podłożem. Delikatnie uciśnij, tak aby powierzchnia podłoża znajdowała się około 1 cm poniżej krawędzi doniczki.

4 Ostrożnie wciśnij każdą sadzonkę w podłoże, tak aby tylko połowa jej całkowitej długości znajdowała się nad powierzchnią. Zauważyłem, że rozmieszczanie sadzonek wokół krawędzi doniczki skutkuje najszybszym i najsukcesowniejszym wytwarzaniem korzeni. Rozmieść sadzonki równomiernie, co kilka centymetrów.

5 Pamiętaj o przygotowaniu etykiety, na której wyraźnie zapiszesz nazwę rośliny oraz datę. Większość sadzonek powinna ukorzenie się po około ośmiu tygodniach, więc etykieta przypomni ci, kiedy należy sprawdzić stopień ukorzenia i czy można już przesadzić nowe rośliny.

6 Podlej sadzonki konewką z sitkiem lub postaw doniczkę w kuwecie z wodą. Uzyskasz w ten sposób nie tylko dokładne nawilżenie podłoża, ale także najlepszy możliwy kontakt pędów z podłożem.

Wyszukaj boczny pęd i oderwij go razem z „piętką” – fragmentem starszego pędu

Rozmnażanie przez sadzonki z piętką

Ta prosta metoda doskonale nadaje się do rozmnażania zimozielonych krzewów i roślin iglastych późnym latem

Sadzonki z piętką łatwo uzyskać, podobnie jak sadzonki półzdrewniałe. Nazywa się je sadzonkami z piętką, ponieważ pobiera się je poprzez oderwanie, a nie odcięcie pędu. W ten sposób u podstawy pobranego pędu zostaje „piętka” – fragment starszego pędu z rośliny matecznej.

Oстрым nożem skróć piętkę. Najlepiej, gdyby sadzonki miały około 10 cm długości. Umieść je w doniczce lub kuwecie z podłożem. Kuweta jest dobrym rozwiązaniem, jeśli masz dużo sadzonek, na przykład na nowy żywopłot.

Reszta czynności jest dokładnie taka sama, jak w przypadku sadzonek półzdrewniałych na poprzedniej stronie.

Posadź sadzonki z piętką pionowo lub pod kątem 45°

Dalsza pielęgnacja

Umieść sadzonki w jasnym miejscu i nie pozwól im wyschnąć

Zapewnij sadzonkom wysoką wilgotność i nie dopuść do utraty wody – załóż przezroczystą plastikową torebkę na doniczkę z sadzonkami i zabezpiecz gumką. Sadzonki z roślin o szarych liściach mogą zagnić, dlatego nakryj je pokrywką z przezroczystego plastiku. Wietrz sadzonki dwa razy w tygodniu. Ustaw doniczkę w jasnym miejscu,

z dala od bezpośredniego słońca. Sprawdzaj co kilka dni i wlej doniczkę do kuwety z wodą, gdy podłoże zacznie wysychać. Powinno być wilgotne, ale nie mokre. Wiosną przesadź ukorzenione rośliny. Doniczkę z półzdrewniałymi sadzonkami pobranymi jesienią umieść w podgrzewanej mnożarce, aby przyspieszyć ukorzenianie.

Wypróbuj na tych roślinach

W ten sposób możesz rozmnażać różne rośliny – te nadają się do tego najlepiej

Sadzonki półzdrewniałe można pobierać z różnych roślin ogrodowych, w tym z większości roślin żywopłotowych, wielu pnączy, zimozielonych krzewów i drewniejących ziół. Te, które ukorzeniają się najłatwiej i zapewniają sukces to hebe, kaliny, czosjsje, lawenda, berberys i jaśmin.

Pobierz sadzonki z ulubionych okazów hebe – wybieraj młode, niekwitnące pędy

Po kilku latach uprawy lawenda może się zestarzeć, więc wymień ją na młode rośliny z sadzonek

Kaliny mogą być drogie, ale można je samodzielnie łatwo uzyskać z sadzonek

ZDJEŃCIA: STUDIO BARCELONA / ADOBESTOCK; TORIE CHUGG; NEIL HEPWORTH

CZAS NA PRZYCINANIE

Frances Tophill wyjaśnia, jak przyciąć kordonowe drzewka dla utrzymania kształtu i lepszego owocowania

Dla wielu uczniów i nauczycieli sierpień

kojarzy się z wakacjami, ale w ogrodnictwie jest miesiącem, w którym widać pierwsze oznaki jesieni, a możliwe, że zauważysz też pierwsze sygnały spadku formy u roślin, jeśli nie zaczniesz działać. Nie oznacza to jednak, że rośliny najlepsze mają już za sobą.

Kwiaty późnego lata zaczynają teraz swój najlepszy okres i można tak o nie zadbać, żeby cieszyły aż do jesieni. Tradycyjnie sierpień jest miesiącem, w którym przeprowadza się cięcie zimozielonych krzewów, żywopłotów i topiarów. To dlatego, że ta pora roku wciąż umożliwia im odpowiednią regenerację przed nadejściem znacznie chłodniejszych miesięcy. Jest to także czas intensywnego letniego cięcia jabłoni i innych drzew owocowych, które nie zostały jeszcze przycięte. Dobrym pomysłem jest również przycięcie wcześniej kwitnących bylin zielnych, na przykład maków wschodnich. Skutek będzie podwójny. Po pierwsze, rabaty zostaną uporządkowane, dzięki czemu wszystko będzie wyglądało świeżo i zrobisz więcej miejsca późniejszym roślinom, takim jak trawy i byliny krótkiego dnia. Po drugie, dasz tym roślinom trochę czasu na wytworzenie nowych, świeżych liści przed końcem lata.

Przytnij teraz pędy boczne kordonowych drzewek owocowych, takich jak brzoskwinie, aby zmniejszyć ich korony

Letnie cięcie drzew szpalerowych

Przycięcie latem nowych pędów kordonowych drzew owocowych zapewni dostęp większej ilości światła słonecznego do dojrzewających owoców. Przełoży się to również na lepsze owocowanie w następnym roku. Jeśli teraz podejmiesz się tego zadania, roślina będzie wyglądać schludnie i utrzyma ładny kształt.

Przytnij teraz te rośliny

W tym miesiącu niektóre części ogrodu zaczynają zwalniać, więc poza palikowaniem i zbiorami powinieneś mieć trochę czasu na cięcie.

CIS (TAXUS BACCATA) Niezależnie od tego, czy masz cisowe topiary, czy żywopłoty, przytnij je teraz, aby utrzymać ich kształt.

TYMIANEK Ta zimozielona roślina jest podatna na uszkodzenia w czasie mroźnych i mokrych zim, więc możesz ją teraz uporządkować, stosując silne cięcie przy minimalnym ryzyku.

ŻARNOWIEC KWITNĄCY LATEM Przytnij po zakończeniu kwitnienia, aby ładnie wyglądał i obficie zakwitł w przyszłym roku.

DUŻE DRZEWIA Jeszcze przed jesiennymi burzami poproś specjalistę o radę i usunięcie gałęzi, które mogą zostać uszkodzone przez wiatr.

Tych roślin nie przycinaj

Pigwowce powinno się ciąć tylko późną wiosną, po zakończeniu kwitnienia

✗ **FORSYCJA** Straci pąki kwiatowe na następną wiosnę, jeśli zostanie przycięta o tej porze roku. Tnij ją od razu po kwitnieniu.

✗ **PIGWOWIEC** To samo dotyczy pigwowca, ale w jego przypadku przez późne cięcie stracisz i kwiaty, i owoce.

✗ **BLUSZCZ (STARSZE KWITNĄCE OKAZY)** Przycięcie bluszczu w sierpniu pozbawi go kwiatów, które wkrótce się otworzą i dadzą zapylaczom cenny nektar. Zostaw go na razie w spokoju.

✗ **GŁÓG** Ma jadalne jagody – dobre dla nas i ptaków, takich jak żiębzy, drożdżiki i kwiczoły, więc nie tnij go wcale lub przytnij trochę w tym roku i resztę w przyszłym.

Cięcie kordonowych jabłoni

Uprawa jabłoni może być skomplikowana. Może być też niezwykle prosta – jeśli wykorzystujesz jabłka tylko na cydr lub sok, możesz je strząsnąć z gałęzi, a same drzewka nie wymagają wiele cięcia. Jednak jeśli masz ograniczoną przestrzeń lub chcesz jeść i przechowywać jabłka, musisz starannie

ciąć drzewa. Letnie cięcie zmniejsza wigor i spowalnia wzrost. O tej porze roku możesz zobaczyć, gdzie zawiązują się jabłka, więc będziesz wiedzieć, które gałęzie zostawić bez cięcia. Kordon ma pojedynczy pień i zapewnia maksymalną produktywność na minimalnej przestrzeni.

Przerzedź nadmiar owoców, aby roślina nie była nadmiernie obciążona

Krok po kroku

1 POSZUKAJ nowych, silnych pędów o długości ponad 20 cm, które wyrastają z wcześniej przyciętych pędów bocznych lub krótkopędów. Rosną szybko i mają dużo liści.

2 SKRÓĆ te długie pędy ostrym, czystym sekactorem, do jednego lub dwóch pąków u nasady. Najlepiej ciąć pod kątem i tuż nad węzłem liściowym.

3 NIE TNIJ pędów krótszych niż 20 cm, które mogą mieć na końcach pąki kwiatowe. Światło powinno teraz docierać do wszystkich rozwijających się owoców.

Dobra rada

Na tym etapie bardzo łatwo da się wykryć szkodniki i choroby oraz zastosować środki zaradcze. Jabłonie są podatne na owocówkę jabłkóweczkę i rośliniarki. Larwy obu gatunków zjadają miąższ owoców, co czasami trudno dostrzec, dopóki nie zaczniesz jeść jabłka, i może powodować gnicie owoców na gałęziach. Usuń zepsute jabłka, które gniją z powodu żerowania larw. Możesz także przerzedzić owoce, które nie opadły w czerwcu, aby pozostałe lepiej dojrzały.

Usuń owoce i liście uszkodzone przez szkodniki

W ten sposób przytnij także...

Każde drzewo owocowe można przycinać w ten sposób, aby zmaksymalizować produkcję owoców na małej przestrzeni.

- Grusze – zastosuj bardzo podobną metodę i najlepiej przycinaj je w lipcu.
- Wiśnie i śliwy – można również przycinać w ten sposób, ale może już to zrobiłeś, ponieważ najlepiej zrobić to nieco wcześniej. Jeśli formowane drzewa nie będą przycinane przez kilka lat, zaczną się mocno zagęszczać i będziesz mieć więcej pędów do wycięcia.

Cięcie kordonowych jabłoni

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Cięcie												
Owocowanie												

ZDJEŃCA: SARAH CUTTLE

Plan prac na cały miesiąc

ZRÓB TO TERAZ

50 zadań do zrobienia w tym miesiącu od zespołu Gardeners' World

105
Porządkowanie
kompozycji
w donicach

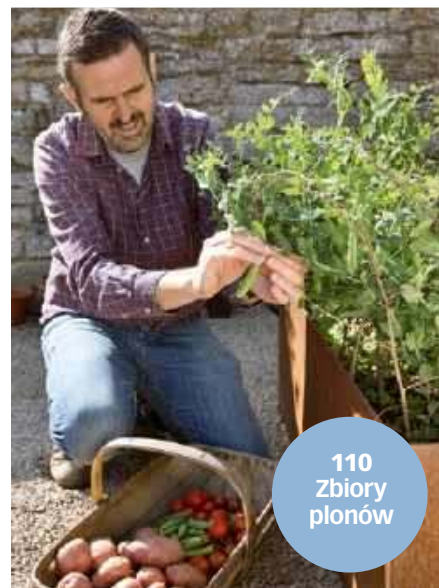
114
Wysadzanie
sadzzonek
buraka
liściowego
do gruntu

102
Przycinanie
zimozielonego
żywopłotu

108
Rozmnażanie
skrzydło-
kwiatu

110
Zbiory
plonów

ZDJEŃCIA: SARAH CUTLER; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

PLUS Pielęgnacja roślin wodnych ■ Rozmnażanie rojnika ■ Przerywanie cebuli ■ Sadzenie późnych ziemniaków ■ Zbiór nasion

KROK PO KROKU

Nadaj kształt zimozielonym żywopłotom

Po zakończeniu sezonu lęgowego przytnij zimozielone żywopłoty, aby utrzymać je w dobrej kondycji. Zimozielone rośliny są popularnym schronieniem wielu ptaków śpiewających, dlatego zanim zaczniesz przycinanie, sprawdź, czy żadne ptaki już w nim nie gniazdują. Na koniec wyrwij chwasty rosnące wzdłuż podstawy żywopłotu.

1 UMIEŚĆ wysokie tyczki wzdłuż żywopłotu. Przywiąż do nich sznurek, za pomocą którego ustalisz wysokość cięcia. Przytnij boki w taki sposób, żeby zwężały się ku górze.

2 TRZYMAJ nożyce płasko, aby równo przyciąć na górze. Cofaj się wzdłuż żywopłotu i poobcinaj wystające gałęzie.

3 USUŃ z żywopłotu przycięte łodygi. Zbierz je na plandekę i zanieś na kompostownik.

Monty używa płynnego nawozu z wodorostów, który zapewnia egzotycznym roślinom doniczkowym składniki odżywcze

Nawież egzotyczne rośliny w pojemnikach

Nawież egzotyczne rośliny w doniczkach, aby dodać im energii i utrzymać w doskonałej formie. Szybko rosnące rośliny, takie jak wianecznik (*Hedychium*), rącznik (*Ricinus*) i drzewo papierowe (*Tetrapanax*), wchłonęły już wszystkie składniki odżywcze zawarte w podłożu, co oznacza, że ich odżywienie zależy od Ciebie.

Żeby zachować nawyk dokarmiania przez resztę sezonu wegetacyjnego, za każdym razem, gdy

podlewasz rośliny, dodawaj do konewki płynny nawóz (połowę dawki). Do rośliny kwitnących użyj nawozu o wysokiej zawartości potasu, takiego jak np. do pomidorów, a do roślin liściastych – uniwersalnego.

Nie zapomnij

- Podleewaj i ściółkuj rośliny na stanowiskach przy południowych ścianach – ich korzenie będą wysychać szybciej, niż rośliny uprawiane na otwartej przestrzeni
- Przygotuj glebę pod wysiew nasion trawy lub ułóżnie darni poprzez odchwasczenie i wyrównanie podłoża
- Zastosuj ochronę biologiczną, aby uporać się z opuchlakiem truskawkowcem, jeśli zauważysz ślady wygrzyżeń na krawędziach liści roślin

Uważaj na powój

Sprawdź, czy na brzegach rabat nie rośnie powój, ponieważ pozostawiony bez kontroli może zagłuszyć inne gatunki. Ta pnąca się roślina często wynurza się z ziemi w pobliżu krzewów i bylin, dlatego jest zauważana dopiero wtedy, gdy pojawi się na szczycie innej rośliny. Przytrzymaj pędy przy ziemi i wyciągnij je. Korzenie będą wytwarzać więcej pędów, lecz regularnie wyrwij je na poziomie gruntu, aby usunąć roślinę.

TEKST: ROSIE YEOMANS
ZDJEĆIA: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM

KROK PO KROKU Obsadź wiszący kosz do cienia

1

2

3

4

Wypełnij wiszący kosz roślinami kochającymi cień, takimi jak paprocie, bluszcz i hosty – a także odmianami z wariegacją dla uzyskania koloru – żeby rozjaśnić ponure miejsce. Powieś kosz na niższych konarach drzew lub na wsporniku tak, aby przez większość dnia był w cieniu, ale łatwo dostępny do podlewania.

1 WYBIERZ wyścielony folią wiszący kosz. Wymieszaj trzy miarki beztorfowego podłoża uniwersalnego z jedną miarką perlitu lub gysu. To poprawi drenaż i sprawi, że kosz będzie wystarczająco lekki, aby można go było zawiesić. Częściowo wypełnij kosz ziemią.

2 NAMOCZ korzenie roślin przed wyjęciem ich z doniczek. Poluzuj korzenie u podstawy, a następnie umieść rośliny w koszu. Przesuwaj je, aby uzyskać jak najładniejszą kompozycję, zapewniając jednocześnie wszystkim roślinom przestrzeń do wzrostu.

3 UZUPEŁNIJ wolne miejsca dodatkowymi roślinami przy brzegach kosza i pomiędzy głównymi roślinami – można je ciasno włożyć pomiędzy bryły korzeniowe. Wypełnij wszystkie szczeliny większą ilością podłoża, aż powierzchnia będzie równa, tuż pod krawędzią kosza.

4 GDY UZYSKASZ zadowalający efekt, postaw kosz na pustym garnku, aby go podeprzeć, a następnie dobrze go namocz, używając konewki z sitkiem. Upewnij się, że podłoże jest nasiąknięte aż do samego dna, a następnie zawieś kosz w wybranym miejscu.

Nawadniaj topiary

Regularnie nawadniaj topiary, szczególnie te w doniczkach. Będą tego potrzebować, nawet jeśli padało, ponieważ deszcz często tylko zwilża liście i nie dociera do korzeni.

Rośliny zimozielone są wytrzymałe i niezawodne, ale powoli wykazują objawy stresu. Gubią liście i przypalają się, gdy korzenie są zbyt suche. Nawodnij korzenie, wolno podlewając donicę od góry. Podleń trochę, poczekaj aż woda wsiąknie, a następnie powtórz czynność, tak aby woda nie spływała po bokach donicy tylko bezpośrednio wnikała w ziemię.

ODWIEDŹ

www.GardenersWorld.com/summer-watering po więcej informacji na temat podlewania latem

Użyj konewki, aby upewnić się, że woda dotrze do korzeni

SZYBKIE ROZWIĄZANIA

Sposobem na zwalczanie ślimaków bez użycia środków chemicznych jest zastawianie pułapek, aby je zwabić w miejsce z dala od wrażliwych roślin. Umieść stare cegły, gruz lub kawałki drewna w osłoniętym miejscu. Pomrowy i ślimaki będą się pod nimi ukrywać, aby schować się przed słońcem. Sprawdzaj te miejsca i pozbydź się tych, które znajdziesz.

Powstrzymaj budlę przed wysiewem

Odetnij stare kwiatostany budlei, aby zapobiec rozsiewaniu się rośliny po całym ogrodzie. Przytnij pęd z kwiatostanem aż do pary liści, a wkrótce uzyskasz zdrowy, niekwitający odrost, który przetrwa zimę i będzie można go skrócić wiosną.

Zbierz wszystkie roślinne resztki i przekompostuj je, jeśli kompostownik jest wystarczająco gorący, aby zabić nasiona, albo umieść je w koszu na odpady zielone. Wybieraj odmiany o sterylnych kwiatach, takie jak 'Unique', żeby uniknąć niechcianych sadzonek.

Przytnij kwitnące łodygi aż do pary zdrowych liści

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/august po więcej prac do wykonania w tym miesiącu w ogrodzie

Nożyce do trawy z krótką rączką pomagają dotrzeć do trudno dostępnych miejsc, np. pod krzewami

Uporządkuj brzegi trawnika

Przytnij krawędzie trawnika, aby zapobiec wdzieraniu się kłacz traw. Przejdź się wzdłuż krawędzi i za pomocą nożyc ręcznych lub mechanicznych (elektrycznych lub akumulatorowych) starannie przytnij trawę.

Użyj szpadla lub krawędziarki, żeby prostopadłe do brzegów trawnika równo, pionowo odciąć krawędź, lekko podnosząc ziemię i korzenie chwastów, oddzielając je od brzegu. Taki zabieg

stworzy wyraźną i czystą linię oraz odstęp między trawą a roślinami, co pomoże dłużej utrzymać uporządkowany trawnik. Usuń kłacz i korzenie trawy i wrzuć je do kompostownika.

Pobrane teraz sadzonki zdążą wytworzyć zdrowy system korzeniowy, aby przetrwać zimę w zimnym pomieszczeniu

Pobierz sadzonki zielne

Niektóre szalwie i pensjemonie nie przeżywają zimy, więc należy pobrać sadzonki zielne, aby zapewnić sobie partię roślin na przyszły rok. Zabranie teraz sadzonek gwarantuje, że ładnie się ukorzenia i przetrwają chłody; trzeba jednak zapewnić im odpowiednie warunki w inspekcji. Ponownie wysadzimy je do gruntu, gdy miną przymrozki. Sadzonki

o długości około 5 cm należy pobrać z miękkich pędów bez kwiatów, obcinając je tuż pod węzłem łodygowym i usuwając dolne liście. Umieść po jednej sadzonce w każdym rogu kwadratowego naczynia z podłożem do sadzonek. Podleń, a następnie przykryj przezroczystą torbą, aby utrzymać wilgoć do czasu, gdy się ukorzenia.

Nie zapomnij

- ❑ Podleń drzewa owocowe, szczególnie te rosnące w suchej glebie w pobliżu ścian
- ❑ Chroni winogrona przed osami, osłaniając owoce siatką lub wieszając w pobliżu fałszywe gniazdo os
- ❑ Wstrząsaj wiechami kukurydzy cukrowej, aby zapewnić równomierne zapylenie i rozłożenie ziaren wzdłuż kolb
- ❑ Osłoń jarmuż i bruksejkę już teraz, żeby zapobiec uszkodzeniom wyrządzonym przez wiatr w nadchodzących tygodniach

ZDJEŃCIA: SARAH CUTLER, TIM SANDALL

Letnie porządki wśród róż

Usuń resztki płatków i owoce róż po zakończeniu kwitnienia. Za pomocą sekatora lub nożyc obetnij słabe łodygi kwiatowe i nadaj kształt roślinie, odcinając stare pędy, które wystają poza krzew. Przytnij te niesforne pędy poniżej pozostałych, aby odrost ponownie nie zepsuł kształtu.

Zgrab i zbierz wszystkie śmieci do taczki lub pojemnika. Jeśli problemem są choroby grzybowe, takie jak czarna plamistość. Zmniejsz jej rozprzestrzenianie się wyrzucając resztki roślinne do ogrodowego kosza na śmieci, a nie na kompostownik.

Przytnij całe łodygi kwiatowe, żeby pobudzić krzew do silnego wzrostu

Nie zapomnij

- Wysiej odporne rośliny jednoroczne, takie jak nagietek, chaber i ostróżka, żeby w przyszłym roku cieszyć się atrakcyjnymi kwiatami
- Obetnij przekwitłe kwiatostany lawendy. Aby skrócić roślinę, przytnij nowe przyrosty. Nie odcinaj zdrewniałych łodyg.
- Usuń i uważaj na chwasty chowające się pośród wysokich bylin i krzewów
- Przycinaj pnące róże, które zakończyły kwitnienie i podwiąż młode pędy, które zakwitną w przyszłym roku

Skorki lubią ciemne, przytulne wnętrza doniczek pełnych słomy

Ochroń dalie przed skorkami

Wylap skorki, żeby nie zdziętkowały kwiatów dali. Weź małą doniczkę i napełnij ją słomą. Rozdrobniony papier lub zwinięta tekturna falista również się przydadzą. Umieść doniczkę do góry dnem na tyczce na wysokości kwiatów.

Skorki żerujące nocą z radością przyjmą takie gniazdo, aby schronić się w nim w ciągu dnia, więc sprawdź rano i wytrząśnij skorki, przenosząc je w miejsce, w którym wyrządzą mniejsze szkody.

ODWIEDŹ stronę www.GardenersWorld.com/pruning, po więcej informacji na temat wykonywania właściwego cięcia

Popraw wygląd donic, usuwając wszystkie zwiędnięte, zeschnięte czy uszkodzone części roślin

Oczyść rośliny w pojemnikach

Wycinaj uszkodzone liście roślin w pojemnikach, aby nie zepsuły całej kompozycji. Miękkie liście, zniszczone przez wiatr i burzę, nie odrosną, więc najlepiej od razu

je usunąć, aby pobudzić roślinę do zdrowszego rozwoju.

W tym miesiącu rośliny w pojemnikach mogą być bardzo rozrośnięte, więc usunięcie

liści poprawi cyrkulację powietrza. Wszelkie luki powstałe w kompozycjach zostaną wkrótce wypełnione otaczającymi je roślinami

TEKST: ROSIE YEOMANS. ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; SARAH CUTTLE; NEIL HEPWORTH; JASON INGRAM; TIM SANDALL

KROK PO KROKU

Posadź w donicach młode naparstnice

Upewnij się, że sadzonki naparstnicy wysiane wcześniej w tym roku są przygotowane do jesiennej sadzenia. Przesadź je teraz do doniczek i postaw w zacisznym miejscu, żeby mogły się rozrosnąć. Szybko ukorzenia się w doniczkach.

1 WYJMIJ sadzonki z doniczki, żeby sprawdzić, czy korzenie są wystarczająco mocne, aby można je było posadzić w większym pojemniku. Korzenie powinny być w pełni widoczne po bokach bryły korzeniowej.

2 ROZDZIEL młode rośliny od siebie, trzymając je podczas podziału za korzenie. Uważaj, aby nie stracić przy tym zbyt dużej ilości ziemi.

3 UMIEŚĆ każdą nową roślinę na środku małej doniczki i wypełnij uniwersalnym podłożem bez torfu. Docisnij delikatnie sadzonkę, a na koniec dobrze podlej wodą.

Przed zbiorom poczekaj, aż nasiona kwiatów przeschną i dojrzeją, w przeciwnym razie nie wykiełkują pomyślnie

Kontynuuj zbiór nasion z kwiatów

Przedłuż życie kwiatowych grządek, zbierając darmowe nasiona z bylin i roślin jednorocznych, które zakwitły.

Wybierz suchy dzień i zbierz nasiona do papierowej torby. Sprawdź, czy są dojrzałe. Powinny być łatwe do usunięcia z łodyg lub łusek. Rośliny baldaszkowate, takie

jak orlaja, koper włoski, aminek i jarzmianka, idealnie nadają się teraz do zbioru nasion.

Być może będą wymagały dłuższego suszenia, w takim przypadku umieść je na papierze na nasłonecznionym parapecie. Po wysuszeniu wybierz nasiona i przechowuj w opisanych koper-

tach. Będą gotowe do jesiennej lub wiosennej siewu.

ODWIEDŹ stronę www.GardenersWorld.com/sowing po więcej informacji na temat uprawy roślin z nasion

DOBRA RADA

Nadszedł dobry czas na ścięcie i wieszanie kwiatów do suszenia, żeby nie uszkodziła ich jesienna aura. Przegorzan, krwawnik, szalwica muszkatałowa i tyszczyca tworzą piękne bukiety suszonych kwiatów. Zetnij kilka łodyg kwiatowych, przytnij dolne liście, a potem powieś do góry nogami w suchym i przewiewnym pomieszczeniu.

Usuń przekwitnięte floksy

Nadal ścinaj stare kwiatostany floksów, żeby pobudzić do dalszego kwitnienia w tym roku. Floksy łatwo kwitnie, więc naprawdę warto zadbać o utrzymanie tej rośliny w dobrej kondycji, ale należy to zrobić od razu, więc zetnij stare kwiaty, gdy tylko stracą żywotność.

Odetnij wszystkie wiotkie, słabe łodygi i po prostu usuń stare kwiaty, żeby wzmocnić silniejsze i sztywniejsze pionowe łodygi, które jeszcze urosną i będą kwitły aż do jesieni.

Sprawdź, czy wszystkie podpory roślin są mocno osadzone, żeby łodygi kwiatowe nie przewracały się podczas mokrej i wietrznej pogody.

Często usuwaj wyblakłe, wyschnięte kwiaty, żeby zapewnić ciągłość kwitnienia

Stwórz małą, kamienistą, łagodnie opadającą ku wodzie plażę, która umożliwi stworzeniom swobodny dostęp do wody

Zadbaj o rośliny wodne

Przeprowadź zabiegi pielęgnacyjne w oczku wodnym, aby stworzyć jak najlepsze warunki dla rozwoju roślin wodnych oraz wszystkich dzikich stworzeń, które przyciągają. Warto poczekać z tym do tego miesiąca – dzięki temu nie zakłócisz wiosennych godów.

Do stworzenia różnorodnych miejsc lęgowych dla owadów i płazów będziesz potrzebować podwodnych roślin natleniających, roślin o pływających liściach oraz tych przybrzeżnych, umieszczonych tuż przy brzegu na płytko zanurzonych półkach; niektóre stworzenia potrzebują otwartej wody oraz wolnej przestrzeni na dnie oczka. Rośliny wodne o dużej sile wzrostu z chęcią pobiorą składniki odżywcze znajdujące się w wodzie, dzięki czemu nie rozwiną się w niej glony, które w przeciwnym razie mogłyby zakwitnąć i zmienić jej barwę na zieloną – dzieje się tak, gdy w oczku zbierze się zbyt dużo składników pokarmowych.

Podwodne rośliny natleniające szybko się rozprzestrzeniają, dlatego wystarczy posadzić jedną małą sadzonkę na metr kwadratowy powierzchni wody. Będą wymagały regularnego przeredzania. Rośliny o pływających liściach powinny pokryć około 30-50 procent powierzchni wody, aby zapewnić właściwą równowagę między cieniem a otwartą wodą. Wybierz też miejsce nad wodą, w którym pozostawisz małą, płytką plażę bez roślin.

KROK PO KROKU Pielęgnacja roślin wodnych

1 SPRAWDŹ, czy pod wodą nie ma martwych, gnijących liści – jeśli je znajdziesz, usuń je. Podążaj za prowadzącymi od nich pędami i przytnij je możliwie jak najbliżej korony rośliny.

2 PRZYTNIJ rośliny pływające u nasady korony, używając do tego ostrych nożyczek. Utnij obumarłe kwiaty z roślin przybrzeżnych, aby ponownie zakwitły.

3 PRZEREDŹ rośliny o dużej sile wzrostu, aby nie zarosły całego oczka. Wyrwij je garściami, aż zapewnisz miejsce do rozwoju innych gatunków.

4 NAMOCZ trochę gliniastej ziemi w dłoni i wciśnij w nią granulowany nawóz o spowolnionym działaniu. Ulepij z niej kulkę, po czym wciśnij ją do kosza z rośliną wodną, aby ją dokarmić.

KROK PO KROKU

Rozmnoż
skrzydłokwiaty

Podział kęp skrzydłokwiatów pozwoli ci utrzymać te pożyteczne rośliny doniczkowe w szczytowej kondycji oraz powiększyć ich kolekcję. Jeśli posiadasz egzemplarz, który szybko usycha i wygląda, jakby miał w doniczce ściśnięte korzenie, podział kępy sprawi, że będzie miał więcej miejsca do wzrostu, a ty nie będziesz musiał przejmować się zestresowaną rośliną.

1 WYJMIJ skrzydłokwiat z doniczki, kiedy korzenie zaczną wyraść przez otwory w dnie. Rozluźnij korzenie i podłoże, aby rozplątać bryłę korzeniową.

2 ROZDZIEL roślinę na części. W twojej doniczce może znajdować się kilka mniejszych roślin, lecz jeśli masz tylko jedną, delikatnie ją podziel, tak by każda z nowych sadzonek miała korzenie.

3 NAPEŁNIJ nowe doniczki uniwersalnym podłożem do roślin doniczkowych i umieść w każdej po jednej sadzonce. Dodaj trochę więcej podłoża, dobrze dociśnij i obficie podlej.

Zraszanie roślin powinno być zabiegiem uzupełniającym, a nie zastępującym podlewanie

Nawadniaj oplątwy

Regularnie zraszaj swoje oplątwy wodą z butelki ze spryskiwaczem, aby były odpowiednio nawodnione pomiędzy kąpielami. Jeśli rośliny znajdują się w łazience, gdzie często korzystasz z prysznica, powinny mieć już zapewnione odpowiednie nawilżenie bez konieczności dodatkowego zraszania.

Zraszaj liście, kiedy wyglądają na suche, wykorzystując do tego deszczówkę lub wodę destylowaną, jeśli to możliwe. Upewnij się, że rośliny stoją w miejscu, które jest jasne, ale osłonięte przed bezpośrednim słońcem, na przykład na parapecie.

ODWIEDŹ

stronę www.GardenersWorld.com/house-plants po więcej porad dotyczących roślin doniczkowych

Podlej rośliny
bromeliowate

Kontynuuj uzupełnianie wody w doniczkach z bromeliowatymi, aby utrzymać ich piękny i zdrowy wygląd. Rośliny tego gatunku mają tendencję do zasychania, zwłaszcza te uprawiane w pomieszczeniach – sytuację dodatkowo może pogorszyć obecność klimatyzacji w pokoju – dlatego trzymaj je z dala od kaloryferów i grzejników.

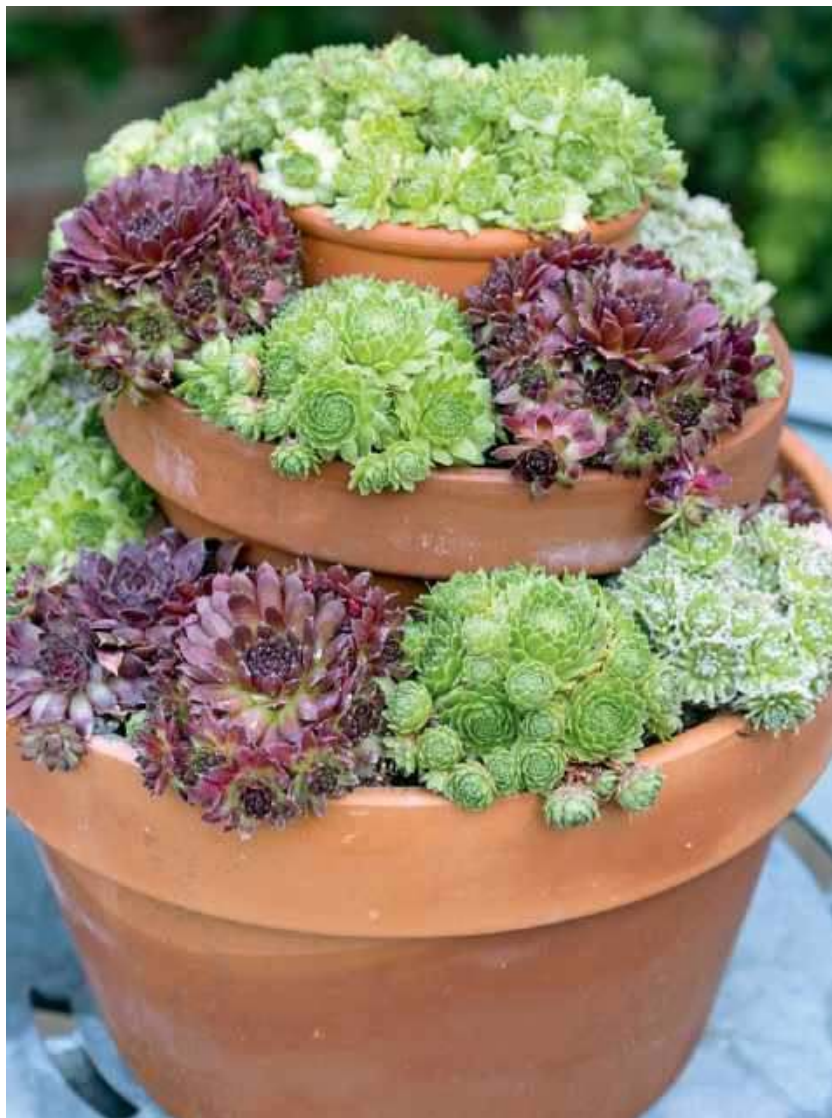
W przypadku bromeliowatych czerpiących wodę z umieszczonej pośrodku rozety liści należy ją opróżnić, a następnie ponownie napełnić – najlepiej wodą przegotowaną, która wystygła do temperatury pokojowej – dzięki temu nie dopuścisz do zepsucia wody. Natomiast u bromeliowatych bez rozet utrzymuj podłoże stale lekko wilgotne, lecz nie mokre.

Niektóre bromeliowate czerpią wodę, która zebrała się w rozecie pośrodku rośliny

Nie zapomnij

- ❑ Zanim wyjedziesz na urlop, porządnie podlej rośliny doniczkowe i przenieś je w chłodniejsze miejsce, aby na dłuższą zachowały wilgoć
- ❑ Przykryj odkryte podłoże ściółką dekoracyjną, aby zapewnić korzeniom chłód
- ❑ Co dwa tygodnie, w trakcie podlewania, podaj roślinom liściastym uniwersalny nawóz w płynie

Rozmnażanie rojników w celu stworzenia kreatywnych dekoracji w donicach jest tanie i proste

Podziel rozety rojników

Rozmnoż rojniki (*Sempervivum*) poprzez podział rozet. To prosty sposób na pozyskanie zapasu nowych roślin, które można wykorzystać jako element kompozycji z mieszanych kwiatów. Po kwitnieniu rozety zamierają, dlatego tak ważny jest ich regularny podział. Młode rozety rozrosną się i wkrótce kilka z nich wypełni doniczkę.

Rojniki są idealne do uprawy w pojemnikach lub w ubogiej, przepuszczalnej ziemi, a także w ogrodach skalnych. Lubią mocne słońce i są całkowicie mrozoodporne pod warunkiem, że ich nie przelejesz. Występują w wielu kolorach i formach, co umożliwia stworzenie wielobarwnego dywanu o zróżnicowanej strukturze lub robiących wrażenie, dekoracyjnych aranżacji w pojemnikach.

Czas kwitnienia zależy od odmiany oraz wieku rozety. Chcąc szybko uporządkować roślinę zmarłą po kwitnieniu, usuwamy z niej martwe liście, po czym w puste miejsce sadzimy młodą rozetę. Jeśli chcesz kupić nowe rośliny wybierz te, które mają więcej niż jedną rozetę – dzięki temu będziesz mieć pewność, że masz zapasowy egzemplarz na wypadek, gdyby któraś z nich od razu przeszła w kwitnienie.

KROK PO KROKU Podziel i rozsądź rojniki

1 OPUKAJ pojemnik, aby wyjąć z niego roślinę. Podziel ją, delikatnie rozdzielając korzenie i odrywając po jednej sadzonce naraz. Podczas odrywania przytrzymaj resztę korzeni dłońią, aby podczas rozdzielania ich nie uszkodzić.

2 ZERKNIJ pod główną rozetę liści i sprawdź, czy żadne z nich nie są uszkodzone lub obumarłe. Uszczyknij palcami te, które są suche i brązowe, a nożyczkami przytnij długie, postrzępione korzenie na długość 4 cm.

3 NAPEŁNIJ doniczkę piaszczystym, przepuszczalnym podłożem i dobrze je dociśnij. Z pomocą sadzaka lub ołówka zrób w nim otwór, po czym umieść w nim korzenie. Dociśnij sadzonkę, tak by podstawa rozety znajdowała się tuż nad powierzchnią.

4 PODLEJ delikatnie każdą nową roślinę, używając konewki z drobnym sitkiem. Tym razem podlej obficie, potem wystarczy robić to tylko od czasu do czasu. Umieść doniczki na jasnym, słonecznym stanowisku, gdzie nie zostaną zalane, kiedy spadnie deszcz.

KROK PO KROKU

Zasadź w workach późne ziemniaki

Zasadź w workach w szklarni kilka młodych ziemniaków, takich jak 'Charlotte' lub 'Nicola', aby otrzymać wyjątkowe, bożonarodzeniowe zbiory.

Nie są one mrozoodporne, dlatego uprawiaj je w szklarni. W miarę wzrostu pędów dosypuj podłoża i regularnie je podlewaj.

1 NAPEŁNIJ do 1/3 wysokości 40-litrowy worek beztorfowym podłożem do warzyw wymieszanym z iłem oraz odrobiną nawozu do ziemniaków.

2 UMIEŚĆ na powierzchni trzy lub cztery sadzeniaki. Jeśli je podkiewkował, umieść je kielkami

3 ZAKRYJ bulwy 10-centymetrową warstwą podłoża. Wyrównaj i dociśnij, a następnie podlej, aby pobudzić wzrost kielków. Upewnij się, że mają dostęp do światła.

Im lepszy przepływ powietrza, tym szalotki szybciej wyschną

Wysusz szalotki

Przygotuj kawałek siatki na ławce ze sztachtami lub wykorzystaj skrzynię siatkową, na których będziesz mógł rozłożyć szalotki do wyschnięcia, przygotowując je w ten sposób do przechowywania. Dobry przepływ powietrza jest potrzebny do tego, by zewnętrzne, cienkie jak papier łuski były na tyle suche, że ochronią znajdującą się w środku cebulę przed gniciem.

Suszenie na ławce w szklarni zajmie dwa tygodnie – po tym czasie możesz odciąć korzenie i suche liście. Tak przygotowane bulwy przechowuj w worku raszlowym, w chłodnym, ciemnym i przewiewnym miejscu.

ODWIEDŹ stronę www.GardenersWorld.com/shallots po porady dotyczące przyszłorocznych zbiorów

DOBRA RADA

Rozmnoż rozmaryn poprzez sadzonki wierzchołkowe lub z pędów bocznych z tzw. piętą. Materiał pobierz wcześnie rano. Oderwij 10-centymetrowe kawałki pędów tak, by pozostały na nich piętki lub utnij je ostrym, czystym nożem. Usuń dolne liście, odsłaniając 6-centymetrowy kawałek łodygi. Wsadź sadzonki do doniczek z gruboziarnistym podłożem, podlej i umieść na blacie w szklarni.

Nie zapomnij

- ❑ Zaczynj podlewać posadzone w doniczkach bulwy cyklamenów, aby pobudzić je do wypuszczania nowych listków
- ❑ Zraszaj pobrane sadzonki, aby nie dopuścić do ich usychania
- ❑ Zaczynj sadzić przygotowane cebulki hiacyntów, aby zdążyły zakwitnąć jesienią
- ❑ Zbieraj bakłażany, papryczki chili, papryki i melony
- ❑ Pobierz sadzonki roślin rabatowych, by móc je posadzić w przyszłym roku
- ❑ Otwieraj drzwi i otwory wentylacyjne w szklarni, zwłaszcza w cieplejsze dni

Usuń kurz z liści cytrusów

Dzięki usunięciu z liści kurzu i pleśni poprawisz zdolność rośliny do przekształcania energii słonecznej w cukry, a przy okazji sprawdzisz, czy nie ma na nich szkodników, takich jak czerwce.

Zwilż ściereczkę deszczówką. Następnie przetrzyj nią liść, podtrzymując go od dołu dłonią, ewentualnie wykorzystaj całą długość ramienia, aby podeprzeć cały pęd, na którym chcesz wytrzeć liście. Zawsze przecieraj w kierunku do siebie, aby zapobiec ich zniszczeniu. Już po kilku dniach zauważysz różnicę w tempie wzrostu.

Usuwanie kurzu i zanieczyszczeń z liści sprawia, że są one bardziej zdolne do przeprowadzenia fotosyntezy

Usuń więdnące ogórki i kontynuuj podlewanie

Nadal sprawdzaj, czy końcówki ogórków nie więdną. To sucha zgnilizna wierzchołkowa, która wywołana jest niedoborem wapnia, łatwo jednak jej zapobiec. Rzadko kiedy zachodzi potrzeba podawania dodatkowej dawki nawozu, chyba że rośliny rosną w doniczkach lub workach.

Najpierw zbierz owoce dotknięte chorobą. Chcąc otrzymać idealne ogórki musisz naprawdę pamiętać o ich konsekwentnym podlewaniu i zapewnieniu przepływu świeżego powietrza w szklarni. Dzięki temu rośliny będą w stanie pobrać wystarczającą ilość wody, a składniki odżywcze dotrą do części wierzchołkowych owoców.

Sucha zgnilizna wierzchołkowa zaczyna się od części wierzchołkowej owocu, lecz może się szybko rozprzestrzenić

Jeśli to możliwe, zbieraj całe grona pomidorków koktajlowych – te, które nie dojrzały w pełni będą wkrótce gotowe do zjedzenia

Sprawdź dojrzałość pomidorów

Zacznij sprawdzać dojrzałość pomidorów po tym, jak zaczną zmieniać barwę z zielonej na czerwoną, żółtą, pomarańczową lub odpowiednią dla odmiany. Lekko je ściśnij lub zervij jeden owoc i spróbuj. Zetnij liście dookoła dojrzewających gron, aby docierało

do nich więcej światła – dzięki temu będą równomiernie dojrzewały.

Podczas zbierania owoców, ścinaj grona tuż przy głównym pędzie. Zmniejsz teraz ilość podawanej roślinom wody, zwłaszcza jeśli regularnie wycinasz liście – dzięki temu

owoce nie popękają i ich smak będzie intensywniejszy.

ODWIEDŹ stronę www.GardenersWorld.com/greenhouse po więcej porad na temat uprawy roślin w szklarni

Umieść doniczki na macie nawadniającej

Wyłóż matę nawadniającą kuwetę na blacie w szklarni, aby zapewnić roślinom odpowiednie nawodnienie, kiedy nie jesteś w stanie codziennie ich podlewać.

Tego typu maty skutecznie gromadzą wodę, która przenika od dołu do podłoża znajdującego się w stojących na nich doniczkach. Niektóre systemy nawadniające posiadają oddzielne źródło wody w postaci wiadra lub innego zbiornika oraz knot prowadzący od maty do zbiornika, który pobiera z niego wodę i doprowadza do maty.

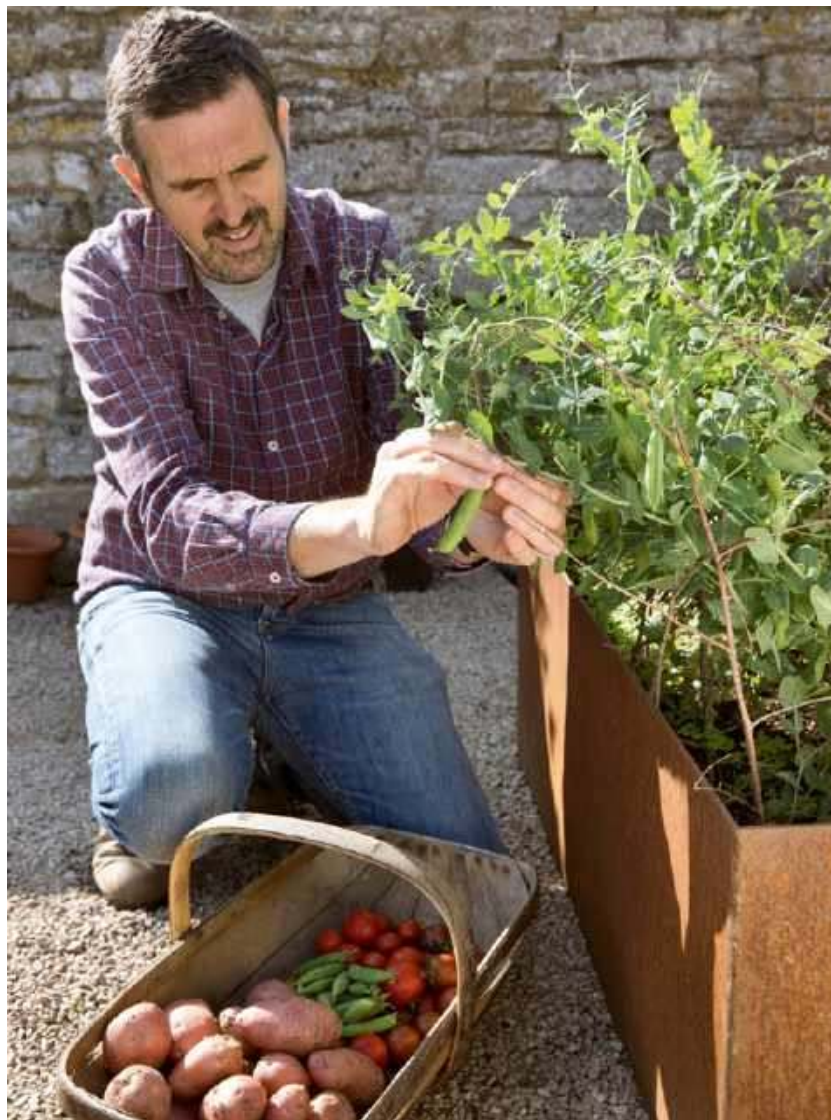
Upewnij się, że podłoże w doniczkach jest w bezpośrednim kontakcie z matą

SZYBKIE ROZWIĄZANIA

Wysiej teraz pietruszkę, aby zimą otrzymać młode liście. Wysiej jej dużo, ponieważ w zimnej porze roku nie odrośnie po zebraniu.

Wysiewaj nasiona rzadko w kuwetach. Przykryj je 2-milimetrową warstwą przesianego podłoża, a następnie wstaw kuwetę do płytkiego pojemnika z letnią wodą i wyjmij ją dopiero, gdy powierzchnia podłoża będzie wilgotna.

Częste przeprowadzanie zbioru zachęca rośliny owocujące, takie jak groch, do zawiązywania nowych owoców

Zbiór plonów

O tej porze roku wiele owoców i warzyw jest potencjalnie gotowych do zbioru. Dlatego teraz najistotniejsze jest wykształcenie w sobie nawyku spacerowania po ogrodzie każdego ranka lub wieczoru, aby sprawdzić wszystkie rośliny jadalne i ocenić, co takiego można zebrać. Jeśli poświęcisz im należyłą uwagę, będziesz mieć pewność, że zbierasz je w szczycie dojrzałości.

W przypadku posadzonych wiosną cebuli i czosnku, to po liściach poznasz, czy są one gotowe do zbioru. Jak tylko zaczną żółknąć, można je wykopać. Średniowczesne ziemniaki i odmiany późne będą w tym miesiącu również gotowe do wykopków, chociaż jeśli chcesz uzyskać większe bulwy, pozostaw te drugie w ziemi do następnego miesiąca, pod warunkiem, że ich liście nie więdną i nie ma na nich oznak zarazy.

Groch wysiany w czerwcu będzie w tym miesiącu wykształcać strąki. Zbieraj je, kiedy są świeże i błyszczące, a nasiona w środku nie będą się jeszcze mocno wybrzuszać.

KROK PO KROKU Co zbierać w tym miesiącu

1 BURAK LIŚCIOWY można zbierać przez cały rok, a jeśli będziesz to robić regularnie, rośliny będą produkować jeszcze więcej liści. W pierwszej kolejności wyrwij lub ścinaj liście zewnętrzne.

2 FASOLA WIELOKWIATOWA smakuje najlepiej, gdy strąki są jeszcze jasnozielone i wąskie, a nie grube i wyrośnięte. Zerwij te starsze, aby pobudzić roślinę do produkcji nowych.

3 OREGANO, a w szczególności młode liście zbierane z górnej części pędu, jest idealnym dodatkiem do zup i gulaszy. Regularny zbiór zagęści roślinę i pozwoli utrzymać jej zwarty pokrój.

4 PAPRYCZKI CHILI łatwo zebrać ścinając nożyczkami. Możesz je zebrać w dowolnym czasie, ale jeśli chcesz, aby osiągnęły szczyt pikantności, pozwól im dożyć na łodydze.

Usuń niesforne liście, po czym przytnij końcówki głównych pędów, aby roślina mogła skierować energię do dojrzewających owoców

Przytnij kabaczki i dynie

Przytnij wierzchołki pędów dyni i kabaczków, aby powstrzymać rośliny przed zarośnięciem całej grządki warzywnej oraz by mogły włożyć energię w produkcję owoców. Przytnij niesforne pędy, które rozrastają się pomiędzy innymi roślinami i odetnij małe liście

owoce, które pojawiają się w tym miesiącu, pozwalając tym większym na osiągnięcie pełnej dojrzałości.

Podczas kontroli rozmiaru rośliny najpierw wytnij pędy z liśćmi, które wyglądają na zwieńczone lub chore.

Możesz też wykorzystać małe kawałki wygiętego drutu, aby przy mocować pędy z powrotem na wyznaczonym do ich uprawy miejscu na grządce. Upewnij się również, że liście nie zasłaniają rozwijających się owoców, tak by te drugie mogły dojrzewać w pełnym słońcu.

Przepikuj wysiane latem cebule ozime

Aby wysiane tego lata do gruntu cebule lepiej przetrzymały, należy je teraz przerzedzić. Docelowo odległość pomiędzy roślinami powinna wynosić 10-15 cm, lecz zacznij od 7-8 cm na czas zimy, a potem przerzedź je ponownie wiosną, kiedy wznowią vegetację. Jedną ręką przyciśnij korzenie rośliny, którą chcesz zatrzymać, a następnie ostrożnie wyrwij te, które chcesz usunąć.

Dzięki przerzedzeniu siewek usprawnisz cyrkulację powietrza, co zapewni zdrowsze zbiory po zimie

Przytnij maliny owocujące latem

Wytnij stare pędy malin letnich, które teraz zakończyły owocowanie. Możesz je skrócić przy samej ziemi.

Łatwo rozpoznasz stare pędy, będą wyglądały na bardziej zdrewniałe niż pozostałe. Wszystkie świeże, zielone pędy w rzędzie są tymi, które zaowocują w przyszłym roku. Podwiąż te najsilniejsze, tak by odległość pomiędzy nimi w rzędzie wynosiła 10 cm, a resztę przytnij tuż przy ziemi. Pędy rosnące poza głównym rzędem możesz wykopać.

Po usunięciu starych pędów przerzedź te nowe tak, by odległość pomiędzy nimi wynosiła 10 cm

Nie zapomnij

- Przytnij zioła, aby uzyskać kolejną partię świeżych, smacznych liści do wykorzystania w kuchni
- Nadal dokarmiaj pomidory, dynie, cukinie, papryczki chili oraz ogórki nawozem o wysokiej zawartości potasu, aby lepiej owocowały
- Wysiej kapustę pak choi, chińską oraz mizunę na częściowo zacienionym stanowisku, gdzie podłoże dłużej trzyma wodę
- Wysiej na słonecznym stanowisku buraki liściowe, aby zapewnić sobie plony aż do wiosny
- Przekop rośliny przeznaczone na nawóz zielony, zanim zakwitną

ODWIEDŹ stronę www.GardenersWorld.com/vegetable po więcej porad

KROK PO KROKU

Wysiej do gruntu szybko rosnące sałaty

Wysiej teraz nasiona sałat, aby zagwarantować sobie zapas liści na całą zimę. Jesienią, kiedy będzie można rozpocząć ich zbiór, spowolnią swój wzrost, dlatego wysiej tyle, na ile starczy ci miejsca. Wybierz mizunę, pak choi, rzeżuchę i kapustę sitowatą. Na wszelki wypadek przygotuj agrowłókninę, aby przykryć rośliny, kiedy będzie zimno.

1 WYTYCZ w ziemi szeroki rowek, wykorzystując do tego całą szerokość motyki, a następnie z pomocą konewki z sitkiem ostrożnie, lecz gruntownie podlej go wodą.

2 ROZSYP rzadko nasiona wzdłuż rowka. Te nasiona szybko wykiełkują w ciepłej glebie, dlatego nie siej zbyt wielu.

3 PRZYKRYJ nasiona 1,5-centymetrową warstwą drobnej ziemi. Delikatnie dociśnij wzdłuż całego rowka tyłem grabi.

Wysadź do gruntu sadzonki buraka liściowego na zimę

Sadzonki buraka liściowego, które wysiałeś tego lata, powinny być gotowe do wysadzenia na zewnątrz. Jeśli zrobisz to teraz, ich korzenie dobrze się przyjmą, a ty będziesz cieszyć się zbiorem liści zimą.

Ta roślina lepiej się czuje w przepuszczalnej glebie i dobrze nasłonecznionym miejscu,

choć poradzi sobie z cieniem lepiej niż większość warzyw. Odchwaść miejsce, w którym chcesz posadzić sadzonki, rozsyp tam nawóz uniwersalny i na końcu wyrównaj ziemię grabiami.

Przed sadzeniem dociśnij ziemię w rzędzie. Podleń sadzonki znajdujące się w doniczkach produkcyj-

nych, po czym rozsadz je w odległości 10 cm od siebie, w rzędach oddalonych o 45 cm. Dociśnij i na końcu podlej.

ODWIEDŹ stronę www.GardenersWorld.com/fruit-veg po więcej porad

WYPATRUJ późnej zarazy ziemniaka

Uważaj na zniechęconą przez ogrodników zarazę atakującą ziemniaki i pomidory. Ta pojawiająca się dość późno choroba grzybowa może zniszczyć całą uprawę, a z pewnością uniemożliwi dłuższe przechowywanie zbiorów. Jeśli zauważysz duże, brunatne plamy na liściach i szerniawe łodygi, zbierz owoce lub wykop bulwy i usuń roślinę. Wrzuć porażone części rośliny do kosza na odpady ogrodowe i od razu użyj zbioru, ponieważ nie nadają się one do przechowywania.

W następnym miesiącu

- Wykop i osusz cebule mieczyków
- Wnieś rośliny doniczkowe z zewnątrz do domu
- Podejmij stosowne działania, aby odstraszyć opuchlaka truskawkowca
- Przygotuj więcej roślin do przyszłorocznych kompozycji kwiatowych, pobierając sadzonki z gatunków, które nie zimują w gruncie
- Uzupełnij luki na rabatach, wysiewając w nich trawy i późno kwitnące rośliny

TEKST: ROSIE YEOMANS. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; NICK SMITH

NAJWIĘKSZY MAGAZYN

DLA BUDUJĄCYCH I REMONTUJĄCYCH DOM

NOWY NUMER
JUŻ W SPRZEDAŻY!

BUDUJEMYDOM.PL

Odpowiadamy na pytania ogrodników

Nasi eksperci zajmą się twoimi problemami ogrodniczymi, w tym chemikaliami w oborniku, kannami zjadanymi przez ślimaki i dziwnymi larwami

Anne Swithinbank

Anne to miłośniczka uprawy owoców, warzyw i roślin doniczkowych. Wcześniej była kierowniczką szklarni w RHS Garden Wisley.

Ashley Edwards

Jako główny ogrodnik charytatywnej organizacji Horatio's Garden, Ashley lubi dzielić się swoją pasją do roślin.

Pippa Greenwood

Pippa jest jednym z czołowych ekspertów w dziedzinie szkodników i chorób. Zajmuje się stosowaniem ekologicznych metod w ogrodnictwie.

P Co można dosadzić do letnich kwiatów, aby długo cieszyć się kolorowym ogrodem?

Ulrika Kuoppa-Jones, Oxfordshire

O ANNE ODPOWIADA: Moje dalej wolę trzymać oddzielnie, aby lepiej kontrolować uszkodzenia młodych pędów przez ślimaki. Bulwy można wykopać tuż po pierwszych jesiennych przymrozkach, a w listopadzie ponownie zasadzić tulipany. Bulwy dalii przechowujemy w chłodnym, suchym miejscu, chroniąc je przed mrozem. Wiosną przesadzamy do doniczek i pod koniec maja lub na początku czerwca sadzimy do gruntu. Zasiej w pobliżu cynie lub kosmos pierzasty.

Zwróć teraz uwagę na rośliny dwuletnie, takie jak miesięcznica, naparstnica i szalwia muskatowa, które można posadzić w miejsce jednorocznych, które zaczynają wypadać. Te dwuletnie będą kwitnąć od późnej wiosny do lata przyszłego roku.

Mieszanie roślin to świetna zabawa, więc zamiast miejsca zajmowanego przez jeden rodzaj roślin, można pomieszać go z jarzmianką, posadzonymi jesienią irysami holenderskimi lub czosnkami wyrastającymi pod koniec maja, a nieco później wieloletnimi przetacznikami lub żółtą rudbekią wielką (*Rudbeckia maxima*).

Trawy ozdobne dobrze komponują się z werbeną patagońską

O ASHLEY ODPOWIADA Wybierz dużo wiosennych cebul – nie zajmują dużo miejsca. Wiosnę zwiastują przebiśniegi, wkrótce po nich narcyz 'Rijnveld's Early Sensation', a później kamasja Leichtlina (*Camassia caerulea leichtlinii*). Wielosił błękitny 'Northern Lights' kwitnie ponownie, jeśli jest przycięty i ma zwarty pokrój. Jeżeli w tym miejscu masz tylną ścianę, rozważ posadzenie przy niej pachnącej róży (*Rosa × odorata*) 'Mutabilis', o kwiatach zmieniających kolor od lata do jesieni.

Można dodać także późno kwitnące trawy – suche liście dodadzą struktury ogrodowi w zimie. Trzcinnik ostrokwiatowy 'Karl Foerster', o średnicy ok. 60 cm i wysokości ok. 1,8 m, będzie dobrym wyborem na małą obwódkę; rudbekia 'Goldsturm' zapewni fantastyczny jesienny pokaz, a jej żółte kwiaty złapią słabe wieczorne światło. Na zimę wybierz wolno rosnącą i pełną wdzięku *Mahonia gracilipes*.

**PiO
ODPOWIEDŹ
EKSPERTÓW
Sadzenie
sukcesyjne**

Połącz rośliny dwuletnie z bylinami, aby uzyskać dłużej kwitnące kompozycje

P Moja dobrze podlewana cebula nie rośnie. Dlaczego?

Bob Sinclair, email

O PIPPA ODPOWIADA Z tego co widzę nie ma śladów gnicia ani rozwoju grzybów. Korzenie i cebule wydają się zdrowe, chociaż nie widziałam piętki – spłaszczonego miejsca u nasady cebuli, z którego wystają korzenie.

Zauważyłam, że cebule były małe jak na sadzone w marcu. Zastanawiam się, czy nie było zbyt dużo lub zbyt mało wilgoci, ponieważ którykolwiek wariant (nadmiar lub niedobór) mógłby poważnie ograniczyć zdolność cebul do pęcznienia.

Następnym razem wybierz świeże miejsce dla swoich cebul, dodaj dużą ilość materii organicznej i nawóz o dużej zawartości fosforu. Zrób to i spróbuj złagodzić skutki ekstremalnych warunków pogodowych, a wszystko powinno być dobrze.

Dodaj materię organiczną, aby uzyskać lepszą wydajność gleby

Obornik koński może zawierać leki lub hormonalny środek chwastobójczy

P Czy mam się martwić obecnością leków weterynaryjnych w końskim nawozie?

Alan Fraser, Aberdeen

O ANNE ODPOWIADA

Kiedy moja klacz mieszkała na dużym podwórzu, zbierałam obornik wyprodukowany tylko przez samą Raffie, wychodząc z założenia, że mogę uniknąć okresów, w których była właśnie odrobaczona lub potrzebowała leków.

Właściciele koni robią co w ich mocy, aby uniknąć nadmiernego odrobaczania, dostarczając weterynarzom próbki odchodów, aby można było podawać odpowiednie, minimalne dawki leków przeciw pasożytniczych. Jest to znacznie lepsze dla środowiska i powinno oznaczać, że w stercie końskich odchodów będzie mniej chemikaliów.

Rozkład leków jest bardzo złożony i zależy od wielu czynników, takich jak temperatura obornika, szybkość i czas jego rozkładu oraz pogoda.

Być może bardziej niepokojąca jest możliwa obecność w nim herbicydów z grupy regulatorów wzrostu. Stosowane do zwalczania chwastów doniczkowych i innych wieloletnich chwastów pastwiskowych, mogą przedostawać się przez zwierzęta i utrzymywać się w ich odchodach, powodując zniekształcenie wzrostu roślin uprawnych, takich jak pomidory i fasola. Aby uzyskać więcej informacji, skontaktuj się z właścicielami stajni.

P Jak najlepiej pozbyć się podagrycznika pospolitego?

H Banks, email

O ASHLEY ODPOWIADA

Możesz spróbować usunąć kłącza, ale one ponownie wyrosną z pozostawionych małych kawałków. Lepiej przykryć go kartonem i bardzo ciężką ściółką. Nadal będzie się pojawiać, ale znacznie łatwiej będzie go usunąć. Z biegiem czasu osłabnie i przestanie stanowić problem.

Pozbaw podagrycznik światła, a jego korzenie osłabną

Rak bakteryjny i srebrzystość liści są powszechne u roślin z rodzaju *Prunus*

P Co się dzieje z moją śliwą damascenką?

Phillippa, email

O PIPPA ODPOWIADA

Wygląda na to, że na pniu znajdują się zrogowacenia i zaschnięty śluz, więc myślę, że twoje drzewo może być zakażone rakiem bakteryjnym.

W grę może wchodzić także srebrzystość liści – infekcja grzybicza. Patogen przenika

przez otwarte rany, w tym przez cięcia. Jeśli jest obecny, gdy odetniesz martwą lub zamierającą gałązkę o średnicy większej niż szerokość kciuka, zwykle zobaczysz brązowawe plamy na drewnie.

Myślę, że najlepiej będzie wyciąć i wyrzucić drzewko, a jesienią kupić nowe i posadzić je w innym miejscu.

P Dlaczego liście mojego bananowca wysychają i rozrywają się na końcach?

Diane, email

O ANNE ODPOWIADA Kiedy liście bananowca są suche i brązowe na końcach oraz pękają wzdłuż bocznych nerwów liści, zwykle jest to spowodowane fizycznym uszkodzeniem: jasnym słońcem i ostrym wiatrem. Gigantyczne liście o kształcie wiosel początkowo są zwinięte. Jeśli zostaną podniszczzone przed otwarciem, uszkodzenie przebiega po krawędzi.

Podobnie, jeśli coś ugryzie zwinięty liść, ten rozwinie się z dziurami w poprzek, trochę tak jak papierowa wycinanka. Gdy nierozwinięty liść wyschnie i zostanie uszkodzony, będzie później brązowy i podarty na końcach.

Dzięki bananowce rosną w jasnych lasach lub na obrzeżach lasu. Jeśli twoja roślina znajduje się w odsłoniętym miejscu, możesz przenieść ją do bardziej zacienionego i lekko zacienionego miejsca

Skłonność liści bananowców do pękania zmniejsza opór wiatru

Obfite podlewanie latem sprzyja lepszemu kwitnieniu kamelii

P Czy „zestresowane” rośliny wytwarzają więcej kwiatów?

Andrew Robson, Birmingham

O ASHLEY ODPOWIADA

W niektórych skrajnych przypadkach możesz uzyskać eksplozję kwiatów, gdy roślina, tuż przed śmiercią, będzie próbowała wykorzystać na kwitnienie całą pozostałą energię.

Są rośliny, które nie zakwitną tak łatwo, jeśli zapewni się im życie w luksusie. Nadmierne karmienie roślin nawozami bogatymi w azot lub nadmierna ilość wody może prowadzić do obfitego wzrostu liści i mniejszej liczby kwiatów. Przykładem są trawy

ozdobne, a także wiele roślin śródziemnomorskich, które wolą słabą glebę. Ale w przypadku innych roślin – na przykład kamelii – latem ważne jest zapewnienie dużej ilości wody, aby wytworzyły się pąki kwiatowe na przyszłoroczny sezon. Zestresowana kamelia w najlepszym wypadku da ci tylko kilka kwiatów.

Ostatecznie chodzi o poznanie swoich roślin i wiedzę, w jakich warunkach rosną w naturze. Naśladowanie tego, możliwie jak najdokładniej, zapewni najlepsze rezultaty, jeśli chodzi o kwiaty i ogólną kondycję roślin.

P Czy są petunie, które nie wymagają oszyszczenia?

Frances Mills, email

O ANNE ODPOWIADA Jest coś nieprzyjemnie lepkiego w przekwitniętych kwiatach petunii i tak, uważam, że profesjonalści wybierają „samooczyszczające” się odmiany.

Staromodne petunie wielokwiatowe (*P. grandiflora*) wymagają usunięcia obumarłych kwiatów, lecz sterylne, kaskadowe supertunie, takie jak ‘Honey’ o żółtych kwiatach i mocno wybarwiona ‘Black Cherry’, już nie, ponieważ żadna z nich nie produkuje nasion. Obie są komercyjnie rozmnażane z sadzonek.

P Zostało mi trochę nawozu do róż. Czy mogę go użyć na trawniku?

Ross Robertson, email

O ASHLEY ODPOWIADA Nieorganiczne nawozy mogą się spustoszenie wśród grzybów i ekosystemów w naszych ogrodach. Zamiast tego, do róż polecam organiczną ściółkę – a najlepszy jest domowy kompost.

Czy nawóz jest organiczny? Nawet jeśli tak, to każdy rozpuszczalny w wodzie nawóz przedostanie się do cieków wodnych lub wód gruntowych i może zaszkodzić środowisku.

Nawóz do róż jest zazwyczaj bogaty w składniki odżywcze, które pobudzają do kwitnienia, ale nawozy do trawników są tworzone w celu pobudzenia wzrostu liści. Jeśli zdecydujesz się nie dokarmiać trawnika, trawa stanie się mniej dominująca, a w rezultacie pojawią się polne kwiaty i chwasty, które są świetne dla owadów i zapylaczy.

Organiczne ściółki są naturalne i pomagają zatrzymać wodę w glebie

Suchsze warunki glebowe będą miały wpływ na kwitnienie dalii

P Moje czteroletnie dalie mają pąki i nie mają kwiatów. Dlaczego?

Ray Samphire, email

O PIPPA ODPOWIADA Czasami się zdarza, że całkowicie zdrowa dalia nie będzie dobrze się rozwijać, wytwarzając pąki kwiatowe, które nie otwierają się tak, jak powinny, albo otwierają się tylko częściowo lub będzie miała małe kwiaty. Uważam, że dzieje się tak prawie zawsze, gdy rośliny mają zbyt sucho.

Może to również świadczyć o występowaniu infekcji wirusowej, której typowymi objawami są żółte plamy na niektórych zdeformowanych liściach w połączeniu z brakiem kwitnienia.

Bardzo często jednak widuję sytuacje, w których rośliny, na przykład dale, wykazują objawy przez jeden rok, a następnie, gdy warunki się poprawią, znów wydają się zdrowe. Ale nie dajcie się zwieść, wirus nadal znajduje się w roślinie i łatwo może się rozprzestrzeniać. Sugeruję usunięcie i wyrzucenie wszystkich roślin wykazujących takie symptomy, nawet te mniej oczywiste.

P Dlaczego moja biała dalia ma również czerwone płatki?

Ian Drawbridge, Devon

O ANNE ODPOWIADA Dalie mają osiem zestawów chromosomów, a to – biorąc pod uwagę, że większość zwierząt i roślin ma tylko dwa – więcej, niż zasługują! Mają także ruchomy materiał genetyczny, który jest zdolny do przenoszenia się z jednego chromosomu na drugi, co czyni je genetycznie niestabilnymi

i wyjaśnia, dlaczego są tak różnorodne i kolorowe. W niektórych przypadkach płatki będą nakrapiane kontrastowym kolorem.

Hodowcy rzucili się na różnice kolorystyczne i zwykle udaje im się je ustabilizować. W reakcji na przypadkową mutację lub nawet stres związany z pogodą, twoja dalia dała dwukolorowy efekt, ale to ponownie może się zmienić.

**PiO
GORĄCY
TEMAT
Kwiaty
dalii**

Losowe mutacje mogą powodować zaskakującą różnorodność kwiatów dalii

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/PEZ PHOTOGRAPHY; JASON INGRAM; ŁUKASZ SKOP; NINDANKO / AD OBESTOCK

Stały poziom wilgoci pomaga uniknąć suchej zgnilizny wierzchołkowej

P Co się stało z moimi pomidorami?

Philip, email

O ASHLEY ODPOWIADA

To sucha zgnilizna wierzchołkowa, ale nie panikuj – jest bardzo powszechna i całkowicie uleczalna. Jest spowodowana brakiem wapnia.

Latem, kiedy gleba wysycha, wapń staje się trudniej dostępny dla rośliny, dlatego zawsze utrzymuj równomierłą wilgotność podłoża.

To jest jeszcze ważniejsze w przypadku roślin w doniczkach i pojemnikach.

Wodą po kąpieli lepiej podlewać rośliny rosnące w gruncie niż w donicach

P Czy można używać wody po kąpieli do podlewania roślin w ogrodzie?

Sydney, Londyn

O PIPPA ODPOWIADA

Jeśli nie użyjesz naprawdę nadmiernych ilości żelu pod prysznic, mydła, szamponu lub innych środków chemicznych podczas kąpieli, nie

wahałabym się ponownie wykorzystać wody do podlania swojego ogrodu.

Jednak używałabym tej wody do podlewania roślin w gruncie na otwartym terenie, ale nie do młodych roślin lub tych w doniczkach.

Jedz nasiona maku lekarskiego (*Papaver somniferum*) tylko z tych roślin, których jesteś pewien

P Czy nasiona maku ogrodowego są jadalne?

Ian Tomisson, email

O ASHLEY ODPOWIADA

Nasiona maku używane do pieczenia chleba pochodzą z maku lekarskiego (*Papaver somniferum*). Możesz kupić jego nasiona, a później zebrać

nasiona z makówek na chleb. Nigdy nie zbieraj nasion maku, którego nie uprawiałeś, ponieważ istnieje ryzyko, że mogą być skażone lub błędnie zidentyfikowane, i nigdy nie jedz żadnej innej części maku.

P Kto zrobił tak staranne rzędy dziurek?

Stephanie Bone, email

O PIPPA ODPOWIADA

To wygląda jak sprawka ślimaka, który uwielbia funkcie. Można zobaczyć, że krawędzie niektórych dziurek mają cienki, szarawy wygląd: w tym miejscu mięczak otarł się z jednej

strony liścia, pozostawiając nienaruszoną część powierzchni ochronnej na drugiej stronie.

Najlepszym sposobem, aby dowiedzieć się, czy to ślimaki muszlowe, czy nagie, to zostać na zewnątrz w mokry wieczór.

Uszkodzenia wywołane przez ślimaki ujawniają się w miarę rozwoju liści

P Co to za larwy żyją w moim kompostowniku?

Mary Chaddock, email

O PIPPA ODPOWIADA

Wyglądają jak larwy gnojki wytrwalej (*Eristalis tenax*). Uwielbiają wilgotne miejsca, a nawet stojącą wodę, szczególnie taką z wysoką zawartością azotu (co jest bardzo prawdopodobne w wodzie kompostowej).

Mogą również przetrwać, gdy jest bardzo mało tlenu. Ich długi „ogon” to tak naprawdę rurka do oddychania, która umożliwia im dostęp do powietrza ponad lustrem wody.

Larwy gnojki uwielbiają miejsca wilgotne i bogate w składniki odżywcze

P Moja dobrze nawodniona szalwia doniczkowa traci kwiaty. Dlaczego?

Patricia Eaton, email

O ASHLEY ODPOWIADA

To normalne dla roślin, że zrzucają kwiaty, gdy zastępują je nowe, więc nie martwiłbym się tym. Szalwie nie lubią zbyt wilgotnej gleby, dlatego unikałbym codziennego podlewania, chyba że przeschną.

Radziłbym jak najszybciej przesadzić roślinę do gruntu lub do większej doniczki.

Kiedy zauważysz więdnienie kwiatów, możesz przyciąć pędy,

co pobudzi roślinę do wytworzenia większej liczby kwiatów.

Szalwia z czasem ma tendencję do drewnienia, dlatego należy robić sadzonki, aby w przyszłości można ją było zastąpić, a późną wiosną, gdy zaczną pojawiać się pędy, przyciąć roślinę do około jednej trzeciej jej wielkości. Nie rób tego wcześniej niż późną wiosną, ponieważ pozostawienie liści na zimę i wczesną wiosną pomaga chronić roślinę przed mrozem.

Przed podlaniem sprawdź wilgotność podłoża w doniczce z szalwią

Pogoda może mieć wpływ na kwitnienie kukurydzy cukrowej

P Dlaczego mam dziwną minikolbę?

Phillippa, email

O ANNE ODPOWIADA

Kukurydza zaczyna od obu płciowych kwiatów, które zamieniają się w męską wiechę lub żeńską kolbę. Twoja roślina

wpadła w zamieszanie, tworząc sześć odróg z męskimi pylnikami, ale także dziwny zestaw znamion, z których jeden tworzy minikolbę. Coś – może pogoda – zakłóciła normalny rozwój.

Latem larwy owocówki jabłkowieczki żerują w jabłkach i gruszkach

P Jak mam używać niciani przeciwko owocówce jabłkowieczce?

Malcolm Wilkie, East Sussex

O PIPPA ODPOWIADA

Za każdym razem, gdy aplikujesz nicianie, powinieneś użyć opryskiwacza z odpowiednim aplikatorem – czyli takiego, który rozpyla większe kropelki – lub konewki z większym sitkiem, ponieważ zapewni to swobodny, niezakłócony przepływ niciani do miejsca docelowego.

Nicianie należy aplikować dwukrotnie, w odstępie dwóch tygodni, od września do października, w celu zwalczania larw owocówki.

Spryskaj zarówno drzewo, jak i ziemię pod nim.

Opryskiwanie w tym momencie daje nicianiom dużą szansę na dotarcie do larw zaraz po opuszczeniu owocu. Większość porażonych owoców ma tendencję do opadania nieco wcześniej, więc może to również pomóc w określeniu, kiedy zastosować mieszkankę niciani.

Warto także dołożyć wszelkich starań, aby przyciągnąć jak najwięcej ptaków, chrząszczy i jeży, ponieważ one również pomogą zmniejszyć liczebność populacji.

Opowieści

Titchmarsha

Może i czas biegnie za szybko, ale ogrodnicy mają mnóstwo pięknych wspomnień i zawsze na coś czekają – wyznaje **Alan**

„Wichr oto niszczy świeże maja pęki, Zbyt krótko trwają lata błogie lenna”* – tak pisał William

Szekspir w *Sonecie 18*, a teraz, w sierpniu, owe lenna są jeszcze krótsze. Hej ho... Jako ogrodnicy jesteśmy bardziej świadomi przepływającego nam przez palce czasu, niż większość osób, bo jesteśmy na bieżąco ze zmieniającymi się porami roku: widzimy, jak zimna, mokra zima przechodzi w kapryśną wiosnę, potem ułotne lato, a następnie jesień stojącą pod znakiem porządków i znów zaczynamy wyglądać początku kolejnego roku.

Jak choć trochę spowolnić ten proces? Jak zatrzymać klepsydrę, w której przesypuje się piasek czasu? Nie damy rady. Jesteśmy tego świadomi, ale i tak chcielibyśmy zatrzymać cenne chwile naszych ogrodniczych sukcesów i kwiatowej chwały. Może już czas przypomnieć sobie, aby żyć chwilą – *carpe diem* – i cieszyć się tym, co mamy tu i teraz. Takie nastawie-

☞ Skoro wszystko dzieje się tylko raz, tym bardziej ważne jest, aby zapamiętywać cenne chwile triumfu doświadczane przez każdego ogrodnika chyba częściej, niż przez innych ludzi ☞

nie pomaga też lepiej te chwile zapamiętać. Jeśli zatrzymamy się na chwilę, smakując szybko mijające radości, w kolejnych porach roku będziemy mogli do nich wracać wspomnieniami.

W tym roku pierwiosnki na splechetu łąki, którą sam posiałem, były żółte jak masło w kwietniu, a w maju ich kolor podbiły wczesne purpurowe storczyki. Było ich trzynaście. Próbowałem nie przejmować się tą liczbą – przykucnąłem, żeby lepiej przyjrzeć się ich burgundowym kwiatostanom z nadzieją, że przy odrobinie szczęścia rozmnożą się i w przyszłym roku ich kolonia będzie jeszcze większa. Nadal mam je przed oczami, choć zasłoniły je już szelężnik mniejszy, świerzbica polna i chabry. Złocienie, które po nich zakwitły, wydały już nasiona i ustąpiły miejsca innym gatunkom.

Liście buka, które o tej porze roku są skórzaste i twarde, początkowo były miękkie jak sierść łani i gdy przeświecało przez nie słońce, miały pełen życia, limonkowo-zielony kolor. To one były „świeżymi maja pękami” i wiatr rzeczywiście je niszczył, choć pewnego majowego wieczora to grad uszkodził mi funkie. Nie, muszę pamiętać o urokach tego czasu, a związane z nim boleści skompostować gdzieś z tyłu głowy.

Pod koniec wiosny w mojej małej nieogrzewanej szklarni stały sobie 222 sadzonki kosmosów. Kupiłem je tanio jako małe rośliny i przesadziłem do beztorfowego podłoża, w którym przez dwa miesiące rosły zdrowo i nabierały krzepy. Pod koniec maja zasadziłem je wzdłuż ścieżki wiodącej do mojej głównej szklarni. Nadal pamiętam poczucie satysfakcji – zarówno ogrodniczej, jak i budżetowej – gdy przyjaciel powiedział mi, że widział w centrum handlowym sadzonki kosmosów po trzy funty. Teraz ich koronkowe liście i jasnoróżowe oraz białe kwiaty przypominają mi, jak mądrze zainwestowałem.

Tej wiosny głóg naprawdę dał z siebie wszystko – gdy zakwitł w maju, wodospady kremowych kwiatów dekorowały żywopłoty jak bożonarodzeniowe łańcuchy.

Czy tulipany kwitły już kiedyś tak wspaniale? Deszcze w połowie maja potężnie je nadwerężyły, ale do tego momentu zachwycały mnie bezustannie i dzięki smartfoniowi mogę sobie przypominać, jak świetnie wyglądały i wynotować, które odmiany zamówić i zasadzić jesienią.

Jak większość ogrodników mam kłopot, żeby usiedzieć na miejscu, ale nauczyłem się już znajdować na to czas i pamiętać mądrość ludowego porzekadła: „Czasem sobie siedzę i myślę, a czasem tylko siedzę”. Spoglądam na ogród i próbuję zapisać sobie w duchu, jak wygląda.

Kilka lat temu rozmawiałem z emerytowanym generałem, który brał udział w licznych kampaniach. Zapytałem go, czy zwolnił tempo odkąd przestał być żołnierzem. Czy czuje, że dni są teraz dłuższe? Odpowiedział, że nie i że im jest starszy, tym szybciej płynie czas.

Ale rozrzewniam się; jestem świadomy, że skoro wszystko dzieje się tylko raz, tym bardziej ważne jest, aby zapamiętywać cenne chwile triumfu doświadczane przez każdego ogrodnika chyba częściej, niż przez innych ludzi. Bardziej, niż inni czujemy zmiany pór roku; mamy miejsca w pierwszym rzędzie i honorowy obowiązek, aby hołubić każdą, każdziusięnką chwilę. To właśnie robię, a poza tym moje dalie za chwilę dadzą z siebie wszystko!

*tłum. Jan Kasprówicz – red.

Gardeners' World

EDYCJA POLSKA

Polska

Redaktor naczelna
Małgorzata Wójcik
malgorzata.wojcik@avt.pl

Redaktor merytoryczny
Łukasz Skop
lukasz.skop@avt.pl

Asystent wydawcy
Anna Cember
anna.cember@avt.pl

Współpracownicy
Anna Moroz,
Bożka Piotrowska,
Ewa Kuczyńska,
Katarzyna Kaczan-Borowska,
Marta Karcz,
Grzegorz Falkowski,
Katarzyna Bellingham,
Małgorzata Kalembe-Drożdż

Marketing i reklama
Marta Zaczek
marta.zaczek@avt.pl
tel. 22 257 84 76

Anna Brzywczy
anna.brzywczy@avt.pl
tel. 883 125 997

DTP
Studio Adekwatna

Prenumerata
prenumerata@avt.pl
tel. 22 257 84 22 (godz. 10:00–14:00)

Kolportaż
Paweł Gago
pawel.gago@avt.pl
tel. 22 257 84 24

Adres redakcji
„Gardeners' World. Edycja Polska”
ul. Leszczyńska 11
03-197 Warszawa
tel. 22 257 84 99
www.magazyngardenersworld.pl

Źródłowe materiały publikacyjne pochodzą z miesięcznika brytyjskiego „Gardeners' World”.

© Copyright 2024 AVT

Mimo wszelkich starań przy opracowaniu materiału do tego czasopisma, wydawca nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek błąd w tym czasopiśmie.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone na łamach pisma „Gardeners' World. Edycja Polska” treści reklamowe oraz artykuły promocyjne.

BBC Gardeners World magazine is published by AVT-Korporacja Sp. z o.o. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

United Kingdom

GARDENERS' WORLD
MANAGING DIRECTOR
Catriona Bolger

EDITOR-IN-CHIEF
Lucy Hall

ASSOCIATE EDITOR
David Hurron

BBC STUDIOS, UK PUBLISHING
CHAIR, EDITORIAL REVIEW BOARDS
Nicholas Brett

MANAGING DIRECTOR, CONSUMER PRODUCTS AND LICENSING
Stephen Davies

COMPLIANCE MANAGER
Cameron McEwan

DIRECTOR, MAGAZINES AND CONSUMER PRODUCTS
Mandy Thwaites

UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

IMMEDIATE MEDIA CO LTD
CHAIRMAN
Martin Weiss

CEO
Tom Bureau

DIRECTOR OF INTERNATIONAL LICENSING AND SYNDICATION
Tim Hudson

INTERNATIONAL PARTNERS MANAGER
Molly Hope-Seton

Wydawca
AVT-Korporacja Sp. z o.o.
ul. Leszczyńska 11
03-197 Warszawa tel. 22 257 84 99

Wydawnictwo AVT należy do Izby Wydawców Prasy

Miesięcznik, nr 8/2024

Magazyn jest wydawany na licencji brytyjskiego wydawnictwa Immediate Media Co Ltd

oraz BBC Studios

W następnym numerze...

wrzesniowe wydanie

w sprzedaży pod koniec sierpnia

Topiary do donic i na rabaty

Wysiewy warzyw na zimę

Polecane sklepy ogrodnicze

Krotoszyn

Szkoła Bielawni Anna Bielawna
63-700 Krotoszyn, Ordonówny 1/lok. 6
66 471 28 30 • biuro@szolkabielawni.pl
www.sklep.szolkabielawni.pl

Nowodworce

Davis & Kryjan-Gardens s.c.
Centrum Ogrodnicze
16-010 Nowodworce, Kwiatowa 7
85 744 15 95 • ogrody@dkgardens.pl
www.dkgardens.pl

Płońsk

Centrum Ogrodnicze Eljan
09-100 Płońsk, Skarżyn, Wyszogrodzka 14
603 984 504 • info@eljan.eu
www.eljan.eu

Puławy

Centrum Ogrodnicze Ogród Marzeń Aldona Sójka
24-100 Puławy, Lubelska 100
697 084 823 • szkolkisojka@gmail.com
www.szolkisojka.pl

Suwałki

Centrum Ogrodnicze Ilex Roman Marek Barwicki
16-400 Suwałki, Wojska Polskiego 56
87 566 61 91 • ilex.suwalki@op.pl
www.ilex.suwalki.pl

Tuczęp

Centrum Ogrodnicze Piotrow Alicja Piotrow
37-514 Tuczęp, Kwiatowa 7
16 623 19 84 • kwiaty.piotrow@wp.pl
www.ogrodnictwo-piotrow.pl

W tych sklepach zawsze znajdziesz magazyn

„Gardener's World. Edycja Polska” oraz wydania specjalne.

Serdecznie zapraszamy wszystkie sklepy ogrodnicze do współpracy B2B:

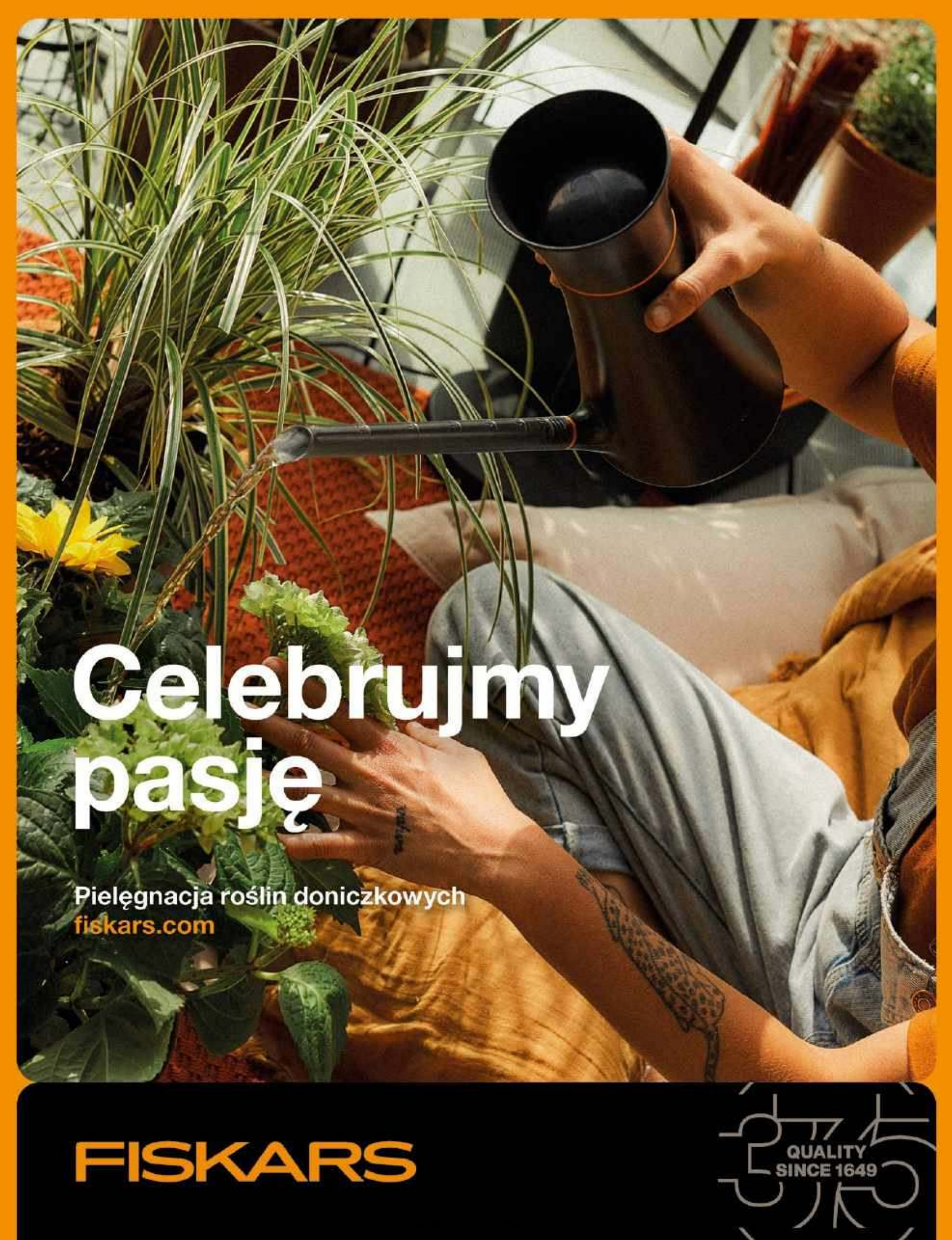
22 257 84 99 (godz. 10:00–14:00) • prenumerata@avt.pl

Biżuteria do donic i ogrodu – **ODKRYJ NASZE RZEŻBY**

www.aurora-garden.pl • tel. 796 881 848

eprasa.pl 4a7617577d

A close-up photograph of a person's hands watering a plant. The person is holding a black Fiskars watering can with a long, thin spout. Water is being poured from the spout onto a small green plant. The person's left hand is resting on the plant. The background shows other potted plants and a person's legs in blue jeans. The overall scene is outdoors, likely in a garden or nursery.

Celebруем пасję

Pielęgnacja roślin doniczkowych
fiskars.com

FISKARS

